

Jätelakiopas: yhdyskuntajätehuoltoa ohjaavat säännökset

Esipuhe

Ympäristöministeriö julkaisi toukokuussa 2014 selvityksen, jossa arvioitiin jätelain soveltamiskäytäntöjä ja toimivuutta erityisesti yhdyskuntajätehuoltoa koskevien säännösten osalta (YMra 12/2014). Selvitys pohjautui jätelain hyväksymisen yhteydessä eduskunnan jättämään lausumaan, jossa edellytettiin hallituksen seuraavan lain tavoitteiden toteutumista sekä jätehuollon järjestämistä koskevan vastuunjaon vaikutuksia yksityisten yritysten ja kuntien jätelyhtiöiden toimintaedellytyksiin ja kuntien mahdollisuuksiin huolehtia niiden vastuulle säädetyistä tehtävistä. Myös hallituksen iltakoulun 19.9.2012 käsittelemässä terveen kilpailun edistämishjelmassa edellytettiin selvityksen laatimista ympäristöministeriön johdolla jätelain soveltamiskäytännöistä.

Jätelain toimivuuden arvioinnissa esitettyjen suositusten perusteella ympäristöministeriö asetti jätealan strategisen yhteistyöryhmälle jaoston (JOPAS-jaosto) valmistelemaan ehdotuksen oppaaksi jätelain yhdyskuntajätehuoltoa koskevista tulkinnallisesti haastaviksi koetuista säännöksistä.

Jaoston puheenjohtajana toimi ympäristöneuvos Riitta Leinen ympäristöministeriöstä ja jaostoon kuuluivat hallitussihteerit Tia Laine-Ylijoki-Laakso ja ylitarkastaja Sirje Stén ympäristöministeriöstä, lakimies Riikka Rosendahl kilpailu- ja kuluttajavirastosta, erikoistutkija Jussi Kauppila Suomen ympäristökeskuksesta, ylitarkastaja Tuomo Aunola Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta, erityisasiantuntija Tuulia Innala Suomen Kuntaliitosta, asiantuntija Jukka Lehtonen Elinkeinoelämän Keskusliitto EK:sta, toimitusjohtaja Markku Salo JLY - Jätelaitosyhdistys ry:stä, lainopillinen asiamies Tiina Toivonen (2.6.2015 saakka) ja lainsäädäntöasioiden päällikkö Atte Rytkönen (3.6.2015 alkaen) Suomen Yrittäjät ry:stä, toimitusjohtaja Tatu Rauhamäki (sijaisena asiantuntija Katja Moliis), Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry:stä. Jaoston sihteerinä toimi ylitarkastaja Nina Lehtosalo 10.8.2015 saakka ja hallitussihteerit Tia Laine-Ylijoki-Laakso 11.8.2015 alkaen.

Tämä opasehdotus on laadittu JOPAS-jaostossa ja luovutettu ympäristöministeriölle sen viimeistelemiseksi julkaisemista varten. Opasehdotuksen luvussa 8.3 (Jätteenkuljetusrekisterin ylläpito) esitetyistä linjauksista ja suosituksista kilpailu- ja kuluttajaviraston ja Suomen Yrittäjien edustajat jättivät eriävät mielipiteet.

Opasehdotuksen tarkoituksena on selventää jätelain tulkintaa ja antaa suosituksia jätelain yhdyskuntajätehuoltoa koskevien säännösten soveltamiseen. Esitetyt tulkinnat ja suositukset eivät ole oikeudellisesti sitovia ja niitä on noudatettava tapauskohtaista harkintaa soveltaen.

Sisältö

Esipuhe	1
1 Johdanto	5
2 Mitä on yhdyskuntajäte?	6
3 Vastuu yhdyskuntajätehuollon järjestämisestä	7
3.1. Kunnan perusvastuu	8
3.2 Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto toissijaisesti.....	11
3.3 Tuottajavastuun rooli yhdyskuntajätehuollossa	15
3.4 Kiinteistön haltijan tai muun jätteen haltijan vastuut.....	16
4 Viranomaiset ja kunnan jätelaitos	17
4.1 Kunnan tehtävät yleisesti.....	17
4.2 Kunnan jätehuoltoviranomaisen tehtävät.....	20
4.3 Kunnan jätelaitoksen rooli ja tehtävät.....	22
4.4 Valvontaviranomaisten tehtävät ja työnjako	24
5 Kunnan vastuulle kuuluvan jätteen kuljetuksen järjestäminen	26
5.1 Vaihtoehtoiset järjestämistavat.....	26
5.2 Yleiset vaatimukset kiinteistöittäiselle jätteenkuljetukselle.....	26
5.3 Kunnan järjestämä jätteenkuljetus	28
5.4 Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus	28
5.5 Kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta koskeva kunnan päätöksenteko	30
5.6 Kuljetusjärjestelmän toimivuuden seuranta.....	31
5.7 Jätteen putkikeräysjärjestelmiin liittyviä erityiskysymyksiä.....	32
5.8 Pakkausjätteen kiinteistöittäinen kuljetus	32
6 Poikkeukset velvollisuudesta liittyä kunnan järjestämään jätehuoltoon tai kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen	33
6.1 Poikkeukset velvollisuudesta luovuttaa jäte kunnan järjestämään jätehuoltoon.....	33
6.2 Alueen rajaaminen kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen ulkopuolelle	34
6.3 Poikkeukset jätteen luovutusvelvollisuudesta kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai alueelliseen vastaanottoaikaan	35
7 Jätehuoltopalvelujen laatuvaatimukset ja palvelujen hankinta	36
7.1 Jätehuoltopalvelun laatuvaatimukset	36
7.1.1 Kunnan jätehuoltopalvelu	36
7.1.2 Yksityisten jätteenkuljetusyritysten jätehuoltopalvelu	37
7.2 Kuntien hankintojen pelisäännöt.....	38
8 Raportointi, rekisteröinti ja kirjanpito	39
8.1 Jätteen kuljettajan raportointivelvollisuus kunnan jätehuoltoviranomaiselle.....	39
8.2 Viranomaisen tiedonsaantioikeus	40
8.3 Jätteenkuljetusrekisterin ylläpito	41

8.4 Kunnan tai kunnan jätelaitoksen kirjanpidon eriyttämisvaatimus.....	42
9 Jättemaksut ja kuluttajansuoja.....	42
9.1 Kunnan jättemaksu.....	42
9.2 Kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta perittävä maksu	45
9.3 Virhe, hinnanalennus ja vahinkojen korvaaminen	46
9.4 Kuluttajaviranomaisten toimivalta jätehuollon palveluissa.....	46
10 Kunnan jätehuoltomääräykset ja neuvonta	47
10.1 Kunnan jätehuoltomääräysten sisältö.....	47
10.2 Kunnan jätehuoltomääräysten valmistelu ja hyväksyminen.....	49
10.3 Jäteneuvonta	50
LIITE 1	52

Oppaassa käytetyt lyhenteet

Jäteasetus	Valtioneuvoston asetus jätteistä (179/2012)]
Hankintalaki	Laki julkisista hankinnoista (348/2007)
Kaatopaikka-asetus	Valtioneuvoston asetus kaatopaikoista (331/2013)
Jäteluettelo	Jäteasetuksen 4 §:ssä tarkoitettu ja sen liitteessä 4 vahvistettu luettelo yleisimmistä jätteistä sekä vaarallisista jätteistä
Jätedirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/98/EY jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta
Jätteen siirtoasetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1013/2006 jätteiden siirrosta
ELY-keskus	elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
kunnan jätelaitos	yhteisnimitys organisaatiolle, joka hoitaa jätelaissa kunnan tehtäväksi säädettyjä jätetuollon palvelutehtäviä

1 Johdanto

Jätelaki (646/2011) annettiin 17.6.2011 ja tuli yleisesti voimaan 1.5.2012. Laki on tullut sovellettavaksi asteittain siten, että kaikkien säännösten osalta sitä sovelletaan vasta vuoden 2016 alusta lähtien.

Jätelain uudistuksen tarkoituksena oli ajanmukaistaa lainsäädäntö vastaamaan nykyisiä jäte- ja ympäristöpolitiikan painotuksia sekä vuonna 2008 annetun EU:n jätedirektiivin (2008/98/EY) vaatimuksia. Lain tarkoituksena on ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuva vaara tai haittaa terveydelle tai ympäristölle sekä vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, edistää luonnonvarojen kestävästä käyttöä, varmistaa toimiva jätehuolto ja ehkäistä roskaantumista. Periaatteellisesti merkittävin uudistus oli jätehuollon etusijajärjestyksen entistä vahvempi painottaminen jätelainsäädäntöön. Suurimmat konkreettiset uudistukset koskivat valvonnan tehostamista sekä tuottajien vastuun laajuutta pakkausjätteen jätehuollosta. Muutoin lainsäädännön keskeiset määritelmät, periaatteet ja velvollisuudet säilyivät jokseenkin ennallaan.

Jätelain keskeisimpiä tarkoituksia on varmistaa toimiva jätehuolto kaikille jätteille. Siksi jätelaissa on pyritty täsmentämään jätehuollon eri toimijoiden velvollisuuksia ja oikeuksia. Jätehuollon järjestäminen on pääosin jätteen tuottajan tai muun haltijan velvollisuutena. Poikkeuksen tästä muodostavat kunnan vastuulle kuuluvat yhdyskuntajätteet sekä tuottajien vastuulle säädetty tuottajavastuujärjestelmiin kuuluvat käytöstä poistetut tuotteet.

Yhdyskuntajätettä syntyi Suomessa vuonna 2013 yhteensä noin 2,7 miljoonaa tonnia. Tämä vastaa noin 3 % syntyvän jätteen kokonaismäärästä Suomessa. Vastuu yhdyskuntajätehuollon järjestämisestä jakautuu pääpiirteissään siten, että

- kunta vastaa asumisessa syntyvän ja siihen laadultaan rinnastettavan julkisessa toiminnassa sekä yksityisessä sosiaali-, terveys- ja koulutustoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestämisestä;
- tuottajavastuusääntelyn piiriin kuuluvan tuotteen tuottaja (yleensä tuotteen valmistaja tai maahantuoja) vastaa käytöstä poistettujen tuotteiden (esim. paperituotteet, pakkaukset, sähkö- ja elektroniikkalaitteet, paristot ja akut) jätehuollon järjestämisestä;
- muissa kuin edellä mainituissa tapauksissa yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestämisestä vastaa kiinteistön haltija tai muu jätteen haltija (ts. yhdyskuntajätettä tuottava elinkeinonharjoittaja), joka tavallisimmin tilaa palvelut yksityiseltä jätehuoltoyritykseltä.

Karkean arvion mukaan yhdyskuntajätteestä on noin 45 % kunnan, 20 % tuottajavastuullisen tuottajavastuullisen tuottajan ja 35 % kiinteistön haltijan järjestämisvastuulla.

Edellä kuvattuun vastuunjakoon liittyy joitakin poikkeuksia. Kunnilla on toissijainen velvollisuus järjestää myös yksityisestä elinkeinotoiminnasta syntyvän jätteen jätehuolto, jos jätteen haltija muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi tätä pyytää ja jäte soveltuu laadultaan ja määrältään kunnan jätehuoltojärjestelmään. Julkisessa hallinto- ja palvelutoiminnassa sekä yksityisessä terveys-, sosiaali- tai koulutustoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen haltija voi tietyn edellytyksin hakea kunnalta vapautusta velvollisuudesta liittyä kunnan järjestämään jätehuoltoon. Asuin- tai muun vastaavan kiinteistön haltija voi puolestaan itse järjestää erilliskerätyn pakkausjätteen kuljetuksen kiinteistöltä tuottajan järjestämään vastaanottoon silloin, kun tuottaja tai kunta ei tällaista kuljetusta järjestä.

Kunnan on järjestettävä vastuulleen kuuluvan jätteen kuljetus joko kunnan keskitetysti järjestämänä kuljetuksena tai kiinteistön haltijan järjestämänä kuljetuksena. Kunta voi päättää kuljetusten järjestämisestä kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena vain, jos tietyt laissa erikseen säädetyt edellytykset täyttyvät.

Kunnan jätehuollon viranomais- ja palvelutehtävien selkiyttämiseksi kunnan on määrättävä jätehuoltoviranomainen hoitamaan lakisääteisiä jätehuollon viranomaistehtäviä. Jos kunta on siirtänyt jätehuollon järjestämiseen liittyvän palvelutehtävän kuntien yhteisesti omistaman yhtiön tehtäväksi, on viranomaistehtävät hoidettava yhteistoiminta-alueen kuntien yhteisessä toimielimessä.

Edellä mainittuihin jätelain säännöksiin sisältyy monia tulkintakysymyksiä, jotka ovat lain käytännön soveltamisessa aiheuttaneet epäselvyyksiä ja ristiriitoja eri toimijoiden välillä sekä johtaneet lukuisiin hallinto- ja oikeusriitoihin. Tämän oppaan tarkoituksena on selkeyttää jätelain tulkintaa ja antaa suosituksia jätelain soveltamiseen yhdyskuntajätehuoltoa koskevien säännösten osalta. Yhtenäisten tulkintojen toivotaan vähentävän alan ristiriitoja, parantavan yhteistyötä jätealalla sekä vähentävän ristiriitojen selvittämisestä viranomaisille, oikeuslaitoksille ja yrityksille aiheutuvaa hallinnollista kuormaa. Oppaassa esitetyt tulkinnat ja suositukset eivät ole oikeudellisesti sitovia ja niitä on noudatettava tapauskohtaista harkintaa soveltaen.

2 Mitä on yhdyskuntajäte?

Jätelaissa yhdyskuntajätteellä tarkoitetaan *asumisessa syntyvää jätettä sekä laadultaan siihen rinnastettavaa hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvää jätettä* (jätelain 6.1.2 §).

Asumisessa syntyvää jätettä on kaikki vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvä jäte sen lajista, laadusta ja määrästä riippumatta, mukaan lukien vaaralliset jätteet sekä sako- ja umpikaivolietteet. Asumisessa syntyvää jätettä on myös asukkaiden itse tekemissä remonteissa sekä piha- ja puutarhatöissä syntyvä jäte. Asumisessa syntyvän jätteen käsitettä on tarkasteltu tarkemmin luvussa 3.1.

Asumisessa syntyvään jätteeseen rinnastettavaa jätettä on muussa toiminnassa kuin asumisessa syntyvä jäte, joka ominaisuuksiensa ja koostumuksensa puolesta soveltuisi kerättäväksi ja käsiteltäväksi samassa jätehuoltojärjestelmässä asumisessa syntyvän jätteen kanssa. Arvioitaessa tällaisen jätteen ominaisuuksia ja koostumusta suhteessa asumisessa syntyvään jätteeseen on usein hyödyllistä tarkastella jätettä tuottavan toiminnan rinnasteisuutta asumiseen.

Aiemmin voimassa olleessa jätelaissa yhdyskuntajätettä ei määritelty lain tasolla. Vastavansisältöinen määritelmä on kuitenkin sisällytetty ns. Euroopan jäteluetteloon (2000/532/EY) perustuvaan jäteluetteloon, josta nykyisin säädetään jätteistä annetun valtioneuvoston asetuksen (179/2012, jäljempänä jäteasetus) liitteessä 4. Jäteluettelon pääluokan 20 otsikon mukaan yhdyskuntajätettä ovat asumisessa syntyvät jätteet ja niihin rinnastettavat kaupan, teollisuuden ja muiden laitosten jätteet.

Yhdyskuntajätettä ovat jäteluettelon luokassa 20 tarkoitettujen jätteiden lisäksi myös luokassa 15 mainitut pakkausjätteet siltä osin kuin ne ovat asumisessa syntyvään pakkausjätteeseen laadultaan rinnastettavaa ja syntyvät asumiseen rinnastettavassa toiminnassa. Esimerkiksi teollisuustoimialalla toimivan yrityksen toimistotiloissa syntyvä paperi- ja kartonkijäte on, mutta varsinaisessa tuotantoprosessissa syntyvä paperi- ja kartonkijäte ei ole yhdyskuntajätettä.

Yhdyskuntajätteeseen sisältyvät (edellä esitetyin rajauksin):

- jätteen synty paikalla erilliskerätyt jätelajit, jotka kerätään erillään muusta jätteestä kiinteistöllä, kiinteistöjen yhteiskeräyspaikassa tai alueellisessa vastaanotto paikassa olevaan jäteastiaan; tyypillisiä tällaisia jätelajeja ovat keräyspaperi, biojäte, puujäte, tietyt pakkausjätteet, käytetyt paristot ja akut, sähkö- ja elektroniikkalaiteromu sekä vaaralliset jätteet, kuten lääkkeet ja erilaiset kemikaalijätteet. Myös kiinteistöllä kompostoitava bio- ja puutarhajäte on yhdyskuntajätettä.
- *sekalainen yhdyskuntajäte*, jolla jätelain mukaan tarkoitetaan yhdyskuntajätettä, joka jää jäljelle, kun jätteestä on synty paikalla kerätty erilleen jätelajeittain yksilöidyt jätteet. Sekalaisen yhdyskuntajätteen sisältämiä jätelajeja ei voida selkeästi yksilöidä. Esimerkiksi energiana hyödyntämistä varten erilliskerätty niin sanottu energiajäte on määritelmän mukaan sekalaista yhdyskuntajätettä¹.
- suurikokoiset esineet (esim. ns. valkoromu, huonekalut, patjat);
- puutarhajäte, katujen puhdistusjäte, yleisten alueiden roskakorien jätteet, torikaupan jätteet;
- asumisessa syntyvä ja siihen laadultaan rinnastettava muussa toiminnassa syntyvä sako- ja umpikaivoliete sekä muut kiinteistökohtaisissa jätevedenkäsittelylaitteissa syntyvät jätteet ja kuivakäymälöiden jäte².

Yhdyskuntajätteeseen eivät sisälly:

- jätevesien viemäröinnissä ja puhdistuksessa syntyvät jätteet (ml. puhdistamoliete)
- rakennus- ja purkujätteet (pl. tietyin edellytyksin kotitalouksien omatoimisessa suhteellisen pienimuotoisessa remontoinnissa ja rakentamisessa syntyvät jätteet, kts. tarkemmin luku 3).

3 Vastuu yhdyskuntajätehuollon järjestämisestä

Vastuu yhdyskuntajätehuollon järjestämisestä jakautuu eri toimijoiden välillä seuraavasti:

- **kunta** vastaa asumisessa syntyvän ja siihen laadultaan rinnastettavan julkisessa toiminnassa sekä yksityisessä sosiaali-, terveys- ja koulutustoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestämisestä; kunnan vastuulle voi tietyin edellytyksin kuulua myös ns. kivijalkayritysten ja putkikuljetusjärjestelmien yhdyskuntajätteet (jätelain 32 §, luku 3.1); lisäksi kunnalla on toissijainen velvollisuus järjestää myös muun kuin edellä mainitun yhdyskuntajätteen jätehuolto, jos jätteen haltija tätä pyytää muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi ja jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä (jätelain 33 §, luku 3.2);
- **tuottajavastuusääntelyn piiriin kuuluvan tuotteen tuottaja** (yleensä tuotteen valmistaja tai maahantuojaja) vastaa käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuollon järjestämisestä; tuottajavastuun piiriin kuuluvia tuotteita ovat paperituotteet, pakkaukset, sähkö- ja elektroniikkalaitteet, paristot ja akut, ajoneuvon renkaat ja ajoneuvot (jätelain 46 §, luku 3.3);
- muissa kuin edellä mainituissa tapauksissa yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestämisestä vastaa **kiinteistön haltija** tai muu jätteen haltija (ts. yhdyskuntajätettä tuottava elinkeinonharjoittaja), joka tavallisimmin tilaa palvelut yksityiseltä jätehuoltoyritykseltä (jätelain 28 §).

Seuraavassa käsitellään tarkemmin edellä kuvatun vastuunjaon rajoituksia eri toimijoiden välillä.

¹ Sekalaiseen yhdyskuntajätteeseen sovelletaan jätelain 19 §:ssä säädettyä omavaraisuus- ja läheisyysperiaatetta sekä näihin perustuvia lain 109 ja 110 §:ssä säädettyjä jätteen kansainvälisen siirron hyväksymisperusteita.

² EU:n jätetilastoasetuksen mukaan sako- ja umpikaivolietettä ei tilastoida yhdyskuntajätteenä

3.1. Kunnan perusvastuu

Jätelain 32 §:ssä määritellään jätteet, joiden jätehuollon kunta on velvollinen järjestämään. Vastuu määräytyy kiinteistössä harjoitettavan toiminnan ja siinä syntyvän jätteen laadun ja ominaisuuksien perusteella. Merkitystä ei ole sillä, mikä taho kiinteistön omistaa.

Kunnan vastuulle kuuluu seuraavien jätteiden jätehuollon järjestäminen:

1. Asumisessa syntyvä jäte

Asumisessa syntyvällä jätteellä tarkoitetaan vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvää jätettä.

- Vapaa-ajan asunnolla tarkoitetaan jäteasetuksen 5 §:n mukaan pääasiassa omaan käyttöön tarkoitettuja kesämökkejä ja muita vastaavia vapaa-ajan asuinrakennuksia sekä vuokrattavia lomamökkejä ja –osakkeita lukuun ottamatta hotellinomaisia palveluja tarjoavia lomakyliä. Lomakylän määrittelyssä voidaan käyttää apuna Tilastokeskuksen toimialaluokitusta, jonka mukaan lomakylät ovat "majoitusliikkeitä, joissa vieraat pääasiassa majoitetaan usean lomamökin tai loma-asunnon muodostamissa yksiköissä, joissa usein on tarjolla myös muita palveluja, kuten ruokailu-, pyykinpesu- ja virkistyspalveluja sekä informaatiopalveluja; lomamökkejä on oltava vähintään kymmenen kappaletta tai niissä on oltava vähintään 40 vuodepaikkaa" (toimialaluokituksen kohta 55209). Lomakylään kuuluvien mökkien tulee olla yhden yrityksen omistuksessa. Lomakylällä ei tarkoiteta esimerkiksi yksittäisten lomamökkien vuokraamista tai maatilamatkailuun liittyvää majoitusta.
- Asuntoloilla tarkoitetaan tilastokeskuksen toimialaluokituksen (55901) mukaan oppilaskoteja, sisäoppilaitosten asuntoloita, opiskelijoiden ja työntekijöiden asuntoloita ja täysihoitoloita.

Kunnan järjestämisvastuulle kuuluu lähtökohtaisesti kaikki asumisessa syntyvä jäte, mukaan lukien vaaralliset jätteet, sako- ja umpikaivolietteet ja muut kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien jätteet ja kuivakäymälöiden jätteet. Kunnan vastuu ei kuitenkaan koske tuottajavastuun piiriin kuuluvaa jätettä, joka toimitetaan tuottajan tai jakelijan järjestämään vastaanottoon.

Rakennus- ja purkujätteestä kunnan jätehuollon järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat vain kotitalouksien omatoimisessa suhteellisen pienimuotoisessa remontoinnissa ja rakentamisessa syntyvät jätteet, jotka soveltuvat kuljetettaviksi kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa tai joiden kuljetuksesta kunnan osoittamaan vastaanottoipaikkaan kiinteistön haltija omatoimisesti huolehtii.

2. Julkisessa hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte

Kunnan velvollisuutena on järjestää valtion, kuntien, seurakuntien ja muiden julkisoikeudellisten yhteisöjen sekä julkisoikeudellisten yhdistysten hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto.

- seurakunnilla tarkoitetaan evankelis-luterilaista ja ortodoksista seurakuntaa;
- julkisoikeudellisilla yhteisöillä ja julkisoikeudellisilla yhdistyksillä tarkoitetaan yhteisöjä ja yhdistyksiä, joiden tehtävistä on säädetty laissa tai joka hoitaa julkista hallinto- tai palvelutehtävää tai käyttää julkista valtaa. Näitä ovat esimerkiksi erillisoikeudelliset valtion laitokset (esim. KELA, Suomen Pankki ja yliopistot), itse-

näiset julkisoikeudelliset laitokset (esim. KEVA, Eläketurvakeskus, kunnallinen työmarkkinalaitos), kauppakamarit, kalastuskunnat, riistanhoitoyhdistykset, palikunnat, ylioppilaskunnat ja osakunnat, raha-automaattiyhdistys, SPR, Kuntaliitto, liikennevakuutusyhdistys ja yhteismetsän osakaskunnat;

- hallinto- ja palvelutoimintaa ovat esimerkiksi sosiaali-, terveys- ja koulutustoiminta, hallinto ja maanpuolustus, tie-, katu- ja puistoalueiden huolto sekä virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminta.

Kunnan järjestämisvastuu koskee vain mainituissa toiminnoissa syntyvää yhdyskuntajätettä eikä mainituissa toiminnoissa syntyvää muuta jätettä. Siten esimerkiksi terveydenhuollon jätteistä kunnan järjestämisvastuun piiriin kuuluvat tavanomaisissa potilashuoneissa, toimistoissa ja ruokaloissa syntyvät jätteet. Terveystoiminnalle erityiset jätteet, kuten viiltävät ja pistävät esineet, kudospölyt, lääke- ja kemikaalijätteet ja tartunnanvaaralliset jätteet eivät sen sijaan kuulu kunnan järjestämisvastuun piiriin.

Kunta voi julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007, jäljempänä hankintalaki) mukaan järjestää suoraan hankintana myös kunnan omien yksiköiden toiminnassa syntyvän muun kuin yhdyskuntajätteen jätehuollon (esim. kunnan terveysaseman erityisjätteet, kunnan rakennustoiminnassa syntyvät pilaantuneet maa-ainesjätteet).

3. Yksityisissä sosiaali- ja terveystoiminnassa ja koulutustoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte

Sosiaali- ja terveystoiminnassa ja koulutustoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestäminen kuuluu kunnan vastuulle myös siinä tapauksessa, että palvelu on yksityisten yritysten tuottamaa.³

- yksityisillä terveystoiminnalla tarkoitetaan yksityisten yritysten tuottamaa ihmisiin kohdistuvaa terveystoimintaa (esim. yksityiset sairaalat ja terveysasemat), ei esimerkiksi yksityisiä eläinlääkäriasemia tai eläinsairaaloita.
- yksityisillä sosiaali- ja koulutustoiminnalla tarkoitetaan esimerkiksi yksityisiä päiväkotia, opetushallinnon alaisuudessa toimivia kouluja (peruskoulu, ammatilliset oppilaitokset, ammattikorkeakoulu, yliopisto ym.) sekä sosiaalihoitoa, ikääntyneiden ja vammaisten hoitolaitoksia; näitä eivät ole esimerkiksi yksityiset ratsastus- tai autokoulu, musiikkikoulu tai fysioterapia- tai hierontapalveluyritykset, kauneus- tai jalkahoitolat eivätkä luontaishoitolat.

Kunnan jätehuollon järjestämisvelvollisuus koskee vain yhdyskuntajätettä eikä tässä tarkoitetuissa toiminnoissa syntyvää muuta jätettä.

4. Liikehuoneistossa syntyvä yhdyskuntajäte, joka kerätään kiinteistöllä yhdessä edellä tarkoitettujen jätteen kanssa (mm. kivijalkayritykset)

Kiinteistöllä, jossa harjoitetaan edellä kohdissa 1-3 tarkoitettua toimintaa, voivat kiinteistön haltija ja samalla kiinteistöllä toimiva elinkeinonharjoittaja sopia, että yrityksen tuottama yhdyskuntajäte voidaan laittaa kiinteistön yhteiseen jäteastiaan. Tällöin kiinteistön jäteastiaan kerätty jäte on kokonaisuudessaan kunnan jätehuollon järjestämisvastuulle kuuluvaa jätettä. Tavallisimmin on kysymys kiinteistöistä, joiden liikehuoneistossa (esim.

³ Ennen jätelain voimaantuloa vuodesta 2007 lähtien näissä toiminnoissa syntyvä yhdyskuntajäte oli kunnan vastuulla silloin, kun jäte syntyi julkisessa toiminnassa, mutta jätteen haltijan vastuulla, jos toiminta oli yksityistä. Jätelain muutoksen tarkoituksena oli selkiyttää vastuunjako säättämällä mainituissa toiminnoissa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestäminen jätteen tuottajatahosta riippumatta kunnan vastuulle. Tulkintaongelmia ja ristiriitoja eri toimijoiden välillä oli aiemmin syntynyt erityisesti tilanteissa, joissa kunnat ostivat mainittuja palveluja yksityisiltä yrityksiltä tai joissa samantyyppistä julkista ja yksityistä toimintaa harjoitettiin samassa kiinteistössä.

kivijalkayrityksissä) syntyvä jätemäärä on verrattain vähäinen kiinteistössä syntyvään yhdyskuntajätteen kokonaismäärään nähden. Liikehuoneistoissa syntyvän jätteen jätehuolto voidaan myös järjestää erillään kiinteistön muusta jätehuollosta, jos tällaisesta järjestelystä sovitaan kiinteistön haltijan kanssa. Yritystä ei voida velvoittaa liittymään kunnan järjestämään jätehuoltoon, jos kiinteistön haltija ja yritys ovat sopineet erikseen toteutettavista jätehuoltojärjestelyistä.

5. Alueellisessa putkikeräyksessä tai muussa vastaavassa keräysjärjestelmässä kerättävät yhdyskuntajätteet

Alipaineistetut alueelliset putkikeräysjärjestelmät ovat yleisiä eräissä muissa maissa ja ovat viime vuosina yleistyneet myös Suomessa. Jätelain mukaan putkikeräysjärjestelmissä kerätyn jätteen jätehuollon järjestäminen kuuluu kokonaisuudessaan kunnan vastuulle siinä tapauksessa, että järjestelmässä kerätään kunnan vastuulle kuuluvien jätteiden ohella myös muuta yhdyskuntajätettä. Kunta on velvollinen järjestämään jätehuollon myös siinä tapauksessa, että alueen putkikeräysjärjestelmän käytännön toteuttajana ja ylläpitäjänä on kunnan sijasta erillinen huoltoyhtiö. Sen sijaan esimerkiksi kauppakeskikiinteistöihin rakennetuissa jätteen putkikeräysjärjestelmissä kerätyt elinkeinotoiminnan yhdyskuntajätteet eivät kuulu kunnan järjestämisvastuun piiriin. Jos näihin järjestelmiin kerätään myös keskuksen yhteydessä sijaitsevien asuntojen jätettä, kunnan ei tarvitse järjestää asuntojen jätehuoltoa.

Edellä mainituissa toiminnoissa syntyvien tuottajavastuun piiriin kuuluvien käytöstä poistettujen tuotteiden (paperi, renkaat, pakkaukset, sähkö- ja elektroniikkalaitteet, paristot ja akut⁴) jätehuollon järjestäminen kuuluu lähtökohtaisesti tuotteiden tuottajan tai jakelijan vastuulle jätelain 6 luvun mukaisesti (kts. luku 3.3). Pantillisten juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjä on vastaavasti velvollinen huolehtimaan järjestelmään palautettujen pakkausten jätehuollon järjestämisestä jätelain 7 luvun mukaisesti.

Kunnan vastuu sen järjestämisvastuun piirissä olevista jätteistä alkaa siitä hetkestä, kun jätteet toimitetaan kiinteistöllä tai alueellisessa vastaanotto paikassa sijaitsevaan jäteastiaan (käytössä olevasta kuljetusjärjestelmästä riippumatta).

Vaarallisen jätteen vastaanotto

Kunnan on järjestettävä asumisessa syntyvän vaarallisen jätteen⁵ vastaanotto ja käsittely jätteen määrästä ja laadusta riippumatta. Kunta vastaa myös maa- ja metsätaloudessa syntyvän vaarallisen jätteen käsittelyn järjestämisestä, paitsi jos kysymys on kunnan vastaanotomahdollisuuksiin nähden kohtuuttoman suuresta määrästä jätettä.

Lääkejätteiden keräys apteekeissa

Lääkejätteet ovat vaarallista jätettä. Asumisessa syntyvien lääkejätteiden vastaanoton ja käsittelyn järjestäminen kuuluu kunnan vastuulle. Kotitalouksien tulee jätelain 41.1 §:n mukaisesti toimittaa lääkejätteet kunnan osoittamaan vastaanotto paikkaan. Kunnat tai kuntien jätelaitokset ovat usein tehneet sopimuksen alueen apteekkien kanssa kotitalouksien lääkejätteiden vastaanoton järjestämisestä. Tällöin apteekit toimivat lääkejätteiden keräyspaikka-

⁴ myös ajoneuvot kuuluvat tuottajavastuun piiriin, mutta niitä ei lueta yhdyskuntajätteenä

⁵ Jätelaissa aiemmin käytetty käsite ongelmajäte korvattiin jätelain uudistuksen yhteydessä käsitteellä vaarallinen jäte. Tämä vastaa Euroopan unionin jätelainsäädännössä, kuten jätedirektiivissä ja jätteen siirtoasetuksessa käytettyä käsitteistöä. Vaarallinen jäte määritellään yleisesti jätelain 6.1.1 §:ssä. Jätteen vaaraominaisuudet määritellään komission asetuksessa 1357/2014. Vaaralliset jätteet yksilöidään jäteasetuksen liitteessä 4.

na kuntien lukuun. Kunta tai kunnan jätelaitos noutaa lääkijätteet apteekkeista ja toimittaa jätteet asianmukaiseen käsittelyyn.

Kotitalouksien lääkijätteen vastaanottoa apteekissa ei pidetä ammattimaisena jätteen keräystoimintana eikä apteekkeilta siten edellytetä jätelain 100 §:n mukaista ilmoitusta jätehuoltorekisteriin.

Käytettyjen vaatteiden ja muiden käytettyjen tuotteiden keräys

Kotitalouksien vaatejätteiden ja muun kotitaloustavarajätteen jätehuollon järjestäminen kuuluu kunnan vastuulle, ellei sitä ole erikseen säädetty tuottajan vastuulle. Uudelleenkäyttöön kerättävät käyttökelpoiset vaatteet ja tavarat eivät vielä ole jätettä eivätkä näin ollen kuulu kunnan jätehuollon järjestämisvastuun piiriin. Kotitalouksien käyttökelpoisia tavaroita voi kerätä uudelleenkäyttöön ilman sopimista kunnan tai kunnan jätelaitoksen kanssa (kierrätyskeskuksissa, myymälöissä yms.), kunhan keräys tehdään nimenomaan uudelleenkäyttöä varten.

Suomessa käytöstä poistettujen vaatteiden ja tavaroiden keräys ja lajittelu uudelleenkäyttöä varten on nykyisin järjestetty varsin kattavasti. Hyväntekeväisyysjärjestöt (mm. UFF, FIDA, kierrätyskeskukset) tekevät yhteistyötä kuntien kanssa, koska keräyspisteet sijaitsevat usein kuntien ylläpitämien alueellisten jätteen vastaanottoaikojen yhteydessä.

Jotkin kaupat keräävät myymiään pakkauksia myymälässään. Tällöin keräyksestä tulee sopia pakkausalan vastuussa olevan tuottajayhteisön kanssa.

Kotitalouksien käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanottoa myymälöissä tms. ei pidetä ammattimaisena jätteen keräystoimintana eikä kerääjältä edellytetä 100 §:n mukaista ilmoitusta jätehuoltorekisteriin.

3.2 Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto toissijaisesti

Jätelain 33 §:n mukaan

”kunnan on järjestettävä muun kuin 32 §:ssä tarkoitetun jätteen jätehuolto, jos jätteen haltija tätä pyytää muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi ja jäte soveltuu laadultaan ja määrältään kunnan jätehuoltojärjestelmään. Jos kysymyksessä on jatkuvasti ja säännöllisesti tarvittava jätehuoltopalvelu, kunnan on tehtävä jätteen haltijan kanssa sopimus, jonka kesto on enintään kolme vuotta kerrallaan.”

Seuraavassa tätä kunnan lakisääteistä velvollisuutta järjestää jätehuolto toissijaisesti kutsutaan *TSV-palveluksi*⁶.

Jätelain 33 §:ssä voidaan erottaa kolme kriteeriä tai edellytystä, joiden toteutuessa kunnalla voidaan katsoa olevan velvollisuus TSV-palvelun tarjoamiseen: 1) jätteen haltijan pyyntö, 2) muun palvelutarjonnan puute ja 3) jätteen soveltuminen kunnan jätehuoltojärjestelmään. Jos kysymyksessä on jatkuva ja säännöllisesti tarvittava jätehuoltopalvelu, on kunnan tehtävä jätteen haltijan kanssa sopimus enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

⁶ Toimiva jätehuolto on perustuslain 20 §:n mukaisen ympäristöperusoikeuden toteutumisen edellytys. Julkisella vallalla on siksi velvollisuus turvata jätehuolto silloinkin, kun sen järjestäminen on ensisijaisesti jätetty jätteen haltijoiden ja yksityisten jätehuoltopalveluiden tarjoajien välisen sopimuksen varaan. Toissijaisen velvollisuuden perusteella tuotettu jätehuoltopalvelu katsotaan kunnan toimialaan kuuluvaksi lakisääteiseksi tehtäväksi, eikä kunta tätä velvollisuutta hoitaessaan näin ollen toimi kilpailullisilla markkinoilla. Tämä selkiyttää osaltaan kunnan puolesta jätehuoltoa hoitavien yhtiöiden asemaa julkisista hankinnoista annetun lain mukaisena sidosyksikkönä.

3.2.1 Kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden kriteerit tai edellytykset

1) Jätteen haltijan pyyntö

TSV-palvelu perustuu aina siihen, että jätteen haltija pyytää kunnalta tällaista palvelua muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi. Pyyntöön esittäjän tulisi olla jätteen alkuperäinen haltija eli tavallisesti elinkeinotoiminnassa syntyvän jätteen tuottaja. Esimerkiksi elinkeinotoiminnan harjoittajalle kokonaisvaltaista jätehuoltopalvelua tarjoava jätehuoltoyritys voi kuitenkin tarvittaessa esittää pyynnön jätteen haltijan puolesta.

Pyyntö esitetään yleensä kirjallisesti kunnan jätehuollon palvelutehtäviä hoitavalle kunnan jätelaitokselle. Pyyntöön esittämiseen liittyvät menettelyt vaihtelevat sen mukaan, onko kysymys jatkuvasti ja säännöllisesti tarvittavasta palvelusta vai satunnaisesta, yksittäisestä jäte-erästä; kts. tarkemmin luku 3.2.2.

2) Muun palvelutarjonnan puute

Markkinaehtoisessa palvelussa voidaan katsoa olevan puutteita esimerkiksi, jos pyydettyä yksityistä palvelutarjontaa ei ole saatavilla tietyllä alueella tai jos tarjolla olevan yksityisen palvelun hinta on jätteen haltijalle kohtuuton.

Kunnan on TSV-palvelun tarpeen arvioimiseksi tarkasteltava markkinaehtoisien tarjonnan olemassaoloa toimialueellaan. Oletuksena kuitenkin on, että myös jätteen haltija selvittää yksityisen palvelutarjonnan saatavuutta. Palvelupyynnön esittäminen voi osaltaan kertoa puutteellisesti toimivista jätehuollon palvelumarkkinoista.

Markkinaehtoisten palvelujen saatavuutta tarkastellaan siinä laajuudessa, millaista palvelua asiakas pyytää. Tarkastelu voi koskea koko jätehuoltopalvelun kokonaisuutta tai jotakin sen yksittäistä osaa (esim. keräys, kuljetus, käsittely). Kunnan TSV-palveluvelvollisuus voi tulla sovellettavaksi esimerkiksi jätteen energiana hyödyntämisen, biojätteen käsittelyn tai kaatopaikkakäsittelyn osalta, jos vastaava yksityinen palvelutarjonta on puutteellista ja jos kyseinen käsittely on etusijajärjestyksen mukaisesti perusteltu jätteen käsittelytapa. Tällöin alueella voi kuitenkin olla saatavissa yksityistä palvelua jätteen kuljettamiseksi kunnan TSV-palveluna toteuttamaan jätteen käsittelyyn.

Arvioitaessa tarvetta kaatopaikkakäsittelyyn on tarkasteltava vaihtoehtoisen yksityisen kaatopaikkapalvelun tarjonnan ohella myös sitä, voidaanko jätettä hyödyntää tai muutoin käsitellä etusijajärjestyksen kannalta paremmalla tavalla. Kaatopaikkakäsittely on jätehuollon etusijajärjestyksessä viimeinen vaihtoehto ja kaatopaikoille sijoitettavan jätteen määrää pyritään mahdollisuuksien mukaan vähentämään.

Yksityisestä jätehuoltopalvelusta pyydetty kohtuuton hinta voi kertoa palvelutarjonnan puutteista. Kunnalla ei käytännössä ole yleensä mahdollisuuksia saada tarvittavia tietoja arvioidakseen luotettavasti jätteen haltijalle tarjotun yksityisen palvelun hinnan kohtuuttomuutta. Tämän tarkastelussa on useimmiten luotettava pyynnön esittäjän antamiin tietoihin. Pelkäämään kunnan järjestämän palvelun jonkin verran halvempi hinta ei kuitenkaan yleensä ole riittävä peruste TSV-palvelun pyytämiseksi tai saamiselle. Alueella, jolla on useampia jätehuoltopalveluja tarjoavia yksityisiä yrityksiä, tavanomaisimpien jätelajien jätehuoltomarkkinat ovat yleensä toimivat ja hinta määräytyy kilpailun perusteella.

3) Jätteen soveltuminen kunnan järjestelmään

Kunnan toissijainen jätehuollon järjestämisvelvollisuus koskee vain palvelua, jota kunta voi tarjota elinkeinotoiminnan harjoittajille muutoinkin käytettävissään olevan jätehuoltokapasiteetin puitteissa. Kunnan velvollisuus ei koske sellaista yritysten jätettä, joka ei laadultaan

tai määrältään sovellu esimerkiksi kuljetettavaksi samalla kalustolla kuin millä kotitalouksien jäte alueella kuljetetaan. Kunnalla ei ole velvollisuutta hankkia uutta kuljetuskalustoa tai käsitteilylaitosta järjestääkseen jätelain 33 §:ssä tarkoitetun jätehuollon.

3.2.2 Suosituksia eri tilanteissa sovellettavista menettelyistä

Kunnan jätehuoltoviranomaisen ja kunnan jätelaitoksen roolit

Jätelaissa ei säädetä tarkasti kunnan jätehuoltoviranomaisen ja kunnan jätelaitoksen tehtävistä TSV-palvelun järjestämisessä. TSV-palvelun järjestäminen on luonteeltaan operatiivista toimintaa, minkä vuoksi tehtävä voidaan suurelta osin siirtää kunnan jätelaitoksen hoidettavaksi. Toiminnan läpinäkyvyyden varmistamiseksi on kuitenkin olennaista, että kunnan jätehuoltoviranomainen tai tämän valtuuttama viranhaltija seuraa säännöllisesti kunnan jätelaitoksen toimintaa TSV-palvelun järjestämisessä sekä sopii laitoksen kanssa tähän liittyvistä menettelyistä. Huomiota tulisi kiinnittää mm. siihen, miten jätteen haltijan pyyntö esitetään ja miten pyyntöä arvioidaan suhteessa alueella tehtyihin tarkasteluihin markkinaehtoisen palvelun saatavuudesta. Lisäksi tulisi sopia TSV-palvelua koskevaan viestintään liittyvistä menettelyistä. Menettelyjen toimivuutta tulisi arvioida säännöllisesti ja päivitettävä niitä tarvittaessa.

Markkinaehtoisen palvelutarjonnan tarkastelu ja viestintä TSV-palvelusta

Jätelaissa ei säädetä tarkemmin menettelyistä, joilla markkinaehtoista palvelutarjontaa alueella tarkastellaan eikä sitä, kenen tehtävänä asian selvittäminen kunnassa on. Jätelaki ei edellytä jätehuoltoviranomaista tekemään TSV-palvelun linjauksista viranomaispäätöstä. Markkinaehtoisen palvelun tarkastelun voi – käytettävissä olevista tiedollisista valmiuksista ja resursseista riippuen – tehdä kunnan jätehuoltoviranomainen tai kunnan jätelaitos. Tarkastelun perusteella jätehuoltoviranomainen, ottaen huomioon myös alueen yksityisiltä jätehuoltoalan yrittäjiltä saadut tiedot, sopii jätelaitoksen kanssa TSV-palvelun tarjoamisen edellytyksistä ja menettelyistä.

Yleensä on riittävää, että markkinaehtoisen palvelujen tarjontaa tarkastellaan yleispiirteisesti helposti saatavilla olevien tietojen perusteella tavanomaisimpien jätehuoltopalvelujen (esim. kaatopaikkakäsittely, energiana hyödyntäminen, jätteen kuljetus) ja keskeisimpien jätelajien (esim. biojäte, sekajäte, rakennus- ja purkujäte) osalta. Kattavampaa tarkastelua potentiaalisesti käytettävissä olevista markkinaehtoisista jätehuoltovaihtoehdoista ei yleensä voida edellyttää, kunnallisten toimijoiden rajatut tiedonsaantioikeudet ja –mahdollisuudet sekä käytettävissä olevat voimavarat huomioon ottaen. Markkinatilannetta tulisi tarkastella määräjain (esimerkiksi kolmen vuoden välein) tai tarvittaessa markkinatilanteen olennaisesti muuttuessa. TSV-palvelutarpeen arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös jätteiden soveltuminen kunnan jätehuoltojärjestelmään.

Kunnan jätehuoltoviranomaisen tai kunnan jätelaitoksen on riittävällä tiedottamisella huolehdittava siitä, että TSV-palvelua pyytävät ovat tietoisia TSV-palveluun liittyvistä edellytyksistä ja menettelyistä. Esimerkkejä tiedotekirjeistä on liitteenä 1.

Jatkuva ja säännöllisesti tarvittava jätehuoltopalvelu: palvelupyyntö ja sopimus

Jätelain mukaan kunnan on tehtävä jätteen haltijan kanssa sopimus jatkuvasta ja säännöllisesti tarvittavasta palvelusta. Tällaisesta palvelusta on kysymys esimerkiksi silloin, kun jätteen haltija ilmaisee pyynnössään tarvitsevansa palvelua toistuvasti joko toistaiseksi tai tietyn pituiselle, vähintään useita kuukausia kestäväälle ajanjaksolle.

Pyyntö jatkuvasti ja säännöllisesti tarvittavasta jätehuoltopalvelusta voidaan osoittaa palvelutehtävää hoitavalle kunnan jätelaitokselle. Ennen sopimuksen tekemistä jätelaitoksen on arvioitava, että TSV-palvelun tarjoamisen edellytykset täyttyvät.

Sopimus voidaan tehdä enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Näin yksityisen palvelutarjonnan tilanne ja julkisen palvelutarjonnan tarve tulevat säännöllisesti arvioiduiksi. Sopimus tulee laatia sellaiseksi, että se on määräaikaaisuudestaan huolimatta kummankin sopimusosapuolen irtisanottavissa sopimuksessa määriteltävän irtisanomisajan kuluttua ja että se antaa jätteen haltijalle mahdollisuuden TSV-palvelun käyttämiseen, mutta ei velvoita siihen.

Satunnainen, yksittäinen jäte-erä: pyyntö ja jätteen haltijan opastaminen

Jos kysymyksessä on satunnainen, yksittäinen jäte-erä, joka tuodaan suoraan kunnan jätelaitoksen pitämään vastaanottoaikaan, voidaan pyyntö esittää ”portilla” kunnan jätelaitokselle esimerkiksi tarkoitusta varten laadittua lomaketta käyttäen.

3.2.3 Muita kunnan toissijaiseen jätehuoltovelvollisuuteen liittyviä kysymyksiä

Maksut

TSV-palvelusta peritään jätteen haltijalta julkisoikeudellinen jätemaksu. Kunnan hyväksymässä jätetaksassa tulee siten määritellä tätä varten omat maksuperusteensa. Maksun on vastattava mahdollisimman tarkasti jätehuollon järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia eikä sitä esimerkiksi saa kompensoida asukkaiden jätemaksuilla tai markkinaehtoisen toiminnan tuloilla. TSV-palvelun jätemaksu voi kustannusperusteisesti ja ohjaavuuden aikaansaamiseksi poiketa kotitalouksien vastaavista jätemaksuista.

Kunnan jätehuoltoa koskevien jätehuoltomääräysten noudattaminen

TSV-palvelun piiriin kuuluva jätteen haltija voidaan velvoittaa noudattamaan kunnan jätehuoltomääräyksiä, jotka on annettu erityisesti kunnan järjestämästä jätehuollosta (jätelain 91 § 1 momentin 1 kohdan nojalla).

TSV-palvelun seuranta

Kunnan jätehuoltoviranomaisen tulisi säännöllisesti seurata kunnan jätelaitoksen toimintaa TSV-palvelujen järjestämisessä. Tämän mahdollistamiseksi kunnan jätelaitoksen tulee pyynnöstä antaa jätehuoltoviranomaiselle tietoja TSV-asiakkaista ja näille tarjotuista palveluista (jätelain 122 §:n 3 momentin nojalla).

Jätelaissa 44 §:ssä säädetty kirjanpidon eriyttämisvaatimus ei koske TSV-palvelun eriyttämistä muusta lakisääteisestä palvelusta. Kunnan ja kunnan jätelaitoksen on kuitenkin syytä omaa suunnitteluaan sekä taksan valmistelua varten seurata toissijaiseen vastuuseen perustuvan elinkeinojätehuollon kustannusvastaavuutta. Toiminnan läpinäkyvyyden varmistamiseksi nämä tiedot olisi suositeltavaa myös julkaista.

Menettelyt silloin kun toissijaisen jätehuoltopalvelun kriteerit ja edellytykset eivät täyty

Jos edellytyksiä TSV-palvelun tarjoamiseen ei jätteen haltijan pyynnöstä huolimatta ole, kunta tai kunnan jätelaitos voi kieltäytyä ottamasta vastaan jätettä taikka tarjota palvelua markkinaehtoisesti, jos tällaisen toiminnan katsotaan kuuluvan kuntalain 7 §:n mukaan kunnan toimialaan. Kunnan markkinaehtoista toimintaa koskevista vaatimuksista säädetään

muun muassa kuntalailla ja kilpailulailla. Markkinaehtoisen toiminnan vaikutuksista kunnan omistaman jätehuoltoyhtiön sidosyksikköasemaan säädetään hankintalaissa (kts. luku 4.3).

Riitojen ratkaiseminen

Kunnan jätelaitoksen kieltäytyessä ottamasta jätettä vastaan on jätteen haltija ohjattava viemään asia kunnan jätehuoltoviranomaisen ratkaistavaksi, jos jätteen haltija ei ole tyytyväinen jätelaitoksen ratkaisuun. Jätehuoltoviranomaisen asiasta mahdollisesti tekemään päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla siitä alueelliseen hallinto-oikeuteen.

Jos TSV-palvelun tarjoamisessa taas nousee esille kysymys siitä, toimiiko kunta tehtävässään kilpailulain vastaisesti, jätehuoltomarkkinoilla toimivien yritysten oikeusturvakeinona on asian vireille saattaminen kilpailu- ja kuluttajavirastossa (KKV), joka valvoo kilpailulainsäädännön täytäntöönpanoa ja toteutumista. KKV:n päätöksestä voidaan valittaa markkinaoikeuteen.

3.3 Tuottajavastuun rooli yhdyskuntajätehuollossa

Jätelain mukaan ajoneuvon renkaiden, ajoneuvojen, sähkö- ja elektroniikkalaitteiden, paristojen ja akkujen, paperituotteiden ja pakkausten jätehuollon järjestäminen perustuu ns. laajennettuun tuottajavastuuseen. Kyseisten tuotteiden markkinoille saattaja on velvollinen järjestämään käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanottoaikoja siten, että tuotteen voi maksutta ja vaivattomasti luovuttaa näin järjestettyyn vastaanottoon (jätelain 49 §). Vastaanottovaatimuksia sekä muita tuottajan ja tuotteen jakelijan velvollisuuksia täsmennetään tuoteryhmäkohtaisissa valtioneuvoston asetuksissa (527/2013, 528/2013, 518/2014, 519/2014, 520/2014, 123/2015). Jätelaissa ja valtioneuvoston asetuksessa 526/2013 säädetään myös panttiin perustuvan juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjää koskevista vaatimuksista, joiden mukaisesti ylläpitäjä voi täyttää tuottajavastuuta koskevat velvollisuutensa.

Tuottajan jätehuollon järjestämisvelvollisuus koskee kaikkia edellä tarkoitettuja tuotteita riippumatta siitä, missä toiminnassa tuotteet poistetaan käytöstä. Näin ollen osa käytöstä poistetuista tuotteista syntyy toiminnoissa, jotka lähtökohtaisesti kuuluvat kunnan järjestämisvastuun piiriin (jätelaki 32 §, kts. luku 3.1). Kunnan järjestämisvastuun suhdetta tuottajan, jakelijan tai juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän järjestämään jätehuoltoon selvennetään jätelain 32.3 §:ssä. Sen mukaan jätteen haltija ei ole velvollinen luovuttamaan kunnan järjestämään jätehuoltoon tyhjiä juomapakkauksia tai muuta pakkausjätettä, keräyspaperia eikä käytöstä poistettuja paristoja tai akkuja, sähkö- ja elektroniikkalaitteita tai muita tuottajavastuun piiriin kuuluvia käytöstä poistettuja tuotteita, jos nämä jätteet toimitetaan tuottajan tai juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän järjestämään vastaanottoon⁷. Kunta voi kuitenkin jätehuoltomääräyksillään velvoittaa kiinteistöt pakkausjätteen lajitteluun kiinteistöllä, jos se jätelain 35 §:n nojalla järjestää pakkausjätteen kiinteistöittaisen keräyksen (kts. luvut 5.8 ja 10.1).

Vaaralliset jätteet (suuri osa paristo- ja akkujätteistä sekä elektroniikkalaiteromusta) on jätelain 17 §:n mukaan pidettävä erillään muusta jätteestä. Jätelain 15 §:n mukaan myös muu kuin vaarallinen jäte on pidettävä erillään siinä määrin kuin on tarpeellista mm. etusijajärjestyksen noudattamiseksi tai jätehuollon asianmukaiseksi järjestämiseksi. Jätelaista tai tuottajavastuuta koskevista asetuksista ei voida johtaa jätteen haltijaa sitovaa ehdotonta velvollisuutta muiden kuin vaarallisiksi luokiteltujen tuottajavastuujätteiden erilläänpitämiseen. Kun-

⁷ tuottajavastuu koskee myös ajoneuvoja, jotka eivät kuitenkaan missään olosuhteissa ole tämän oppaan soveltamisalaan kuuluvia yhdyskuntajätteitä. Jätelain 58 §:n mukaan ajoneuvon haltijan on toimitettava romutettavaksi tarkoitettu ajoneuvo tuottajan lukuun toimivalle kerääjälle tai käsittelijälle.

ta voi kuitenkin vastuulleen kuuluvien jätteiden osalta täsmentää jätteiden lajitteluvollisuuksia kunnan jätehuoltomääräyksillä. Jätelainsäädäntö ei myöskään suoraan velvoita yksittäistä jätteen haltijaa (romutettavaksi tarkoitetun ajoneuvon haltijaa lukuun ottamatta) pitämään käytöstä poistettuja tuotteita erillään muusta jätteestä ja toimittamaan niitä tuottajan järjestämään vastaanottoon.

Jätelain 47 §:n mukaan tuottajalla on ensisijainen oikeus käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuollon järjestämiseen. Muu kuin tuottaja saa järjestää vastaavaa jätehuoltoa tai tarjota tähän liittyviä palveluja vain, jos se tehdään yhteistoiminnassa tuottajan kanssa.⁸ Ensisijainen oikeus ei kuitenkaan rajoita muiden toimijoiden oikeutta tarjota palveluita, jotka liittyvät tuotteiden uudelleenkäyttöön tai sen valmisteluun⁹.

Kunta voi jätelain 47.3 §:n mukaan täydentää tuottajan järjestämää jätehuoltoa. Kunta voi myös jätelain 35.1 §:n mukaan huolehtia asumisessa ja muissa kunnan järjestämisvastuulla olevissa toiminnoissa syntyvän erilliskerätyn pakkausjätteen kiinteistöittäisen kuljetuksen järjestämisestä. Kunnan on toimitettava näin vastaanottamansa käytöstä poistetut tuotteet tuottajan järjestämään jätehuoltoon. Kts. lisäksi luku 6.3 kiinteistön haltijan oikeudesta järjestää tietyin edellytyksin erilliskerätyn pakkausjätteen kuljetus kiinteistöltä jätelain 41.3 §:n mukaisesti.

Tuottajavastuun piiriin kuuluvien paperituotteiden (keräyspaperin) keräystä varten kiinteistön haltijan on järjestettävä vastaanottopaikka. Velvollisuus ei koske pientaloja tai muita vastaavia kiinteistöjä eikä haja-asutusalueella sijaitsevia kiinteistöjä. Paperituotteiden tuottaja on velvollinen järjestämään käytöstä poistettujen paperituotteiden kuljetuksen maksutta kiinteistön haltijan järjestämästä vastaanottopaikasta, jos kiinteistö sijaitsee muulla kuin pientalo- tai haja-asutusalueella. Tuottajan on siten järjestettävä maksuton kuljetus myös sellaisilta kerros- tai rivitaloalueella sijaitsevilta pientaloilta, jotka vapaaehtoisesti järjestävät kiinteistölleen keräyspaperin vastaanottopaikan.

Tuottajavastuujätteiden keräys suoritetaan tuottajien antamien lajittelu- ja keräysohjeiden mukaan ja näin kerätty jäte toimitetaan tuottajien osoittamiin vastaanottopaikkoihin.

3.4 Kiinteistön haltijan tai muun jätteen haltijan vastuut

Kiinteistön haltijan tai muun jätteen haltijat oikeudet ja velvollisuudet jätehuollon järjestämisessä vaihtelevat sen mukaan, mistä jätelajista ja missä toiminnoissa syntyvästä jätteestä on kysymys sekä mitä alueella voimassa olevissa jätehuoltomääräyksissä on määrätty.

Kysymyksen ollessa **kunnan järjestämisvastuun piirissä (jätelain 32 §, luku 3.1) olevasta jätteestä**

- kiinteistön haltijan on järjestettävä vastaanottopaikka kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen kuuluvan jätteen keräystä varten. Kiinteistön haltijan tulee hankkia tarvittavat astiat eri jätelajien keräystä varten ja järjestettävä tontille tarvittavat asianmukaiset tilat jäteastioiden sijoittamista varten. Jäteastioiden hankinnassa ja sijoittamisessa kiinteistön haltijan tulee ottaa huomioon kunnan jätehuoltomääräykset tai kunnan muutoin esittämät vaatimukset.

⁸ Jätelaki lähtee siitä, että tuottajille on tarpeen taata lähtökohtainen oikeus saada hallintaansa vastuullaan olevien käytöstä poistettujen tuotteiden jätevirrat, jotta voidaan varmistaa tuottajavastuun tehokas täytäntöönpano ja tuottajalle säädettyjen velvollisuuksien täyttäminen

⁹ jätelain mukaan uudelleenkäytöllä tarkoitetaan tuotteen tai sen osan käyttämistä uudelleen samaan tarkoitukseen kuin mihin se on alun perin suunniteltu (6.1.12 §) ja uudelleenkäytön valmistelulla jätteen tarkistamiseksi, puhdistamiseksi tai korjaamiseksi toteutettavaa toimintaa, jolla käytöstä poistettu tuote tai sen osa valmistellaan siten, että se voidaan käyttää uudelleen ilman muuta esikäsitelyä (6.1.13 §).

- kiinteistön haltijan on luovutettava jäte alueella järjestettyyn kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai kunnan järjestämään alueelliseen vastaanottoon. Poikkeuksista tähän kts. luku 6 (jätelain 41 ja 42 §). Jos alueella on käytössä kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus, on kiinteistön haltijan tilattava kuljetus yksityisiltä jätteenkuljetusyrityksiltä.
- Kiinteistön haltija voi järjestää yhteisen vastaanottoaikaan (kimppa-astian) yhden tai useamman muun lähekkäin sijaitsevan kiinteistön haltijan kanssa. Kiinteistöjen yhteisten jäteastioiden käyttö tulee kysymykseen erityisesti pientalojen ja loma-asuntojen jätehuollossa. Kiinteistöjä ei kuitenkaan voida jätelain nojalla velvoittaa yhteisten jäteastioiden käyttöönottoon. Yhteisen vastaanottoaikaan edellytyksistä määrätään yleensä kunnallisissa jätehuoltomääräyksissä.

Kysymyksen ollessa **muusta kuin kunnan järjestämistä vastuulle kuuluvasta jätteestä**, on jätteen haltijan (ja toissijaisesti kiinteistön haltijan) järjestettävä jätehuolto jätelain 4 luvun mukaisesti joko omana toimintanaan tai tilaamalla palvelut yksityisiltä yrityksiltä. Jätteen saa luovuttaa vain jätelain tai ympäristönsuojelulain mukaisesti hyväksytylle kuljettajalle, kerääjälle, käsittelijälle tai muulle toimijalle.¹⁰ Jätteen ammattimainen ja laitostainen hyödyntäminen ja muu käsittely edellyttää yleensä ympäristölupaa. Jätteen kuljettajan ja välittäjän on oltava hyväksytty ELY-keskuksen ylläpitämään jätehuoltorekisteriin.

Kunnalta tai kunnan jätelaitokselta palveluja voi saada, jos kunnalla on velvollisuus tarjota palvelua toissijaiseen jätehuollon järjestämisvelvollisuuden perusteella (jätelain 33 §; luku 3.2), taikka jos palvelua tarjotaan markkinaehtoisesti (kts. luku 4.3). Tuottajavastuun piiriin kuuluvat, tuottajan ohjeiden mukaisesti lajitellut käytöstä poistetut tuotteet kiinteistön haltija voi toimittaa tuotteiden tuottajan järjestämään maksuttomaan vastaanottoon. Jätteen keräys kiinteistöllä on järjestettävä jäteasetuksen 10 §:n mukaisesti. Kunnan jätehuoltomääräyksillä voidaan määrätä mm. jätteen keräystä, vastaanottoa ja kuljetusta koskevista käytännön järjestelyistä ja teknisistä vaatimuksista. Sen sijaan esimerkiksi elinkeinotoiminnan jätteiden lajitteluvollisuuksista tai toimituspaikasta ei kunta voi antaa jätehuoltomääräyksiä (kts. luku 10.1).

4 Viranomaiset ja kunnan jätelaitos

4.1 Kunnan tehtävät yleisesti

Kunnan tehtävänä on asumisessa syntyvän jätteen ja muun jätelain 32 §:ssä tarkoitetun yhdyskuntajätteen (kts. luku 3.1) jätehuollon järjestäminen. Tehtävän hoitamiseksi kunnan on huolehdittava erityisesti:

- kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta kunnan järjestämänä tai kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena;
- jätteen alueellisten vastaanottoaikaan järjestämisestä;
- etusijajärjestyksen mukaisista ja riittävän monipuolisista jätehuoltopalveluista, kuten jätteen erilliskeräyksestä, valmistelusta uudelleenkäyttöön, kierrätyksestä ja muusta hyödyntämisestä;
- tiedottamisesta ja neuvonnasta.

¹⁰ Poikkeustapauksissa jätteen voi luovuttaa myös muulle vastaanottajalle, jolla on riittävä asiantuntemus sekä taloudelliset ja tekniset valmiudet jätehuollon järjestämiseen. Tällöin jätteen luovuttajalla on selontotovelvollisuus jätteen vastaanottajan ammattitaidosta ja mahdollisuuksista järjestää jätteen jätehuolto lainsäädännön vaatimusten mukaisesti.

Tähän liittyvät kunnan erilaiset tehtävät ovat:

- **kunnan mahdollisesti omistaman jätelaitoksen omistajaohjaus**
- **jätehuollon järjestämiseen liittyvät lakisääteiset palvelutehtävät**
- **jätehuollon järjestämiseen liittyvät viranomaistehtävät (kunnan jätehuoltoviranomainen)**
- **jätehuollon valvontaviranomaisen tehtävät**

Kunnan omistaman jätelaitoksen omistajaohjaus kuuluu omistajakuntien virkamies- ja luottamushenkilöjohdolle.

Jätehuollon operatiiviseen järjestämiseen liittyvät palvelutehtävät kunta voi hoitaa tehtävän tai tehtäväkokonaisuuden luonteesta riippuen:

1. **itse omana toimintanaan;**
2. **kunnan liikelaitoksessa tai kuntayhtymässä;** nämä tahot ovat osa kuntaorganisaatiota ja voivat siten hoitaa kaikkia kunnan vastuulle säädettyjä jätehuollon palvelutehtäviä;
3. **kunnan tai kuntien yhteisesti omistamassa yhtiössä;** yhtiölle voidaan siirtää palvelutehtävät, joihin ei liity julkisen vallan käyttöä, mukaan lukien julkiseksi hallintotehtäväksi katsottava yksittäisistä palvelutehtävistä muodostuva palvelukokonaisuus;
4. **yksityisissä jätehuoltoalan yrityksissä;** yrityksiltä voidaan tilata hankintalain mukaisesti kilpailuttamalla sellaisia palvelutehtäviä, joihin ei liity julkisen vallan käyttöä ja joita ei pidetä julkisina hallintotehtävinä.

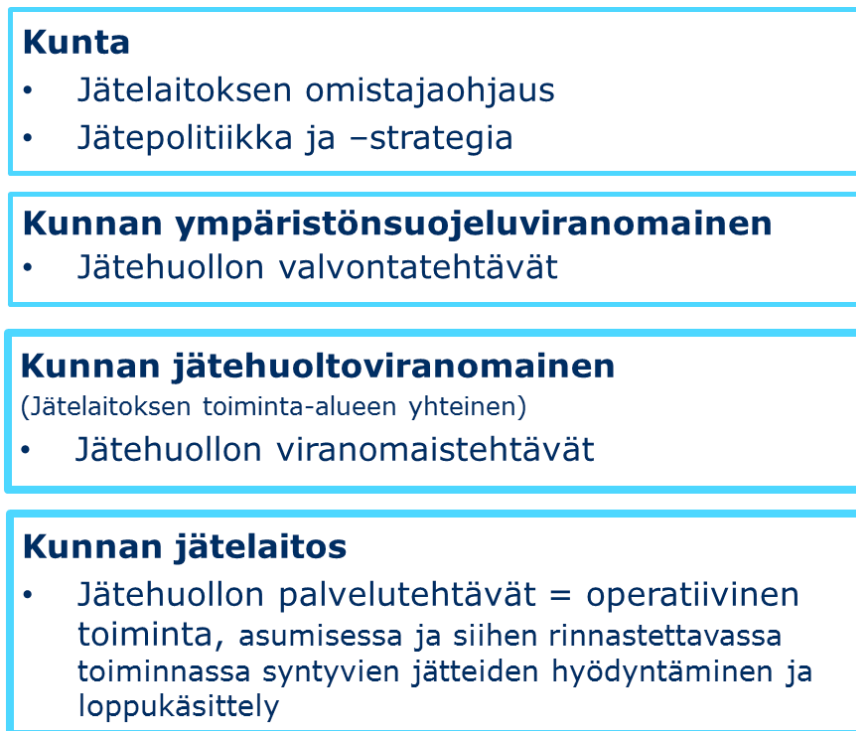
Kunta vastaa siitä, että sille säädetty jätehuollon palvelutehtävät tulevat hoidetuiksi silloinkin, kun tehtävät on siirretty hoidettavaksi kuntaorganisaation ulkopuolelle.

Jätehuollon järjestämiseen liittyvät julkisen vallan käyttöä edellyttävien tehtävien hoitaminen kuuluu aina viranomaiselle. Kunnan viranomaistehtäviä ei siis voida kunnan päätöksellä siirtää yksityisoikeudelliselle toimijalle (kunnan omistama yhtiö/ yksityinen yritys), vaan jätehuollon viranomaistehtäviä hoitaa aina kunnan jätehuoltoviranomainen ja jätehuollon valvontatehtäviä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

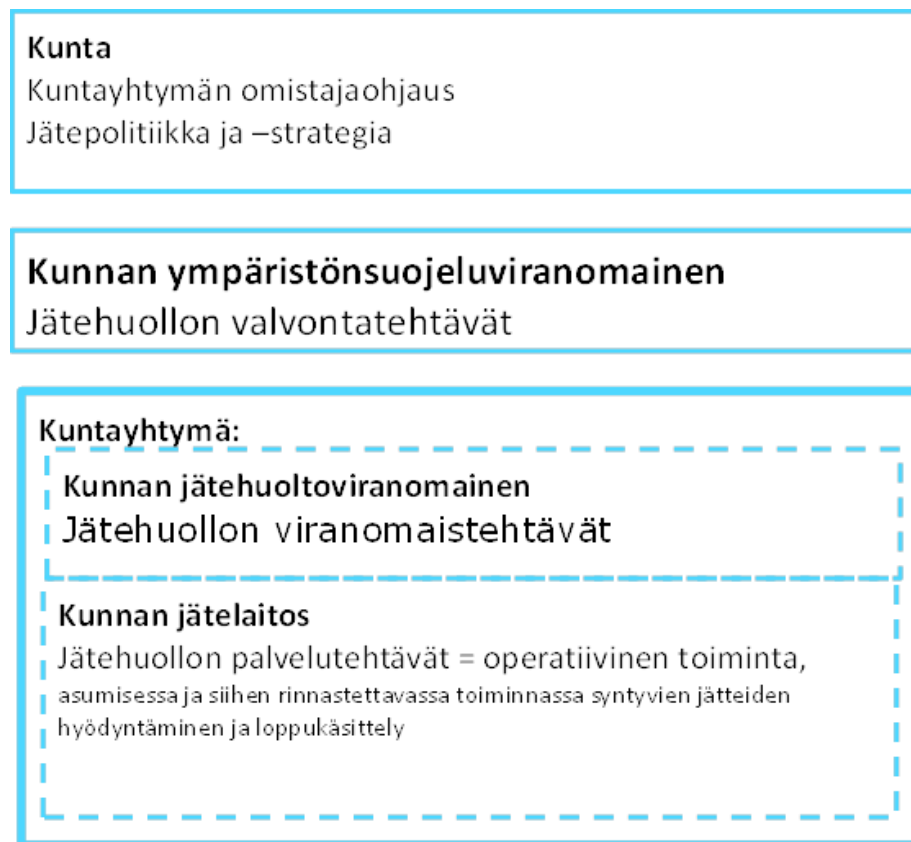
Kunnan jätehuoltoviranomaisen, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja kuntayhtymän toiminnassa noudatetaan, mitä yleisissä viranomaistoimintaa koskevissa laeissa, kuten hallintolaissa (434/2003) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) annetussa laissa säädetään. Myös julkista hallintotehtävää hoitaviin kuntien omistamiin jätehuoltoyhtiöihin ja liikelaitoksiin sovelletaan vastaavia viranomaistoimintaa koskevia säännöksiä.

Kunnan jätehuoltotehtävien organisoinnissa on muun ohella otettava huomioon hallinto-oikeudellinen objektiviteettiperiaate, joka edellyttää, että viranomaistoiminnan on oltava puolueetonta ja vaikutettava siltä. Jätehuollossa on kyse alasta, jossa viranomaispäätökset kohdistuvat sekä julkisiin että yksityisiin toimijoihin. Kunnissa viranomaistoimintaa ja palvelutehtävien hoitamista ei tulisi yhdistää ja organisoida tavalla, jossa viranomaisen riippumattomuus, puolueettomuus ja asianosaisten tasapuolinen kohtelu saattavat joutua epäilyksen alaiseksi.

Kuvissa 1 ja 2 on kuvattu vaihtoehtoisia malleja kunnan eri jätehuoltotehtävien organisoimiseksi.

Kuva 1. Kunnan tehtävät jätehuollossa, kun palvelutehtävät hoidetaan kunnan yhtiössä, taseyksikössä tai liikelaitoksessa.

Kuva 2. Kunnan tehtävät jätehuollossa, kun viranomais- ja palvelutehtävät hoidetaan kuntayhtymässä. Myös taseyksikössä (esim. tekninen lautakunta) voi sama viranomainen hoitaa sekä jätehuollon palvelu- että viranomaistehtävää.

4.2 Kunnan jätehuoltoviranomaisen tehtävät

Jätelain mukaan kunnan tuli viimeistään vuoden 2013 alusta lukien nimetä erityinen jätehuoltoviranomainen hoitamaan laissa säädettyjä viranomaistehtäviä. Vaatimus selventää eroa kunnan lakisääteisen jätehuollon järjestämiseen liittyvien viranomais- ja palvelutehtävien välillä. Viranomaistehtäviä ei voi siirtää kunnan viranomaisrakenteen ulkopuolelle.

Jätehuoltoviranomaisen tehtävänä on muun muassa:

- antaa kunnan jätehuoltomääräykset (91 §)
- myöntää poikkeukset yksittäistapauksissa jätehuoltomääräyksen noudattamisesta (91.3 §, jos kyseinen tehtävä on kunnan jätehuoltomääräyksissä määrätty jätehuoltoviranomaisen tehtäväksi)
- päättää tarvittaessa tietyn alueen rajaamisesta kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen ulkopuolelle (35.4 §)
- päättää tarvittaessa erilliskerätyn pakkausjätteen kiinteistöittäisen kuljetuksen järjestämisestä (35.1 §)
- päättää kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen käyttöönotosta tai jatkamisesta kunnassa tai sen osassa ja tätä koskevan päätöksen muuttamisesta sekä seurata ja valvoa päätöksen täytäntöönpanoa ja edellytysten täyttymistä (37, 38 §)
- hyväksyä jätetaksa (79 §)
- määrätä jätetaksan mukainen jätemaksu (81 §)
- päättää yksittäistapauksessa jätemaksun kohtuullistamisesta (81.2 §) ja jätemaksuista tehdyistä muistutuksista (82.2 §)
- käsitellä maksujen ulosottoon laittamiset (145 §)
- ottaa vastaan jätteen kuljettajan antamat tiedot kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta ja toimia ao. tiedot sisältävän rekisterin henkilötietolain mukaisena pitäjänä (39 §, 143 §)
- päättää yksittäistapauksessa poikkeuksien myöntämisestä liittymisvelvollisuudesta kunnan järjestämään jätehuoltoon (42 §)
- tehdä tarvittaessa valituskelppoinen hallintopäätös TSV-palvelun eväämisestä (33 §)

Vaikka jätelaissa ei nimenomaisesti edellytetä, jätehuoltoviranomaisen olisi hyödyllistä muiden kunnallisten toimijoiden ohella osallistua myös toimialueensa jätehuollon kehittämisohjelman ja -suunnitelman laatimiseen ja jätehuollon palvelutason määrittämiseen ml. määrittelyyn tuottajavastuun piiriin kuuluvien käytöstä poistettujen tuotteiden keräystä ja vastaanottoa täydentävän palvelun laajuudesta. Jätehuoltoviranomaisen roolia TSV-palvelun rajausten linjaamisessa käsitellään luvussa 3.2.

Kunnan jätelaitoksen omistajaohjaus kuuluu omistajakuntien virkamies- ja luottamushenkilöjohdolle, ei kunnan jätehuoltoviranomaiselle.

Kunta voi kuntalain mukaan¹¹ hoitaa jätehuollon viranomaistehtävät

- kunnan omana toimintana,
- yhteistyössä muiden kuntien kanssa, esimerkkinä niin sanottu isäntäkuntamalli,
- toimimalla jäsenenä kuntayhtymässä.

Viranomaisen tehtävät osoitetaan valtuuston päätöksellä jollekin kunnan monijäseniselle toimielimelle. Jätehuollon palvelutehtävän järjestämistapa vaikuttaa käytännössä jätehuoltoviranomaisen organisointiin.

¹¹ kunnan viranomaistehtävien järjestämistä koskeva jätelain 26 § on luonteeltaan informatiivinen ja toistaa ne tehtävien järjestämismahdollisuudet, jotka kunnalla on käytettävissä kuntalain perusteella.

- Jos jätehuollon palvelutehtävät hoidetaan useamman kunnan yhteistoimintana kuntien yhteisesti omistamassa yhtiössä – kuten nykyisin suurin osa kunnista toimii - jätehuoltoviranomaisen tehtävät hoitaa kuntien yhteinen toimielin (tavallisimmin jätehuoltolautakunta) tai kuntayhtymä. Yhteisen viranomaisen avulla viranomaistehtävien hoitaminen tehostuu, kun viranomaispäätöksiä (kuten jätemaksuista päättäminen ja jätehuoltomääräysten antaminen) ei jouduta tekemään jokaisessa kunnassa erikseen ja kun viranomaisen käytettävissä olevat voimavarat paranevat.
- Jos kunta toteuttaa jätehuollon palvelutehtävät yksin, jätehuollon viranomaisena toimii yleensä kunnan toimielin, esimerkiksi tekninen lautakuntakunta tai jätelautakunta.
- Jos kuntien palvelutehtäviä hoidetaan esimerkiksi yhteistoimintana kuntayhtymässä, on kysymyksessä viranomainen ja viranomaistehtävät voidaan kuntalain mukaan hoitaa samassa organisaatiossa hallinto-oikeudellinen objektiviteettiperiaate (luku 4.1) huomioonottaen.

Kunnan jätehuoltoviranomainen voi kuntalain mukaisesti siirtää omaa toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle, esimerkiksi jäteastian tyhjennysvälin harventaminen tai poikkeukset jätehuoltomääräyksistä.

Jätehuoltoviranomaisen tehtävien jakamattomuus

Jätelain mukaan kunnan jätehuoltoviranomainen huolehtii kunnalle kuuluvista jätehuollon lakisääteisistä viranomaistehtävistä. Jätehuoltoviranomaisen tehtävä on jakamaton. Kunta ei voi lautakuntasopimuksessa pidättää itselleen jotakin jätehuollon viranomaistehtävää, kuten jätteenkuljetusjärjestelmästä päättämistä.

Jätehuoltoviranomaisen aseman itsenäisyys

Jätehuoltoviranomainen on kunnallinen viranomainen, jolla on itsenäinen jätelain ja toimielimen perustamista koskevan päätöksen tai sopimuksen mukainen toimivalta ja asema. Päätökset tehdään jätelain nojalla kunnallisen päätöksenteon puitteissa.

Jätehuoltoviranomaisen ja kunnan jätelaitoksen lakisääteisten tehtävien hoitaminen edellyttää väistämättä yhteisöjen välistä läheistä yhteistyötä. Kunnan jätelaitos toteuttaa jätelaissa säädettyä julkisoikeudellista yhdyskuntajätehuollon palvelutehtävää, jonka tueksi tarvitaan jätehuoltoviranomaisen määräyksiä ja muita päätöksiä. Jätehuoltoviranomainen toimii tietoyhteistyössä kunnan jätelaitoksen kanssa ja saa laitokselta asiantuntemusta viranomaistehtävien hoitamisen avuksi. Jätelaitos ei voi kuitenkaan hoitaa virkavalmisteluun liittyviä tehtäviä, jotka kuuluvat jätehuoltoviranomaisen alaiselle henkilöstölle.

Jätehuoltoviranomaisen päätöksenteon ja toiminnan yleensäkin on oltava puolueetonta. Viranomaisen on huolehdittava asemansa riippumattomuudesta suhteessa kunnan jätelaitokseen sekä siitä, että tehtävien hoitamisessa kuullaan kunnan jätelaitoksen ohella myös alueen muita toimijoita (esim. kuntalaiset, kuntalaisia ja yrityksiä edustavat paikallisyhdistykset, jätehuoltoalan yritykset sekä tuottajavastuukysymysten osalta tuottajat) hallinto- ja kuntalain mukaisesti ja tarpeen mukaan osallistetaan heitä valmisteluprosesseihin. Osallistaminen voi tarkoittaa esimerkiksi avoimen tiedotus- ja keskustelutilaisuuden järjestämistä valmistelun aikana.

Joihinkin kuntien yhteisten jätehuoltolautakuntien johtosääntöihin on kirjattu velvoite jätehuoltolautakunnan ja kuntien yhteisesti omistaman jätehuoltoyhtiön väliseen yhteistyöhön. Edellä todettuun viitaten lautakunnan ja yhtiön välinen yhteistyö on välttämätöntä: molemmissa hoidetaan kunnan lakisääteisistä jätehuoltoa, mutta eri rooleissa ja eri valtuuksin. Yhteistyötä koskeva sopimusvelvoitemääräys johtosäännössä on mahdollinen, mutta ei välttämätön.

Jätehuoltolautakunnan jätelain mukaista päätösvaltaa ei voida oikeudellisesti sitoa etukäteen sopimuksilla. Tämä koskee esimerkiksi jätteenkuljetusjärjestelmästä päättämistä. Lautakuntasopimus, lautakunnan johtosääntö tai jätehuoltoyhtiön osakassopimus ei sido jätehuoltolautakuntaa eikä sitä voida velvoittaa noudattamaan näihin mahdollisesti sisällytettyjä jätehuollon järjestämistä koskevia määräyksiä. Tällaiset määräykset ovat mitättömiä, mutta eivät tee sopimusta tai johtosääntöä muilta osin pätemättömäksi.

4.3 Kunnan jätelaitoksen rooli ja tehtävät

Kunnan jätelaitoksella tarkoitetaan tässä oppaassa kunnan omistuksessa tai muutoin määräysvallassa olevaa yhteisöä, joka tuottaa omistajakunnan tai omistajakuntien sille siirtämiä lakisääteisiä jätehuollon palvelutehtäviä. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi:

- jätteen alueellisen vastaanoton kilpailuttaminen tai järjestäminen omana toimintana (ml. kotitalouksien ja maa- ja metsätalouden vaarallisten jätteiden vastaanotto)
- kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen kilpailuttaminen tai kuljetuksen järjestäminen omana toimintana (mikä on käytännössä hyvin harvinaista) sekä tähän liittyvä seuranta
- jätteen hyödyntämisen ja loppukäsittelyn kilpailuttaminen tai järjestäminen omana toimintana (jätteenkäsittelykeskusten ja -laitosten rakentaminen ja ylläpito)
- jäteneuvonta, valistus ja tiedotus
- jätehuoltopalveluihin liittyvän käytännön rahaliikenteen hoitaminen
- näihin välittömästi liittyvät muut hallinnolliset tehtävät, joihin ei sisälly julkisen vallan käyttöä

Kunnan jätelaitoksen roolia kunnan TSV-palvelun järjestämisessä ja jätteenkuljetusrekisterin ylläpitoon liittyvissä tehtävissä käsitellään luvuissa 3.2 ja 8.3.

Jätelaitos voi olla kunnan laitos, kuntayhtymä tai useamman kunnan yhteinen osakeyhtiö. Näistä yleisin on nykyisin kuntien yhteinen osakeyhtiö.

Kaikki jätehuollon viranomais- ja palvelutehtävät voidaan siirtää kuntayhtymälle säätämättä siitä erikseen laissa, sillä kuntayhtymä on viranomainen. Palvelutehtävät voidaan siirtää myös kunnan liikelaitokselle, koska kyseessä on sama kuntaorganisaatio.

Edellä luetellut jätehuollon operatiiviset palvelutehtävät eivät sisällä julkisen vallan käyttöä. Useista operatiivisista tehtävistä koostuva kokonaisuus on kuitenkin julkinen hallintotehtävä, joka perustuslain mukaan voidaan siirtää kunnan viranomaisorganisaation ulkopuolelle vain säätämällä siitä erikseen laissa. Yksittäisen operatiivisen velvoitteen hoitaminen ei kuitenkaan ole julkinen hallintotehtävä. Esimerkiksi jätteen käsittelyä koskevan palvelun ostaminen ei ole julkisen hallintotehtävän siirtämistä yksityiselle. Palveluhankinnoissa on tällöin noudatettava julkisista hankinnoista annettua lakia.

Kunnan jätehuollon palvelutehtävien siirtämisestä kunnan viranomaisorganisaatiosta erilliselle ja muodollisesti yksityisoikeudelliselle kunnan omistamalle jätehuoltoyhtiölle säädetään jätelain 43 §:ssä. Siirtämisen edellytyksenä on, että kunta tai kunnat yhdessä hallitsevat ja omistavat perustettavaa yhtiötä. Tällä varmistetaan se, että julkisen hallintotehtävän siirron kohteena oleva yhtiö on viime kädessä kuntien valvonnassa ja määräysvallassa.

Kunnat voivat myös harjoittaa ns. horisontaalista yhteistyötä muiden kuntien kanssa lakisääteisten palvelutehtävien hoitamisessa (esim. yhteiset käsittelylaitokset) ilman kilpailutusvelvoitetta (EUTI C-480/06, C159/11). Työ- ja elinkeinoministeriön toukokuussa 2015 julkaiseman hankintalain kokonaisuudistuksen valmisteluryhmän mietinnössä ehdotetaan hankinta-

lakia täsmennettäväksi tältä osin (16 § Hankinnat toiselta hankintayksiköltä) asiaa koskevan direktiivin mukaisesti.

Vastaava vaatimus kunnan omistajuudesta liittyy myös yhtiön asemaan kunnan sidosyksikönä. Sidosyksiköiltä hankittavia palveluja ei tarvitse kilpailuttaa julkisina hankintoina, koska sidosyksikkö rinnastetaan hankinnan suorittavaan viranomaiseen. EU-tuomioistuimen mukaan sidosyksikössä ei tule olla lainkaan yksityistä oimitusta ja mukana olevien hankintayksiköiden tulee muutoinkin hallita yhtiön toimintaa (C-295, Tragsa). Em. hankintalain kokonaisuudistuksen valmisteluryhmän mietinnössä ehdotetaan hankintalakia täsmennettäväksi tältä osin (15 § Hankinnat hankintayksikön sidosyksiköltä) asiaa koskevan direktiivin mukaisesti..

Edellä olevasta seuraa, että käytännössä yksityinen omistus on selkeintä kieltää jätehuolto-yhtiön osakassopimuksessa, jos kunnan tarkoituksena on kilpailuttamatta siirtää jätehuollon lakisääteisten palvelutehtävien kokonaisuus yhtiön hoidettavaksi.

Kunnan jätehuoltoyhtiön sidosyksikköaseman edellytyksenä on lisäksi, että **pääosa** kunnan jätehuoltoyhtiön toiminnasta muodostuu omistajakunnille tuotetuista palveluista. Voimassa olevan lainsäädännön ja tähänastisen EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella ei ole yksiselitteisesti pääteltävissä, kuinka suuri osa yhtiöiden liikevaihdosta saa muodostua muusta kuin omistajakuntien toimeksiantoon perustuvasta toiminnasta ilman uhkaa sidosyksikköaseman menetyksestä (C-107/98, Teckal ja C-340/04, Carbotermo). Tuomioistuinten ratkaisukäytännössä sidosyksikköasema ei ole katsottu vaarantuneen tapauksissa, joissa ulosmyynnin osuus on ollut 10-13 %. Ulosmyynnin enimmäismäärään ei EU-tuomioistuin ole ottanut kantaa.

Vuonna 2014 voimaan tulleen uuden EU:n julkisia hankintoja koskevan direktiivin (2014/24/EU) mukaan sallitun ulosmyynnin osuus voisi olla 20 % sidosyksikön liikevaihdosta. Em. hankintalain kokonaisuudistuksen valmisteluryhmän mietinnössä ehdotetaan sallitun ulosmyynnin osuudeksi 10 % yksikön kolmen edellisen vuoden keskimääräisestä liikevaihdosta. Hankintalain valmistelu on oppaan julkaisujankohtana kesken, joten lopullinen sallitun ulosmyynnin osuus tulee tarkistaa ko. laista sen tultua hyväksytyksi. Uusi hankintalaki on tarkoitus antaa vuoden 2016 alussa.

Edellä mainitut edellytykset täyttävä kunnan jätehuoltoyhtiö samaistuu kuntaan jätehuollon palvelutehtävien järjestäjänä. Tällöin yhtiö voi myös itse toimia sille siirrettyjen tehtävien hankkijana ja kilpailuttajana.

Toiminnan läpinäkyvyyden varmistamiseksi kunnan tulisi tehtävien siirtoa koskevassa päätöksessä määritellä kunnan jätehuoltoyhtiölle siirretyt tehtävät mahdollisimman täsmällisesti. Lisäksi on suositeltavaa sisällyttää päätökseen kirjaus esimerkiksi siitä, onko yhtiöllä – ja missä määrin – toimivalta tuottaa myös muita kuin kunnan lainmukaisiin velvollisuuksiin perustuvia jätehuoltopalveluja.

Kunnan jätelaitoksen olisi huomioitava toiminnassaan säännökset tehtävien hoitamisesta kilpailutilanteessa markkinoilla sekä hankintalain säännökset sidosyksikköhankinnoista. Markkinaehtoisen toiminnan yhtiöittäminen edellyttää aina tapauskohtaista selvitystä yhtiön muodostamisesta.

Kunnan jätelaitoksen markkinaehtoinen toiminta ja kilpailuneutraliteetti

Lakisääteisten jätehuoltotehtävien lisäksi kunta voi edellä todetuina rajoituksin osallistua myös markkinaehtoisen jätehuoltopalvelun tuottamiseen, jos se katsotaan kuntalain 7 §:n perusteella kunnan toimialaan kuuluvaksi. Toimiessaan kilpailutilanteessa markkinoilla kunnan on huolehdittava siitä, ettei toiminta johda kilpailuneutraliteettiongelmien julkisen ja yksi-

tyisen toimijan välillä. Markkinaehtoisen toiminnan vaatimuksista säädetään muun muassa kuntalailla (410/2015) ja kilpailulailla (948/2011).

4.4 Valvontaviranomaisten tehtävät ja työnjako

Yhdyskuntajätehuoltoa koskevien jätelain säännösten noudattamista valvovat kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus). Viranomaisten toimivalta on valvonnassa osittain päällekkäinen. Koska useat valvontatehtävät ovat luonteeltaan paikallisia, käytännön valvontavastuu on yleensä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella. Valvonnassa on kuitenkin tarpeen tehdä yhteistyötä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen kesken.

Valvontaviranomaisen (kunnan ys-viranomaisen tai ELY-keskus) tehtävänä on:

- valvoa jätelain ja kunnan jätehuoltomääräysten noudattamista
- käsitellä sille kuuluvat ilmoitus- ja lupa-asiat (ilmoitus jätteen keräystoiminnasta 100 §, toimivaltaan kuuluvat ympäristöluvat) sekä valvoa päätösten noudattamista
- antaa tarvittaessa erityisiä valvontamääräyksiä laiminlyöntien ja rikkomusten oikaisemiseksi (125 §, 126 §)
- liittää valvontamääräykseen tehosteeksi uhkasakko, teettämisuhka tai keskeyttämisuhka (129, 130 §) tai määrätä tietyistä laiminlyönneistä laiminlyöntimaksu (131-133 §)
- ilmoituksen tekeminen poliisille epäilyssä rikostapauksessa (136 §)
- hakea muutosta jätelain nojalla tehtyyn päätökseen (138 §)

Jätelaissa on lisäksi säädetty eräitä nimenomaisia tehtäviä erikseen ELY-keskuksen taikka kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluviksi seuraavasti:

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivaltaan kuuluvia tehtäviä

- siivoamista koskevan määräyksen antaminen kunnalle (75.2 §)
- lausunnon antaminen valmisteltavina olevista kunnan jätehuoltomääräyksistä (92 §)
- jätteen ammattimaista kuljettamista tai välittämistä harjoittavan hyväksyminen jätehuoltorekisteriin (96 §)
- jätehuoltorekisteriin hyväksymistä koskevan päätöksen muuttaminen sekä hyväksymisen peruuttamista ja raukeamista koskeva päätöksenteko (97, 99 §)
- asianomistaja rikosasiassa, jos yleistä etua on loukattu (136.2 §)

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvia tehtäviä

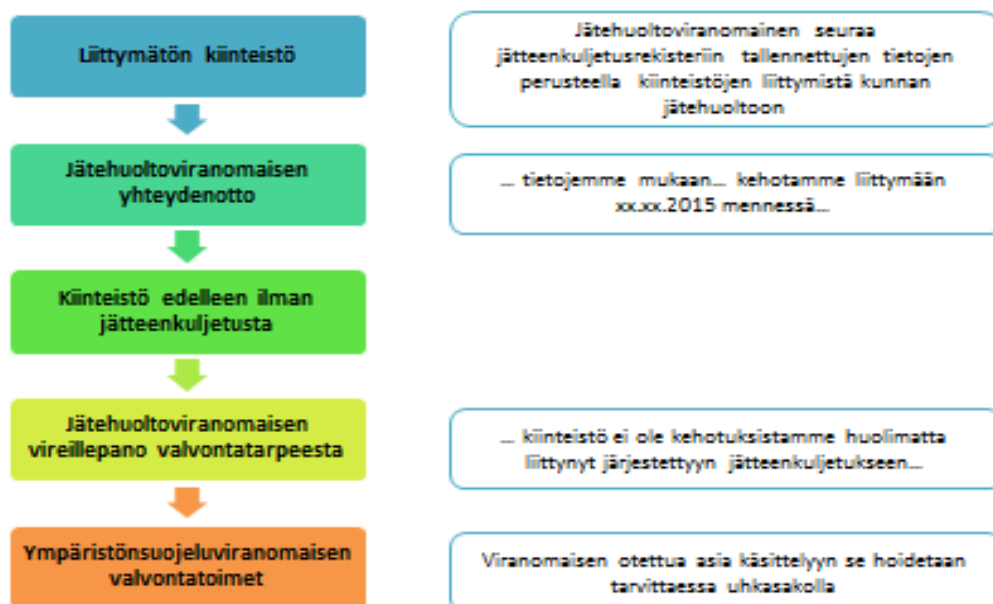
- siivoamista koskevan määräyksen antaminen siivousvelvolliselle (75.1 §)
- jätteen ammattimaista keräystoimintaa koskevan ilmoituksen rekisteröinti (100 §)
- yksittäisen määräyksen antaminen (125 §)

Ympäristöluvanvaraista toimintaa ELY-keskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvovat puolestaan ympäristönsuojelulain 189 §:ssä säädetyn työnjaon mukaisesti siten, että ELY-keskus valvoo aluehallintoviraston myöntämien lupien noudattamista ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo itse antamiensa lupien noudattamista.

Kunnan jätehuoltoviranomainen ei ole valvontaviranomainen. Jätehuollon järjestämistehtävän toteuttamiseksi kunnan jätehuoltoviranomaisen on kuitenkin seurattava kiinteistöjen liittymistä kunnan järjestämään jätehuoltoon sekä kiinteistöittaisen jätteen kuljetuksen järjestämistä. Jos seurannassa ilmenee tarve puuttua havaittuun laiminlyöntiin, asiassa tarvittavat valvontatoimet, kuten hallintopakon käyttö kuuluvat valvontaviranomaisen tehtäväksi. Laiminlyönnin havaitessaan jätehuoltoviranomainen voi kehottaa jätteen haltijaa korjaamaan toimintansa lainmukaiseksi, mutta vain valvontaviranomaisella on oikeus antaa mää-

räyksiä toiminnan oikaisemiseksi. Kuvassa 3 on esimerkki viranomaisten työnjaosta seurattaessa ja valvottaessa kunnan jätehuoltoon liittymisvelvollisuuden noudattamista.

Kuva 3. Esimerkki kunnan jätehuoltoviranomaisen ja valvontaviranomaisen tehtävistä seurattaessa ja valvottaessa kunnan jätehuoltoon liittymisvelvollisuuden noudattamista.

Valvontaviranomainen käytännössä valvoo myös kunnan jätehuoltoviranomaisen toimintaa. Tämän vuoksi jätehuoltoviranomaisen ja valvontaviranomaisena toimivan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävät tulisi kunnassa osoittaa eri toimielimien tehtäväksi. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi valvontatehtävissä siirtää kuntalain mukaisesti omaa toimivaltaansa alaiselleen viranhaltijalle.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja ELY-keskuksen työnjako jätelain mukaisessa valvonnassa

Valvontaviranomaisten päällekkäisen toimivallan vuoksi yhdyskuntajätehuoltoon koskevien jätelain säännösten valvonnassa voidaan viranomaisten välistä työnjakoa joutua ratkaisemaan tapauskohtaisesti erityisesti tilanteissa, joissa valvonnan kohteena oleva toiminta (esimerkiksi jätteen kuljettajan toiminta) ulottuu useamman kunnan alueelle.

- Valvonta kuuluu kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, jos valvonnan kohteena oleva toiminta tapahtuu pääosin tai kokonaan kyseisen ympäristönsuojeluviranomaisen toimialueella (esimerkiksi yhden kunnan alueella).
- Valvonta kuuluu yleensä ELY-keskukselle tilanteissa, joissa valvonnan kohteena oleva toiminta ulottuu usean eri ympäristönsuojeluviranomaisen toimialueelle ja joissa valvonta edellyttää alueellista toimivaltaa (esimerkiksi useita kuntia, joissa kaikissa oma ympäristönsuojeluviranomainen). Tällöin ELY-keskus voi samalla toimenpiteellään toteuttaa tarpeelliset valvontatoimet usean ympäristönsuojeluviranomaisen toimialueella.

Erityisesti silloin, kun kunnan jätehuoltoviranomaisena toimii kuntien yhteinen lautakunta tai muu toimielin, jätehuoltoviranomainen voi edellä kuvatuin perustein harkita tapauskohtai-

sesti, osoittaako se valvontapyyntönsä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle vai ELY-keskukselle. Tehdessään valvontapyyntönsä ELY-keskukselle on jätehuoltoviranomaisen syytä perustella pyynnössään miksi valvontapyyntö on osoitettu ELY-keskukselle eikä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

5 Kunnan vastuulle kuuluvan jätteen kuljetuksen järjestäminen

5.1 Vaihtoehtoiset järjestämistavat

Jätelain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että sen vastuulle kuuluvan jätteen kuljetus järjestetään kiinteistön haltijan järjestämästä vastaanottoa paikasta kunnan järjestämään käsittelyyn. Tämä **kiinteistöittäinen jätteenkuljetus** voidaan järjestää kunnassa kahdella tavalla:

- **kunnan järjestämänä jätteenkuljetuksena** (jätelain 36 §), jolloin kunta järjestää kuljetuksen omana toimintanaan tai hankkimalla palvelut yksityiseltä yrittäjältä; käytännössä kunnilla ei ole omaa kuljetuskalustoa, vaan kunta kilpailutuksen perusteella tilaa yksityisiltä yrittäjiltä jätteenkuljetuksen alueen asuin- ja muille kiinteistöille; sopimussuhde syntyy kunnan tai tämän edustaman jätelaitoksen ja kuljetusyrittäjien välillä; kyseessä on kiinteistön haltijalle tarjottava julkisoikeudellinen palvelu, josta perittävä maksu määrätään kunnan jätetaksan mukaisesti (luku 9); tai
- **kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena** (jätelain 37 §), jolloin kukin kiinteistön haltija sopii itse valitsemansa kuljetusyrittäjän kanssa jätteen kuljetuksesta kunnan määräämään käsittelypaikkaan; kyseessä on kiinteistön haltijan ja kuljetusyrittäjän välinen sopimus; kiinteistön haltijan lakisääteinen liittymisvelvollisuus kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen (jätelain 41 §) tarkoittaa tässä tapauksessa käytännössä sitä, että kiinteistön haltija veloitetaan solmimaan sopimus yksityisen yrityksen kanssa jätteen kuljettamisesta; kuljetusyrittäjä perii kuljetuspalvelusta yksityisoikeudellisen maksun; järjestelmä vastaa pääpiirteissään aiemmin voimassa olleen jätelain mukaista sopimusperusteista jätteenkuljetusta.

Jätelain tultua voimaan 1.5.2012 kunta on voinut jatkaa aiemmin käytössä ollutta kunnan järjestämää jätteenkuljetusta ilman erillistä viranomaispäätöstä. Sen sijaan aiemmin käytössä olleen sopimusperusteisen jätteenkuljetuksen jatkaminen nykyisen jätelain mukaisena kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena on vaatinut kunnan jätehuoltoviranomaisen päätöksen asiasta. Kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen on voinut ottaa käyttöön, jos jätelain 37 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät (luku 5.4). Kunnan eri alueilla ja eri jätelajeille voi olla käytössä eri jätteenkuljetusjärjestelmät.

Jätelaissa säädetään eräistä poikkeuksista velvollisuudesta liittyä kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen, kts. luku 6. Kunnan oikeutta huolehtia kiinteistöillä erilliskerätyn pakkausjätteen kiinteistöittäisestä kuljetuksesta käsitellään luvussa 5.8.

5.2 Yleiset vaatimukset kiinteistöittäiselle jätteenkuljetukselle

Kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta huolehtiminen on olennainen osa lakisääteiseen velvollisuuteen perustuvaa kunnan järjestämää jätehuoltoa. Se on julkista välttämättömyyspalvelua, jonka on toimittava kaikissa oloissa, kaikkina aikoina ja kaikilla alueilla. Tämän varmistamiseksi jätelain 35 §:ssä säädetään yleiset vaatimukset, jotka kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen on täytettävä valitusta kuljetusjärjestelmästä riippumatta. Nämä vaatimukset ovat:

- 1. Kuljetus on järjestettävä niin, että tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.** Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa vaatimus kohdistuu kuntaan, jonka tulee huolehtia kiinteistön haltijoiden tasapuolisesta kohtelusta muun muassa jätetaksan määrittämisessä ja kuljetusten kilpailuttamiseen liittyvien tarjouspyyntöjen määrittelyissä. Urakkasopimusten kautta vaatimukset kohdistuvat myös kunnan lukuun toimiviin jätteen kuljettajiin.

Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa vaatimus palvelutarjonnan luotettavuudesta, kohtuullisuudesta ja syrjimättömyydestä kohdistuu jätteen kuljetusyritykseen.

Vaatimus palvelutarjonnan luotettavuudesta, kohtuullisuudesta ja syrjimättömyydestä on tarpeen kiinteistön haltijoiden etujen ja oikeuksien sekä palvelujen saatavuuden turvaamiseksi kaikilla alueilla ja kaikissa tilanteissa. Vaatimus tarkoittaa muun ohella sitä, että eri asiakkaita, asiakasryhmiä tai eri alueita ei saa asettaa esimerkiksi palvelun hinnoittelussa perusteettomasti toisistaan poikkeavaan asemaan ja että palvelua tulee tarjota tasapuolisin ehdoin kaikille alueen kiinteistön haltijoille.

Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätteen kuljettaja ei saa perusteettomasti kieltäytyä tarjoamasta palvelua alueella sijaitsevalle palvelua pyytävälle kiinteistölle. Perusteita kuljetuspalvelun tarjoamisesta kieltäytymiseen voivat olla esimerkiksi kuljetuskaluston soveltumattomuus kyseisiin kuljetusolosuhteisiin tai palvelua pyytävän kiinteistön sijainti selvästi kuljetusyrityksen tavanomaisen toiminta-alueen ulkopuolella. Mahdollista määräävää markkina-asemaa ei saa käyttää hyväksi eivätkä alueella toimivat kuljetusyritykset saa jakaa markkinoita kilpailulain vastaisesti. Palvelun hinnoittelun on oltava tasapuolinen ja kohtuullinen ja sen perusteet on ilmoitettava selkeästi (kts. luku 9.2). Eri yritysiltä ei kuitenkaan edellytetä yhtäläisiä asiakashintoja.

- 2. Jätteenkuljetuksessa on noudatettava kunnan jätehuoltomääräyksiä.** Tällaisia ovat esimerkiksi määräykset jätteiden erilliskeräysvelvollisuuksista, eri jätelajeille käytettävistä keräysvälineistä ja niiden sijoittamisesta ja kunnossapidosta sekä jäteastioiden tyhjennysvälistä ja sallituista tyhjennysajankohdista. Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätehuoltomääräykset tulee ottaa huomioon kiinteistön haltijan ja kuljetusyrityksen välisissä sopimuksissa. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätehuoltomääräykset on otettava huomioon jätteen kuljetusten kilpailutuksissa ja jätteen kuljettajan kanssa solmittavissa urakkasopimuksissa.
- 3. Jäte on kuljetettava kunnan määräämään loppukäsittelyyn tai hyödyntämiseen.** Kunnan oikeus määrätä jätteen vastaanottoaika on perusteltua, jotta kunta osaa mitoittaa tarvittavan käsittelykapasiteetin mahdollisimman tarkasti tarvetta vastaavaksi ja voi muutoinkin huolehtia asianmukaisesti velvollisuudekseen säädetyn jätehuoltotehtävän hoitamisesta. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätteen toimituspaikka määrätään yleensä urakkasopimuksessa. Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätteen toimituspaikka voidaan määrätä esimerkiksi jätelain 37 §:ssä tarkoitetussa kunnan päätöksessä tai kunnan jätehuoltomääräyksissä. Jos toimituspaikka on muu kuin kunnan oma käsittelylaitos tai muu vastaanottoaika (tai tuottajavastuun piiriin kuuluvien jätteiden osalta tuottajan osoittama vastaanottoaika), kunnan on määrättävä toimituspaikka julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön mukaisia menettelyjä noudattaen.

Lisäksi jätelaki edellyttää, että

- 4. jätteen kuljettajan on oltava hyväksytty jätelain 96 §:n mukaisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ylläpitämään jätehuoltorekisteriin.** Jätteen kuljettajan on pyynnöstä annettava kiinteistön haltijan tai kunnan nähtäväksi voimassa oleva jä-

telain 98 §:n mukainen ote jätehuoltorekisteristä. Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa on yleensä tarpeen osoittaa hyväksymispäätöksen voimassaolo kiinteistön haltijalle ennen sopimuksen tekemistä jätteen kuljetuksesta. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kuljettaja yleensä osoittaa hyväksymispäätöksen voimassaolon tekemässään urakkatarjouksessa.

5.3 Kunnan järjestämä jätteenkuljetus

Jos kunnassa on jätelain voimaantullessa (1.5.2012) ollut käytössä kunnan järjestämä jätteenkuljetus, on kunta voinut jatkaa kuljetusten järjestämistä entiseen tapaan ilman kunnan jätehuoltoviranomaisen erillistä päätöstä. Siirtyminen aiemman jätelain mukaisesta sopimusperusteisesta jätteenkuljetuksesta tai nykyisen jätelain mukaisesta kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta kunnan järjestämään kuljetukseen vaatii kunnan jätehuoltoviranomaisen päätöksen (luku 5.5).

Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kunta järjestää kuljetuksen omana toimintanaan tai hankkimalla palvelut kilpailutuksen perusteella yksityiseltä yrittäjältä. Käytännössä kunnilla ei ole nykyisin omaa kuljetuskalustoa eikä kuljetuksia järjestetä kunnan omana toimintana.

Kuljetuspalvelut on kilpailutettava hankintalain mukaisesti siten, että kuljetusyrittäjillä on tasapuoliset mahdollisuudet osallistua kunnan jätteenkuljetuspalvelujen tuottamiseen. Eri-tyisesti on pyrittävä varmistamaan, että kilpailutus mahdollistaa myös uusien yrittäjien pääsyn markkinoille. Kilpailuttamisen pelisääntöjä käsitellään tarkemmin luvussa 7.2.

Kunnan on jätelain 34 §:n mukaisesti varmistettava asiakkaiden riittävä tiedonsaanti jätteenkuljetuksen järjestelyistä. Vaikka kunnalla ei ole lakisääteistä velvollisuutta palvelusopimuksen tekemiseen asiakkaidensa kanssa, on erittäin suositeltavaa, että kunnan jätelaitos on asiakkaisiinsa yhteydessä ennen jätteenkuljetuksen aloittamista tai muuttamista sekä tiedottaa ja neuvottelee palveluun liittyvistä keskeisistä seikoista. Jätteen haltijalla tulee esimerkiksi olla riittävät mahdollisuudet vaikuttaa jäteastioiden sijoittamiseen tontillaan. Kuljetuspalvelu on toteutettava mahdollisimman asiakaslähtöisesti ympäristön- ja terveyden-suojelunäkökohdat huomioon ottaen.

Kunnan jätelaitoksen on annettava kiinteistön haltijalle tämän pyynnöstä tiedot kiinteistöltä kuljetetun jätteen määrästä ja toimituspaikoista. Tiedot voivat olla tarpeen esimerkiksi julkisyhteisöjen tai terveys-, sosiaali- ja koulutustoiminnan harjoittajien luomien ympäristöhallintajärjestelmien toteuttamiseksi.

Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kukaan muu kuin kunta tai kunnan lukuun toimiva jätteen kuljettaja ei saa ottaa jätettä kuljetettavakseen, eikä kuljetusjärjestelmään liitetty kiinteistön haltija saa luovuttaa jätettä muille kuin edellä mainituille kuljetettavaksi.

5.4 Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus

Kunta voi päättää, että kiinteistöittäinen jätteenkuljetus järjestetään kunnassa tai sen osassa siten, että kiinteistön haltija sopii siitä jätteen kuljettajan kanssa (*kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus*). Päätös voi koskea kaikkea kunnan vastuulle kuuluvaa jätettä tai vain tiettyntyyppistä jätettä. Järjestely vastaa periaatteiltaan aiemman lain mukaista sopimusperusteista jätteenkuljetusta.

Kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen käyttöönotosta on jätelain voimaan tultua (1.5.2012) tullut tehdä kuntalain mukainen hallintopäätös riippumatta aiemmin käytössä olleesta kuljetusjärjestelmästä, ts jos:

- kunta tutkii mahdollisuutta jatkaa aiemmin käytössä ollutta sopimusperusteista jätteenkuljetusta kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena; tai
- kunta tutkii mahdollisuutta siirtyä kunnan järjestämästä jätteenkuljetuksesta kiinteistön haltijan järjestämään jätteenkuljetukseen.

Kunta voi päättää ottaa käyttöön kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen vain, jos kaikki jätelain 37.1 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät. Kunnalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta päättää kiinteistöittaisen jätteenkuljetuksen järjestämisestä kiinteistön haltijan järjestämänä, vaikka jätelain 37 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyisivätkin.

Kunta voi päättää kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen käyttöönotosta, jos voidaan perustellusti osoittaa, että kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

1. **Alueella on tarjolla yksityisiä jätteenkuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.** Vaatimus on yhdenmukainen kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta koskevien, luvussa 5.2 käsiteltyjen yleisten vaatimusten kanssa.

Arvioitaessa käytössä olevaa sopimusperusteista/kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta tulee tarkastella esimerkiksi seuraavia seikkoja:

- Kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen kuuluvien kiinteistöjen määrä sekä arvio näissä syntyvien jätteiden määrästä;
- Kuljetuspalvelujen kattavuus ja saatavuus: onko kaikilla alueilla kuljetuspalvelumarkkinoita eli toimiiko kaikilla alueilla useampia kuljettajia tai puuttuuko kuljetuspalvelua joiltakin alueilta.
- tietoon tulleet ongelmat asiakkaiden palvelun saamisessa ja onko kunta joutunut järjestämään täydentävää keräystä tietyillä alueilla yksityisen palvelun puutteen vuoksi
- Kuljetushintojen kohtuullisuus eri alueilla ja hintaerot, erojen perusteet; arviointia varten kunnan jätehuoltoviranomaisella on oikeus jätelain 122 §:n nojalla saada jätteen kuljettajalta tai jätteen haltijalta tietoja kuljetushinnoista.
- Nykyisen palvelun toimivuus ja sen vertaaminen kunnan järjestämän kuljetuksen mahdollisiin laatukriteereihin.

2. **Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.** Edellytyksen tarkoituksena on varmistaa, että jätteenkuljetukset nivoutuvat jätehuollon alueellisiin kehittämissuunnitelmiin.

Arvioitaessa käytössä olevaa sopimusperusteista/kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta tulee tarkastella kokemuksia kuljetusjärjestelmän soveltamisesta, esimerkiksi:

- jätehuoltomääräysten noudattaminen
- tyhjennysten toimivuus ja havaitut roskaantumistapaukset
- sellaisten kiinteistöjen määrä, jotka eivät käytännössä ole liittyneet kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen ja arvio niissä syntyvästä jätemäärästä sekä mahdolliset syyt järjestelmän ulkopuolelle jäämiseen
- kunnan osoittamiin vastaanottoaikoihin toimitetun jätteen määrä ja arvio siitä, ohjautuvatko jätteet niille osoitettuun vastaanottoaikaan.

Vaikutuksia tulee myös arvioida suhteessa oletettuun vaihtoehtoiseen tilanteeseen, jos käytössä olisi kunnan järjestämä jätteenkuljetus esimerkiksi seuraavien seikkojen osalta:

- pääasialliset erot kuljetusjärjestelmien ympäristö- ja terveysvaikutuksissa (esim. liikenteen päästö- ja muut vaikutukset, myös suhteutettuna jätehuoltojärjestelmän kokonaisvaikutuksiin)
- viranomaisten käytännön mahdollisuudet seurata ja valvoa jäteastioiden tyhjennyksiä ja jätteenkuljetusta.
- vaikutukset kunnan käsittelyjärjestelmään ja sen kehittämiseen.

Tarkastelussa tulee lisäksi ottaa huomioon erityisesti ympäristö- ja terveysnäkökulman osalta mahdollisesti saadut lausunnot esim. ympäristönsuojelu- ja terveysviranomaisilta.

3. Kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetusjärjestelmän vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan.

Arvioinnissa tarkastellaan – tarvittaessa verrattuna vaihtoehtoiseen tilanteeseen, jossa käytössä olisi kunnan järjestämä jätteenkuljetus - esimerkiksi seuraavia seikkoja:

- alueella toimivat yritykset ja jätteenkuljetusten merkitys niiden toiminnassa (yritysten elinkelpoisuus, mahdollisuudet investoida).
- mahdollinen eri kokoluokan uusien yritysten syntyminen sekä yritysten poistuminen keskitetyn kilpailutuksen myötä
- työllistävä vaikutus
- vaikutukset kunnan jätehuoltoviranomaisen ja kunnan jätelaitoksen ja valvontaviranomaisen työmäärään
- vaikutukset kunnan jätemaksuun sekä kiinteistön haltijoille aiheutuviin kustannuksiin ja työmäärään

Vaikutusten kokonaisarviossa kunta voi painottaa niitä tekijöitä, joita se pitää alueellisesti tärkeinä näkökohtina kuitenkin niin, että kaikkien jätelain 37 §:ssä säädettyjen kriteerien on täytyttävä.

Kunta ei voi liittää päätökseen aiemman jätelain mukaisia ehtoja kuljetuksesta perittävästä kohtuullisesta korkeimmasta maksusta taikka alueesta, jolla kuljettajan on tarjottava kuljetuspalvelua. Mainittujen seikkojen on tultava otetuiksi huomioon päätöksenteon edellytysten täytymisen arvioinnissa ja seurannassa. Tätä tarkoitusta varten kunnan jätehuoltoviranomaisella on oikeus jätelain 122 §:n nojalla saada mainittuja tietoja jätteen kuljettajalta tai jätteen haltijalta.

Kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta tehdyistä kunnan jätehuoltoviranomaisen päätöksistä on parhaillaan vireillä useita oikeusriitoja. Kuljetusjärjestelmää koskevan päätöksenteon edellytyksiä koskevat linjaukset täsmentyvät siten lähivuosina kasvavan oikeuskäytännön myötä.

5.5 Kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta koskeva kunnan päätöksenteko

Päätäessään kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestämistavasta tai tietyn alueen tai jätteen rajaamisesta kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen ulkopuolelle on kunnan tehtävä asiassa hallintolain mukainen valituskelpoinen päätös. Ennen päätöksen tekemistä kunnan on hallintolain 41 §:n mukaisesti varattava kaikille, joiden elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin päätöksenteolla voi olla huomattava vaikutus, mahdollisuus saada tietoa asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta. Asian vireillävyydestä ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla.

Valitusta kuljetusjärjestelmästä riippumatta päätös on kuntalain ja hallintolain mukaisesti perusteltava ja päätöksessä ilmoitettava, mitkä seikat ovat vaikuttaneet ratkaisuun.

Kunnan tekemästä päätöksestä on tiedotettava kuntalaisille ja päätös on julkaistava tietoverkossa. Päätökseen on lisättävä valitusosoitus. Kuljetusjärjestelmäpäätöksestä voidaan tehdä hallinto-oikeudelle kunnallisvalitus, jossa valitusperusteena voi olla vain se, että päätöksessä ei ole noudatettu lakia (laillisuusvalitus). Valitusoikeus on kunnan jäsenillä sekä asianosaisilla. Jos kyseessä on kuntien yhteinen toimielin (esimerkiksi jätelautakunta), myös osakaskunnilla ja osakaskuntien jäsenillä on valitusoikeus. Päätökseen ei sovelleta kuntalain 134 §:n mukaista oikaisumenettelyä.

Kuljetusjärjestelmän muuttamista koskevan päätöksen siirtymäaika

Niiden kuntien, joissa jätelain voimaan tullessa (1.5.2012) oli käytössä sopimusperusteinen jätteenkuljetus, tuli jätelain 149.4 §:n mukaan tehdä päätös jätteenkuljetusjärjestelmästä 1.5.2013 mennessä. Päätöksen tekeminen on tarpeen, koska kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen käyttöönoton edellytykset ovat tiukemmat kuin aiemman jätelain mukaisessa sopimusperusteisessa jätteenkuljetuksessa.

Osa kunnista ei ole eri syistä ehtinyt tehdä päätöstä kuljetusjärjestelmästä jätelain edellyttämässä määräajassa. Lainvoimaisen päätöksen antaminen on monissa kunnissa viivästynyt myös kunnan jätehuoltoviranomaisen päätöksestä tehtyjen valitusten vuoksi. Tällaisissa tilanteissa kunnassa on käytännössä jatkettava toimimista alueella vakiintuneen käytännön mukaisesti siihen saakka, kunnes lainvoimainen päätös kuljetusjärjestelmästä on tehty. Valvontaviranomainen (käytännössä ELY-keskus) voi jätelain 126 §:n nojalla ryhtyä toimiin tilanteen korjaamiseksi, jos päätöksenteon viivästyminen johtuu kunnan toiminnasta.

Jos kunta tekee päätöksen siirtymisestä kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen, päätöksessä on jätelain 149.4 §:n mukaan määrättävä kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen lakkaamisesta, joka voi tapahtua aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä ja viimeistään viiden vuoden kuluessa lain voimaantulosta (30.4.2017). Riittävän pitkän siirtymäajan varaaminen on tarpeen perustuslain 15 §:ään (omaisuuden suoja) pohjautuvan perusteltujen odotusten suojan näkökulmasta, jotta jätteenkuljetusyrittäjillä jää aikaa sopeuttaa toimintansa muuttuviin olosuhteisiin.

Huolimatta siitä, että jätelain 149.4 §:ssä tarkoitettu siirtymäaika varsinaisesti koskee uuden jätelain nojalla tehtäviä kuljetusjärjestelmän muutospäätöksiä, on vastaavin perustein tärkeää huolehtia siitä, että kunnan päätöksessä siirtyä kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen määrätään aina riittävästä siirtymäajasta, joka ottaa huomioon alueen jätteenkuljetusyrittäjien mahdollisuudet sopeuttaa toimintansa muutokseen. Tilanteesta riippuen sopiva siirtymäajan pituus on tavallisesti 2-3 vuotta. Siirtymäaika voi olla lyhyempi, jos kunnan järjestämään kuljetukseen siirtymisen syynä on esimerkiksi palvelun puuttuminen alueelta.

Jos kunta tekee päätöksen siirtymisestä kunnan järjestämästä jätteenkuljetuksesta kiinteistön haltijan järjestämään jätteenkuljetukseen, on kunnan vastaavasti varattava riittävä siirtymäaika muutoksen voimaantulolle, jossa otetaan huomioon kunnan kilpailuttamien kuljetussopimusten voimassaoloaika.

5.6 Kuljetusjärjestelmän toimivuuden seuranta

Jätehuoltoviranomaisen on kuljetusjärjestelmäpäätöksen tehtyään säännöllisesti seurattava ja valvottava jätelain mukaisten edellytysten täyttymistä ja tarvittaessa muutettava päätöstä,

jos lain mukaiset edellytykset eivät täyty (jätelain 37.3 §). Jätehuoltoviranomaisen tulee reagoida myös silloin, jos kunnan järjestämä jätteenkuljetus ei täytä sille jätelain 34 ja 35 §:ssä asetettuja vaatimuksia tai jos päätös alueen rajaamisesta kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen ulkopuolelle ei täytä 35.4 §:n mukaisia edellytyksiä.

Päätöksen muuttamiseen sovelletaan samoja menettelyjä ja edellytyksiä kuin muutettavan päätöksen valmistelussa (luku 5.5).

5.7 Jätteen putkikeräysjärjestelmiin liittyviä erityiskysymyksiä

Viime aikoina on erityisesti tiheästi asutuilla uusilla kaupunkialueilla otettu käyttöön jätteen putkikeräysjärjestelmiä, jossa alueella syntyvät yhdyskuntajätteet kerätään alipaineistetun imuputkiston avulla korttelikohtaisista vastaanottoaikoista alueellisen koontiaseman kautta edelleen jatkokäsittelyyn. Putkikeräysjärjestelmän toimivuuden kannalta on olennaista, että kaikkien alueella sijaitsevien kiinteistöjen voidaan edellyttää liittyvän järjestelmän käyttäjiksi riippumatta siitä, onko kysymyksessä asumisessa, julkisessa toiminnassa tai elinkeinotoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte. Tämän vuoksi jätelain 32 §:n mukaan kunnan velvollisuudeksi on säädetty jätehuollon järjestäminen myös elinkeinotoiminnassa syntyvälle jätteelle, joka kerätään alueellisessa putkikuljetusjärjestelmässä yhdessä kunnan järjestämistä vastuulle kuuluvan jätteen kanssa. Kunnan järjestämistä vastuun rajauksia tältä osin on tarkasteltu yksityiskohtaisemmin luvussa 3.1.

Uusilla rakennettavilla alueilla putkikeräysjärjestelmään liittymisestä voidaan sopia tontinluovutus- tai maankäytösopimuksen ehdoin. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan velvoitetta putkikeräysjärjestelmään liittymisestä ei voida antaa kaavassa.

Jätelainsäädännön näkökulmasta putkikeräysjärjestelmä on katsottava yhdeksi kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen muodoksi. Siten liittymisvelvoite kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen voidaan täyttää liittymällä putkikeräysjärjestelmän käyttäjäksi. Jätelain 40 §:n mukaan kiinteistön haltijan tai kiinteistöjen haltijoiden yhdessä on järjestettävä vastaanottoaika kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa kuljetettavaa jätettä varten. Putkikeräysjärjestelmässä järjestelmän syöttöpaikan katsotaan olevan tällainen vastaanottoaika.

5.8 Pakkausjätteen kiinteistöittäinen kuljetus

Kunta voi jätelain 35 §:n mukaan huolehtia lain 32 §:n 1 momentissa tarkoitettussa toiminnassa syntyvän erilliskerätyn pakkausjätteen kiinteistöittäisen kuljetuksen järjestämisestä tuottajan järjestämään jätehuoltoon. Jätelain vastuunjaon mukaan tuottajalla on ensisijainen oikeus myös pakkausjätteen kuljettamiseen kiinteistöltä, mutta laki ei tuottajalta tätä edellytä eivätkä tuottajat käytännössä ole ilmaisseet halukkuuttaan tällaisen keräyksen järjestämiseen.

Kiinteistöittäinen keräys voidaan kunnassa järjestää kunnan järjestämänä tai kiinteistön haltijan järjestämänä kuljetuksena. Kunta voi tehdä asiasta erillisen päätöksen tai antaa tarpeelliset pakkausjätteen erilliskeräysmääräykset kunnan jätehuoltomääräyksissä. Jätelaki ei velvoita tekemään pakkausjätteen täydentävästä kiinteistökohtaisesta keräyksestä erillistä päätöstä.

Jos kunta on päättänyt kunnan järjestämästä pakkausjätteen kuljettamisesta, jätteen voi ottaa kuljetettavakseen vain kunta tai jätteen kuljettaja, joka toimii kunnan lukuun.

Edellä kuvatusti järjestetystä pakkausjätteen kuljetuksesta on jätteen kuljettajan raportoitava kunnan jätehuoltoviranomaiselle jätelain 39 §:n mukaisesti (luku 8.1).

Jos kunta tai tuottaja ei järjestä pakkausjätteen kuljetusta kiinteistöltä, voi kiinteistön haltija järjestää kuljetuksen itse tuottajan järjestämään vastaanottoon, kts. luku 6.3.

6 Poikkeukset velvollisuudesta liittyä kunnan järjestämään jätehuoltoon tai kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen

6.1 Poikkeukset velvollisuudesta luovuttaa jäte kunnan järjestämään jätehuoltoon

Kunta voi jätelain 42 §:ssä säädetyin tietyin edellytyksin vapauttaa julkisessa toiminnassa sekä yksityisessä sosiaali-, terveys ja koulutustoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen haltijan velvollisuudesta luovuttaa jäte kunnan järjestämään jätehuoltoon.

Kunnan jätehuoltoviranomainen voi myöntää poikkeuksen, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

1. Vapautus voi koskea yhdyskuntajätettä, joka syntyy julkisessa toiminnassa sekä yksityisessä sosiaali-, terveys- ja koulutustoiminnassa, jos kiinteistöllä syntyy tämän lisäksi muuta jätettä, joka ei kuulu kunnan järjestämisvastuun piiriin. Tyypillisiä tällaisia toimintoja ovat sairaalat ja muut terveydenhoitoalan yksiköt, joissa syntyy runsaasti muuta kuin yhdyskuntajätettä, sekä toiminnot, jotka sijaitsevat kiinteistössä, jossa muiden toimijoiden tuottama jäte ei kuulu kunnan järjestämisvastuun piiriin. Vapautusta ei voida myöntää, jos toiminnassa syntyy pelkästään yhdyskuntajätettä.

2. Jätteen haltijan on haettava vapautusta kirjallisesti kunnan jätehuoltoviranomaiselta ja perusteltava hakemus asianmukaisesti. Hakemuksessa on esitettävä riittävät tiedot sen arvioimiseksi, täyttääkö kiinteistön suunniteltu jätehuolto jätelain 42 §:ssä säädetyt edellytykset. Jos hakemus on puutteellinen, kunnan jätehuoltoviranomaisen on pyydettävä hakemukseen tarvittavia lisäselvityksiä ja ohjattava hakijaa hakemuksen täydentämisessä. Hakemukseen on tarpeen mukaan sisällytettävä:

- suunnitelma kiinteistön muun jätehuollon järjestämisestä
- suunnitelma yhdyskuntajätehuollon järjestämisestä osana muuta jätehuoltoa
- perustelut jäljempänä kohtien 3-5 mukaisten kriteerien täyttymiselle

Vapautusta haetaan ja vapautuksen tarve arvioidaan yleensä jätteen haltijan kunkin toimipisteen (kiinteistön) osalta erikseen. Jos jätteen haltija hakee vapautusta useammalle saman jätehuoltoviranomaisen toimialueella sijaitsevalle toimipisteelle, voidaan tarkastelussa ottaa huomioon eri toimipisteiden ja niiden yhteisen jätehuollon kokonaisuus.

3. Kiinteistössä syntyvän yhdyskuntajätteen vaihtoehtoinen jätehuoltojärjestely johtaa etusijajärjestyksen toimeenpanon kannalta parempaan lopputulokseen kunnalliseen jätehuoltoon verrattuna. Tämä edellytys voi täytyä, jos vaihtoehtoinen käsittely verrattuna kunnallisen jätehuollon tarjoamaan palveluun mahdollistaa tehokkaamman jätteen synnyn ehkäisyn (tuotteiden uudelleenkäytön edistäminen), johtaa jätteen parempaan syntypaikkalajitteluun ja tehokkaampaan kiertäykseen tai johtaa pienempään kaatopaikalle sijoitettavan jätteen määrään. Tarkastelussa arvioidaan ensisijaisesti etusijajärjestyksen toteutumista kiinteistössä syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon osalta, mutta myös kiinteistön jätehuollon kokonaisuus voidaan tarkastelussa ottaa huomioon.

4. Kiinteistössä syntyvän yhdyskuntajätteen vaihtoehtoinen jätehuoltojärjestely on perusteltua kiinteistön muun jätehuollon järjestämiseksi. Tämä kriteeri voi täytyä esimerkiksi, jos yhdyskuntajäte muodostaa vain vähäisen osan toiminnassa syntyvästä jätteestä ja siitä huolehditaan osana kiinteistön muuta jätehuoltoa; tai jos jätteen haltija ei saa toimintansa kannalta olennaista, riittävän räätälöityä asiakaspalvelua kunnan jätelaitokselta (esim. poikkeukselliseen vuorokauden aikaan tai viikonloppuna tapahtuvat jäteastioiden tyhjennykset, tarpeen mukaan tilattavat tyhjennykset tai muu kunnallisesta jätehuoltopalvelusta poikkeavat tyhjennysrytmit).

5. Kiinteistössä syntyvän yhdyskuntajätteen vaihtoehtoinen järjestely ei saa aiheuttaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle. Hakemuksessa esitetyssä jätehuoltosuunnitelmassa on osoitettava, että jätteen keräysjärjestelyt kiinteistöllä täyttävät jäteasetuksen 10 §:ssä säädetyt ja soveltuvin osin kunnan jätehuoltomääräysten mukaiset vaatimukset ja että kaikki jätteet toimitetaan asianmukaiseen käsittelyyn.

Kunnan päätöksen valmistelussa ja tiedoksi antamisessa noudatetaan hallintolakia. Jätelain 42 §:n sanamuodon ("kunta voi päättää...") mukaan viranomaisella on harkintavaltaa päättää, myönnetäänkö haettu poikkeus edellä mainittujen edellytysten täytyessä. Hallinnon tarkoitussidonnaisuusperiaate rajaa viranomaisen harkintaa myös näissä tilanteissa eli pääsääntöisesti poikkeus tulisi myöntää, jos jätelain 42 §:n mukaisen edellytykset täyttyvät. Sekä myönteinen että kielteinen päätös on perusteltava hyvin. Päätökseen voidaan hakea muutosta jätelain 137 §:n mukaisesti.

Päätöstä valmistellessaan kunnan jätehuoltoviranomainen joutuu yleensä pyytämään tietoja kunnan palvelun vaihtoehtoista kunnan jätelaitokselta. Varsinaisen päätöksen jätehuoltoviranomainen tekee kuitenkin täysin itsenäisesti. Järjestelyn paremmuutta tulee tarkastella objektiivisesti kaikkien edellä mainittujen kriteerien kannalta.

Päätös liittymisvelvollisuudesta vapauttamisesta on määräaikainen ja se voidaan tehdä enintään viideksi vuodeksi. Vapautuksen saaneen jätteen haltijan on annettava tietoja vuosittain kunnan jätehuoltoviranomaiselle toiminnassa syntyneen jätteen lajista ja määrästä sekä jätteen toimituspaikoista ja käsittelytavasta. Vapautuksen saaneella jätteen haltijalla on oikeus milloin tahansa liittyä takaisin kunnan järjestämään jätehuoltoon ja kunta on tällöin velvollinen jätehuoltopalvelua antamaan.

6.2 Alueen rajaaminen kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen ulkopuolelle

Kunta voi jätelain 35.4 §:n nojalla päättää, että kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta ei järjestetä (kunnan eikä kiinteistön haltijan järjestämänä), jos se on alueen hankalien kulkuyhteyksien taikka jätteen haltijoiden tai kuljetettavan jätteen vähäisen määrän vuoksi perusteltua. Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus tulee tällaisissakin tapauksissa järjestää, jos sen arvioidaan olevan terveys- tai ympäristösyistä tarpeellista.

Rajatessaan tiettyjä alueita tai tiettyjä jätteitä kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen ulkopuolelle on kunnan samalla huolehdittava siitä, että kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta korvaavia alueellisia vastaanottoaikoja on riittävästi ja että ne ovat vaivattomasti jätteen tuottajien saavutettavissa. Alueellisten vastaanottoaikojen verkoston on muutoinkin täytettävä jätelain 34 §:ssä säädetyt laatuvaatimukset (kts. luku 7.1). Tarjottavien jätehuoltopalvelujen tarve ja saavutettavuus on otettava huomioon jätetaksan ja –maksujen määrittelyssä.

Käytännössä kiinteistön jättäminen kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen ulkopuolelle tulee kysymykseen lähinnä harvaan asutuilla alueilla. Myöskään esimerkiksi loma-asunnoille, joilla asutaan epäsäännöllisesti ja lyhyitäkin aikoja kerrallaan, ei ole yleensä perusteltua edellyttää säännönmukaista kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta, jos asianmukaiset jätteen vastaanottopalvelut voidaan muulla tavoin järjestää. Myös kierrätystä tai muuta hyödyntämistä varten erikseen lajiteltaville jätelajeille voidaan järjestää alueellisia vastaanottoaikoja ja kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen sijasta.

Alueellisten vastaanottoaikojen järjestämisen sijasta harvaan asuttujen seutujen kiinteistön haltijoille voidaan tarjota vaihtoehtona myös naapurikiinteistöjen yhteisten jäteastioiden käyttöä (ns. jätekipat). Kiinteistöjä ei kuitenkaan voida velvoittaa yhteisten jäteastioiden käyttöön.

6.3 Poikkeukset jätteen luovutusvelvollisuudesta kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai alueelliseen vastaanottoaikaan

Jätelain 41 §:n mukaan asuinkiinteistön haltijan ja muun kunnan järjestämisvastuun piiriin kuuluvan jätteen haltijan on luovutettava jäte kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai kunnan järjestämään alueelliseen vastaanottoaikaan.

Luovutusvelvollisuus ei koske tuottajavastuun piiriin kuuluvaa jätettä, joka toimitetaan tuottajan järjestämään vastaanottoon eikä juomapakkausten palautusjärjestelmään palautettavia juomapakkauksia (kts. luku 3.3). Luovutusvelvollisia eivät myöskään ole jätteen haltijat, jotka on jätelain 42 §:n mukaisesti vapautettu tästä velvollisuudesta (kts. luku 6.1).

Kunnan jätehuolto- tai ympäristönsuojelumääräyksissä voidaan jätelain 41 §:n mukaan sallia niissä määrätyin edellytyksin poikkeuksia seuraavien jätteen luovutusvelvollisuudesta kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen:

1. **jäte, jonka kuljetuksen jätteen haltija järjestää itse ja joka ei poikkeuksellisen kokonsa, suuren määränsä tai muun ominaisuutensa vuoksi sovellu kuljetettavaksi tavanomaisessa**, esimerkiksi pakkaavilla jäteautoilla säännönmukaisesti toteutettavassa **kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa**. Tällaisia jätteitä voivat olla esimerkiksi käytöstä poistetut huonekalut ja muut suurikokoiset esineet sekä puutarha- ja remonttijätteet. Kunnan jätehuoltomääräyksillä voidaan määrätä, että jätteen haltija kuljettaa tällaiset jätteet omatoimisesti kunnan osoittamaan vastaanottoaikaan. Kunnan on järjestettävä näille jätteille riittävästi vaivattomasti saavutettavissa olevia vastaanottoaikoja.
2. **jäte, jonka jätteen tuottaja käsittelee pienimuotoisesti itse kiinteistöllään tai luovuttaa vastaavaan käsittelyyn naapurikiinteistöllä**. Käytännössä poikkeus rajautuu lähinnä biojätteen, puutarhajätteen ja muun kasviperäisen jätteen kompostointiin sekä puhtaan puujätteen polttoon kiinteistön tulisijassa. Tietyin edellytyksin voidaan jätehuoltomääräyksissä mahdollistaa myös jätevesilietteiden omatoiminen pienimuotoinen käsittely, mikä lähinnä tarkoittaa lietteen vaarattomaksi tekemistä ja hyödyntämistä maanviljelyssä.

Kunnan jätehuolto- tai ympäristönsuojelumääräyksissä voidaan myös hyväksyä, että jätteen haltija luovuttaa asumisessa syntyvän biojätteen, jätevesilietteen tai vastaavan muun jätteen, kuten kuivakäymäläjätteen, käsiteltäväksi naapurikiinteistöllä tai muulla lähellä sijaitsevalla kiinteistöllä, jos käsittely on pienimuotoista. Käytännössä tämä tarkoittaa muutamalla lähikiinteistöllä syntyvän jätteen yhteiskäsittelyä. Kysymykseen tulee lähinnä biojätteen pienkompostointi ja haja-asutusalueella sijaitsevien kiinteistöjen jätevesijärjestelmissä syntyvän lietteen vaarattomaksi tekeminen ja hyödyntäminen maanviljelyssä. Varsinkin syrjäisillä seuduilla jätevesilietteiden asianmukainen omatoiminen kä-

sittely voi olla tarpeellinen käytettävissä oleva vaihtoehto kiinteistöittäiselle jätteenkuljetukselle.

Luovutusvelvollisuus ei myöskään koske kiinteistöllä erikseen lajiteltua pakkausjätettä, jonka kuljetusta kiinteistöltä ei tuottaja tai kunta ole järjestänyt. Jätelain mukaan tuottajalla on ensisijainen oikeus pakkausjätteen vastaanoton järjestämiseen. Tuottajalla ei kuitenkaan ole nimenomaista velvollisuutta pakkausjätteen kiinteistökohtaiseen keräykseen. Kunta voi jätelain mukaan huolehtia erilliskerätyn pakkausjätteen kiinteistöittäisen kuljetuksen järjestämisestä niiltä kiinteistöltä, jotka kuuluvat kunnan järjestämisvastuun piiriin. Ellei tuottaja tai kunta huolehdi pakkausjätteen kuljetuksen järjestämisestä kiinteistöltä, kiinteistön haltija voi halutessaan järjestää kuljetuksen itse hankkimalla palvelun yksityisiltä yrittäjiltä. Pakkausjäte on kaikissa tapauksissa kuljetettava tuottajan järjestämään vastaanottoon.

Tapauksissa, joissa tuottaja tai kunta eivät järjestä pakkausjätteiden kiinteistöittäistä kuljetusta ja kiinteistönhaltija tilaa sen vapaaehtoisesti jätelain 41.3 §:n nojalla, kunta ei voi antaa pakkausjätteiden erilliskeräykseen kiinteistöllä velvoittavia jätehuoltomääräyksiä. Jätelain 41.3 §:n mukaisen kiinteistön haltijan itse tilaaman pakkausjätteen kuljetuksen tulee pohjautua vapaaehtoisuuteen Lajittelumääräys, joka käytännössä pakottaisi pakkausjätteen kuljetuksen tilaamiseen, olisi ongelmallinen kiinteistön haltijan oikeusturvan kannalta etenkin tilanteissa, joissa kuljetuspalvelua ei ole saatavissa kohtuullisin ehdoin (vrt. kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta koskevat jätelain 37 §:ssä säädetyt edellytykset, luku 5.4).

Kunnan jätehuolto- tai ympäristönsuojelumääräyksissä voidaan hyväksyä edellä kohdissa 1 ja 2 tarkoitetut poikkeukset edellyttäen, että omatoiminen kuljetus tai pienimuotoinen käsittely voidaan toteuttaa jätelain ja ympäristönsuojelulain mukaisesti aiheuttamatta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Muissa kuin edellä yksilöidyissä poikkeustapauksissa kunnan vastuulle kuuluvaa jätettä ei saa luovuttaa muualle kuin kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen (kunnan tai kiinteistön haltijan järjestämä) tai alueelliseen vastaanottoaikaan, eivätkä muut toimijat saa tarjota tällaisia palveluja kunnan järjestämisvastuun piiriin kuuluville jätteille.

Edellä kohdassa 2 tarkoitetussa jätteen omatoimisessa tai yhteisessä käsittelyssä on kunnan jätehuolto- ja ympäristönsuojelumääräysten ohella noudatettava myös lannoitevalmistesta annetussa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (24/11 siten kuin se on muutettuna asetuksella 12/12) säädetyt vaatimuksia. Tällainen käsittely ei edellytä lannoitevalmistelain (539/2006) mukaista elintarviketurvallisuusviraston hyväksyntää. Pienimuotoinen käsittely ei edellytä myöskään ympäristönsuojelulain mukaista lupaa jätteen ammatti- tai laitosmaisena käsittelynä.

7 Jätehuoltopalvelujen laatuvaatimukset ja palvelujen hankinta

7.1 Jätehuoltopalvelun laatuvaatimukset

7.1.1 Kunnan jätehuoltopalvelu

Kunnan on huolehdittava siitä, että sen järjestämisvastuun piiriin kuuluvilla jätteen haltijoilla on kaikkina aikoina käytettävissään jätelain vaatimukset täyttävät jätehuoltopalvelut. Jätelain 34 §:n mukaan kunnan järjestämän jätehuollon tulee täyttää vähintään seuraavat laatuvaatimukset:

- 1. Kiinteistöittaisen jätteenkuljetuksen saatavuus.** Kunnan on huolehdittava jätelain 35-37 §:n mukaiset vaatimukset täyttävän kiinteistöittaisen jätteenkuljetuksen järjestämisestä, kts. tarkemmin luku 5.2-5.4.
- 2. Alueellisten vastaanottoaikkojen vaivaton saavutettavuus.** Kunnan on järjestettävä riittävä määrä alueellisia vastaanottoaikkoja hyödynnettäville (pois lukien tuottajavastuun piiriin kuuluvat jätteet) ja vaarallisille jätteille sekä tarvittaessa sekalaiselle yhdyskuntajätteelle, ellei kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta ole erityisestä syystä (kts. luku 6.2) kyseisille jätteille järjestetty. Alueellisten vastaanottoaikkojen olisi oltava vaivattomasti jätteen tuottajien saavutettavissa. Niiden tulee olla asukkaiden ja muiden jätteen tuottajien tavanomaisten kulkureittien varrella. Esimerkiksi aiemmin yleisesti sovellettu vähimmäisvaatimus yhdestä vaarallisten jätteiden vastaanottoaikasta kuntaa kohti ei viimeaikaisten kuntaliitosten vuoksi enää monissa tapauksissa riitä turvaamaan ehdotetussa säännöksessä tarkoitettua vaivatonta saavutettavuutta.

Kunta voi täydentää myös tuottajan järjestämää tuottajavastuun piiriin kuuluvien jätteiden alueellista vastaanottoa, mutta sillä ei ole tähän velvollisuutta.
- 3. Riittävän monipuolisten, etusijajärjestyksen mukaisten palvelujen tuottaminen.** Jätehuoltopalvelut on suunniteltava ja järjestettävä jätelain etusijajärjestys (8 §) ja erilläänpitovelvollisuus (15 §) sekä jäteasetuksen erilliskeräysvelvollisuudet (14 §) huomioon ottaen. Mahdollisuuksien mukaan on myös järjestettävä asiakkaille maksullista lisäpalvelua etusijajärjestyksen kannalta mahdollisimman korkeatasoisen jätehuollon toteuttamiseksi .
- 4. Jätteen keräyksen ja kuljetuksen oikeasuhtainen mitoittaminen.** Jätteen keräys ja kuljetus olisi järjestettävä ja mitoittettava siten, että ne vastaavat mahdollisimman hyvin kiinteistöillä syntyvän jätteen määrää ja laatua. Myös asiakkaiden yksilölliset tarpeet tavanomaista tiheämpään tai harvempaan jäteastioiden tyhjennysväliin tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon. Soveltuvaa jäteastioiden kokoa ja tyhjennystiheyttä määriteltäessä olisi varmistettava, ettei jätteen säilyttämisestä astioissa aiheudu haittaa tai vaaraa terveydelle tai ympäristölle ja että jätehuoltojärjestelyt kiinteistöillä ovat muutoinkin asianmukaiset.
- 5. Riittävä tiedotus jätehuoltopalveluista.** Kunnan tai kunnan jätelaitoksen on tiedotettava kiinteistöittaisen jätteenkuljetuksen ja jätteen alueellisen vastaanoton järjestelyistä asiakkaille riittävästi. Vaikka kunnalla ei kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa ole velvollisuutta palvelusopimuksen tekemiseen asiakkaidensa kanssa, tulisi kunnan tai kunnan jätelaitoksen käytännössä olla asiakkaisiinsa yhteydessä ennen jätteenkuljetuksen aloittamista tai muuttamista ja tiedotettava palveluun liittyvistä keskeisistä seikoista, kuten jäteastioiden arvioiduista tyhjennysajankohdista ja palvelusta perittävistä maksuista. Jätteen haltijalla tulee esimerkiksi olla riittävät mahdollisuudet vaikuttaa jäteastioiden sijoittamiseen tontillaan. Kunnan jätelaitoksen olisi tiedotettava myös järjestämiensä jätteen alueellisten vastaanottoaikkojen sijainnista, aukioloajoista sekä muista niihin liittyvistä olennaisista tiedoista.

7.1.2 Yksityisten jätteenkuljetusyritysten jätehuoltopalvelu

Jätteenkuljetuspalveluja tarjoavien yritysten toiminta on oltava hyväksytty ELY-keskuksen ylläpitämään jätehuoltorekisteriin (jätelain 94–99 §). Kuljettajan on pyynnöstä annettava jätteen haltijan, jätehuolto- tai ympäristönsuojeluviranomaisen tai kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta järjestävän kunnan jätelaitoksen nähtäväksi voimassa oleva ote jätehuoltorekisteristä tai muutoin osoitettava, että toiminta on hyväksytty jätehuoltorekisteriin.

Kunnan järjestämävastuun piirissä olevien jätteiden kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa jätteen kuljettajan on noudatettava kunnan jätehuoltomääräyksiä ja toimitettava jäte kunnan osoittamaan vastaanotto- tai käsittelypaikkaan. Kuljetuksista on raportoitava kunnan jätehuoltoviranomaiselle jätelain 39 §:n mukaisesti.

- Alueilla, joilla on käytössä kunnan järjestämä jätteenkuljetus, jätteen saa ottaa kuljettavakseen vain kunnan/kunnan jätelaitoksen järjestämän kilpailutuksen perusteella valittu kuljettaja.
- Alueilla, joilla on käytössä kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus, tulee kuljettajan tarjota kuljetuspalveluja tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin kaikille alueen jätteen haltijoille (kts. luku 5.4). Kuljettaja ei saa perusteettomasti kieltäytyä tarjoamasta palvelua alueella sijaitsevalle palvelua pyytävälle kiinteistölle. Mahdollista määrävää markkina-asemaa ei saa käyttää hyväksi eivätkä alueella toimivat kuljetusyritykset saa jakaa markkinoita kilpailulain vastaisesti. Jätteenkuljetuksesta perittävien maksujen on oltava tasapuolisia ja kohtuullisia. Kiinteistön haltijalle annettavassa tarjouksessa ja laskussa on maksun perusteet ilmoitettava selkeästi Jos kunta perii 80 §:n 2 momentin nojalla jätteen käsittelyä koskevan jätemaksun jätteen kuljettajalta, tämän on eriteltävä käsittelyn ja kuljetuksen osuus kiinteistön haltijalle tekemässään tarjouksessa ja laskussa.(kts. luku 9). Kiinteistön haltijan ja jätteen kuljettajan välisen sopimuksen ehtojen tulee olla kohtuullisia; esimerkiksi sopimuksen irtisanomisajan tulisi vastata muissa vastaavissa palveluissa noudatettavaa käytäntöä ja olla enintään 1 kuukausi.

Kunnan järjestämässä jätehuollossa jätteen alueellisten vastaanottoaikojen järjestäminen kuuluu kunnalle (pl. tuottajavastuun piiriin kuuluvat jätteet) eivätkä muut toimijat saa järjestää tällaisia palveluja.

7.2 Kuntien hankintojen pelisäännöt

Kunnan on hankittava tarvitsemansa jätteen kuljetus- ja käsittelypalvelut kilpailuttamalla hankinnat hankintalain mukaisesti, ellei hankintaan sovelleta jotakin hankintalainsäädännössä tyhjentävästi listatuista soveltamispoikkeuksista. Hankintalaissa säädetään muun ohella kilpailuolosuhteiden hyödyntämisestä, tarjouskilpailuun osallistuvien syrjimättömästä kohtelusta ja hankintojen riittävästä avoimuudesta. Myös kunnan sidosyhteyksinä toimiva kunnan jätelaitos voi toimia sille siirrettyjen palvelutehtävien kilpailuttajana kunnan tapaan. Jätelaitos on tarjouspyynnön arviointiperusteita määrittäessään sidottu kunnan jätehuoltomääräysten toteuttamiseen ja muuhun kunnan antamaan ohjaukseen.

Kilpailutus on tehtävä siten, että myös uusilla yrittäjillä on tasapuoliset mahdollisuudet osallistua kunnan tarvitsemien palvelujen tuottamiseen ja että yksityisten jätehuoltopalvelujen markkinoiden jatkuvuus voidaan turvata. Jätteenkuljetuspalvelujen hankinnassa tähän voidaan vaikuttaa määrittelemällä kilpailutettavat urakka-alueet ja sopimusajat sellaisiksi ja toteuttamalla kilpailutukset eriaikaisina siten, että tämä mahdollistaa investoinnit keräyskustannuksiin ja liiketoiminnan pitkäjänteisen suunnittelun:

- urakan koon ja urakka-alueiden määrittelyssä lähtökohtana tulisi olla urakoitsijan ajoneuvokaluston tehokas käyttö: huomioon otettavia seikkoja ovat asukastiheys, alueen kehityksen ennakointi (asukasmäärät), jätemäärien vaihtelut ja normaaliajan häiriötilanteet, liikenneolosuhteet, etäisyys käsittely/siirtokuormausta paikasta
- sopiva urakan kesto-aika on arvioitava tapauskohtaisesti hankinnan kohde huomioon ottaen. Hankinnat tulee myös jaksottaa niin, että markkinoilla olevien kuljetusyritysten toimintaedellytykset säilyvät ja että uusille yrityksille on jatkuvasti mahdollisuuksia tulla markkinoille. Suositeltava urakasopimuksen kesto voi olla esimerkiksi 3-5 vuotta. Mahdolliset optiot lisävuosista (1-2 vuotta) tulee jo tarjouspyyntövaiheessa määrittellä sekä ajallisesti että sisällöllisesti riittävän selkeästi.

- Kilpailuttamisen kokonaissuunnitelman tulee myös olla yrittäjien tiedossa useamaksi vuodeksi eteenpäin.
- jättämällä asiakaspalvelun ja asiakasrekisterin ylläpidon kuljetusurakan ulkopuolelle jätelaitoksen itsensä hoidettavaksi, voidaan parantaa pienten toimijoiden mahdollisuuksia tarjouskilpailussa.

Urakkaan kuulumattomien jätteiden kuljetus samassa kuormassa urakkaan kuuluvien jätteiden kanssa voidaan kieltää kokonaan tai sallia tietyin edellytyksin. Jälkimmäisessä tapauksessa on sovittava menettelyistä riittävien tietojen saamiseksi jätteestä laskutusta ja kirjanpitoa varten.

Tilaaajan on seurattava, mitattava ja ohjattava urakoitsijoiden suoriutumista ja kuljetuspalvelujen toteutumista. Myös käytetyn kaluston laatua on seurattava. Seuranta varten on määriteltävä mittarit ja raportointimenettelyt työn suorittamisesta ja poikkeamisesta. Toiminnan seurannassa on suositeltavaa käyttää palaute- ja bonusjärjestelmiä.

8 Raportointi, rekisteröinti ja kirjanpito

8.1 Jätteen kuljettajan raportointivelvollisuus kunnan jätehuoltoviranomaiselle

Kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta suorittavan jätteen kuljettajan on annettava säännöllisesti kunnan jätehuoltoviranomaiselle seuranta varten tarpeelliset tiedot toteuttamistaan jätteen kuljetuksista. Raportointivelvollisuus koskee sekä kunnan järjestämänä että kiinteistön haltijan järjestämänä toteutettua kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta jätelajista riippumatta, Raportointivelvollisuus koskee siten esimerkiksi:

- sako- ja umpikaivolietteiden kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta
- kuljetusta usean kiinteistön yhteisistä "kimppa-astioista"
- pakkausjätettä, jonka kiinteistöittäisen kuljetuksen kunta järjestää jätelain 35.1 §:n mukaisesti joko kunnan järjestämänä tai kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena.

Raportointivelvollisuus ei koske tuottajavastuun alaista jätettä, jonka kuljetuksesta huolehditaan kiinteistöltä saakka tuottajan lukuun (esim. keräyspaperi). Raportointivelvollisuus koskee kuitenkin pakkausjätettä, jonka kuljetuksen kiinteistöltä kiinteistön haltija järjestää itse jätelain 41.3 §:n mukaisesti silloin, kun tuottaja tai kunta ei tällaista kuljetusta järjestä.

Raportoitavat tiedot ja raportointijaksot

Kuljettajan on annettava kunnan jätehuoltoviranomaiselle vuosittain (tai neljännesvuosittain kunnan jätehuoltoviranomaisen niin pyytäessä) seuraavat tiedot eriteltyinä kiinteistöittäin (jätelain 39.2 §, jäteasetuksen 26 §):

- a. kiinteistö, jolta jätettä on noudettu (osoite); kiinteistötunnuksen, asiakasnumeron tai koordinaattien antaminen on vapaaehtoista
- b. kiinteistön haltijan nimi ja yhteystiedot (vähintään osoite)
- c. jäteastioiden koko ja määrä jätelajeittain
- d. jäteastioiden tyhjennysväli, tyhjennyskerrat tai tyhjennyspäivämäärät jätelajeittain

Esimerkkejä kohtien c ja d mukaisista tiedoista:

sekajäte, 3x600 litraa, tyhjennysväli 2 viikkoa, tyhjennyskertoja x krt/vuosi
sekajäte, 1x600 litraa, tyhjennetty pvm, pvm ja pvm"

Jätelajeja ei ole tarpeen eritellä jäteluettelon mukaisia tunnusnumeroita käyttäen, vaan pelkkä jätenimike (sekajäte, biojäte, metallijäte tai muu esimerkiksi kunnan jätehuoltomääräyksissä käytetty nimike) riittää.

Lisäksi kuljettaja on velvollinen antamaan kunnan jätehuoltoviranomaiselle **vuosittain tiivistelmän**, josta käyvät **jätelajeittain** ilmi seuraavat tiedot yhteenlaskettuna jätehuoltoviranomaisen koko alueelta (ei kiinteistöittäin):

- e. kiinteistöiltä kerätyn jätteen määrä
- f. jätteiden toimituspaikat (vastaanottajan nimi ja yhteystiedot)
- g. toimitetun jätteen määrä (vastaanottajan punnitustieto)

Esimerkki kohtien e-g mukaisista tiedoista

biojäte, toimitettu kompostointilaitokselle, laitoksen yhteystiedot, 300 tonnia vuonna 20xx

Raportin sisältämistä liikesalaisuuden piiriin katsottavaksi kuuluvista tiedoista tulee ilmoittaa jätehuoltoviranomaiselle raporttia annettaessa. Esimerkiksi hintatietojen sisällyttämistä edellä tarkoitettuihini raportteihin ei voida edellyttää.

Miten raportoidaan?

Jätteen kuljettajan tulee raportoida tiedot toimialueensa jätehuoltoviranomaisen erikseen tai jätehuoltomääräyksissä antamien määräysten mukaisesti. Jätehuoltoviranomainen voi antaa määräyksiä esimerkiksi siitä, mihin aikaan vuodesta ja missä muodossa tiedot on annettava kunnan jätehuoltoviranomaiselle. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kunta voi tarjouspyynnössään ja kuljettajan kanssa tekemässään urakkasopimuksessa edellyttää ehdotettua vähimmäisvaatimustasoa tiheämpää raportointia, kuten ajoreittitietojen ajantasaista sähköistä toimittamista.

Kunnan jätehuoltoviranomainen voi esimerkiksi edellyttää raporttien toimittamista sähköisesti muokattavissa olevassa muodossa. Tämä on suositeltavaa, jotta tietojen siirtäminen rekisteriin olisi mahdollisimman tehokasta. Määräyksillä ei kuitenkaan voida suosia tiettyjen yritysten ohjelmistoja eikä jätteenkuljetusyrityksiä voida velvoittaa hankkimaan tiettyä ohjelmaa. Tiedot voidaan vaatia toimitettavaksi tekstinkäsittely- tai taulukkolaskentaohjelmalla muokattavissa olevassa muodossa, sillä kyseisistä ohjelmista on saatavissa myös ilmaisversioita.

Jos raporttia ei toimiteta jätehuoltoviranomaiselle annetussa määräajassa, valvontaviranomainen (kunnan ympäristönsuojeluviranomainen tai ELY-keskus) voi jätelain 126 §:n nojalla määrätä jätteenkuljettajan täyttämään velvollisuutensa.

8.2 Viranomaisen tiedonsaantioikeus

Kunnan jätehuoltoviranomaisen oikeudesta saada tietoja pyynnöstä jätteenhaltijalta tai muulta jätehuollon toimijalta säädetään jätelain 122.3 §:ssä. Tiedonsaantioikeus koskee vain tietoja, jotka ovat tarpeen jätehuollon järjestämisvelvollisuutta koskevien lakisääteisten tehtävien suorittamista varten. Kunnan jätehuoltoviranomainen ei voi pyytää tietoja yleisen jätelain noudattamisen valvonnan vuoksi, vaan tältä osin tiedonsaantioikeus on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella.

Jätelain 91 §:n mukaan kunta voi antaa jätehuoltomääräyksiä mm. velvollisuudesta antaa kunnan jätehuoltoviranomaiselle tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tietoja kunnan järjestämisvastuulle kuuluvista jätteistä tai kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta. Jätehuol-

tomääräyksillä ei kuitenkaan voida olennaisesti laajentaa säännönmukaisesti raportoitavien tietojen tietosisältövaatimuksia jätelaissa ja –asetuksessa säädettyyn nähden. Esimerkiksi säännönmukaista raportointia kuljetushinnoista ei kunnan jätehuoltomääräyksillä voida edellyttää. Kunnan jätehuoltoviranomainen voi kuitenkin jätelain 122 §:n nojalla tapauskohtaisesti pyytää jätteiden kuljetuksesta myös muita kuin edellä mainittuja tietoja, jotka ovat tarpeen jätehuollon järjestämistä koskevan tehtävän hoitamista varten. Kunnan jätehuoltoviranomainen voi myös jätelain 45 §:n nojalla edellyttää kuljettajaa antamaan tiedot asiakkailta perityistä jätemaksuista tilanteessa, jossa kunnassa on käytössä kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus ja kunta perii kuljettajalta jätemaksun jätteen käsittelystä.

8.3 Jätteenkuljetusrekisterin ylläpito

Kunnan jätehuoltoviranomaisen on merkittävä jätteen kuljettajien antamat tiedot jätelain 143 §:n mukaisesti ylläpitämäänsä rekisteriin (jäljempänä jätteenkuljetusrekisteri). Rekisteri on tarkoitettu kunnan jätehuoltoviranomaisen ja jätelain valvontaviranomaisten käyttöön jätteenkuljetusten seurannassa ja valvonnassa. Saamiensa tietojen perusteella kunnan jätehuoltoviranomainen voi muun muassa arvioida jätelain 37 §:ssä tarkoitetun kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta tekemänsä päätöksen edellytysten ja siihen liitettyjen määräysten toteutumista. Valvontaviranomainen voi puolestaan valvoa esimerkiksi kiinteistöjen liittymisvelvollisuuden toteutumista tai kuljetettujen jätteiden toimituskohteiden lainmukaisuutta sekä laiminlyöntejä havaitessaan ja ryhtyä tarvittaessa valvontatoimiin.

Rekisteriin merkityt henkilötiedot tulee säilyttää viisi vuotta rekisteriin merkitsemisen jälkeen. Rekisteriin tallennettujen henkilö- ja muiden tietojen salassapidosta, luovuttamisesta ja muusta käsittelystä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja henkilötietolaissa (523/1999).

Jätelain 143 §:n mukaisen rekisterin ylläpito on jätelain mukaan kunnan jätehuoltoviranomaisen tehtävä. Kunta voi kuitenkin päätöksellään siirtää jätteenkuljetusrekisterin teknisen ylläpidon ja tietojen syöttämisen rekisteriin omistamansa jätehuoltoyhtiön tehtäväksi. Tällaisessa tehtäväkokonaisuudessa on kysymys kunnan lakisääteisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvan jätteen kuljetukseen välittömästi liittyvästä hallinnollisesta tehtävästä, johon ei liity julkisen vallan käyttöä ja joka voidaan jätelain 43 §:n mukaan tarvittaessa siirtää kunnan omistaman yhtiön hoidettavaksi.

Ulkoistettaessa rekisterin tekninen ylläpito ja tietojen syöttäminen kunnan jätehuoltoyhtiön tehtäväksi jätteenkuljetusrekisterin ylläpito vastuu ja omistajuus säilyvät jätehuoltoviranomaisella. Tämä tarkoittaa sitä, että kunnan jätehuoltoviranomainen:

- vastaa rekisterin ylläpitoon liittyvien lainsäädännön vaatimusten noudattamisesta;
- ottaa vastaan jätteenkuljettajan jätelain 39 §:n mukaisesti raportoimat tiedot; ja
- vastaa kaikkiin jätteenkuljetusrekisteriin kohdistuviin tietopyyntöihin ja päättää rekisteritietojen luovuttamisesta ulkopuolisille.

Ulkoistettavia tehtäviä voivat olla esimerkiksi:

- kunnan jätehuoltoviranomaisen vastaanottaman tietoaineiston siirtäminen ja järjestäminen sähköiseen rekisteriohjelmaan;
- täydentävän rekisteritiedon kerääminen siten, että rekisteri ja sen sisältämät tietoaineistot ovat viranomaisen käytettävissä teknisen käyttöyhteyden välityksellä;
- rekisterin ylläpitoa varten tarvittavien laitteistojen ja ohjelmistojen sekä lautakunnan tarvitsemien tietoyhteyksien järjestäminen; sekä
- huolehtiminen järjestelmän tietoteknisestä suojaamisesta ja tietoturvallisuudesta.

Kunnan jätehuoltoviranomaisen ja jätehuoltoyhtiön on tehtävä ulkoistamisesta sopimus, jossa määritellään täsmällisesti viranomaisen ja yhtiön välinen työnjako sekä tietojen salassapitoon liittyvät käytännöt. Sopimuksessa tulisi määritellä muun muassa

- tietojen poistot määräajassa;
- salassapitovelvoitteiden toteuttaminen, kun tietojärjestelmässä käsiteltäviin tietoihin liittyy julkisuuslain mukaisesti salassa pidettäviä tietoja;
- määrittelyt siitä, ketkä pääsevät järjestelmään; sekä
- henkilötietojen käsittely tietojärjestelmässä.

Sopimuksessa voidaan esimerkiksi nimetä henkilöt, jotka huolehtivat yhtiön puolesta viranomaisen yhtiölle toimittaman tietoaineiston käsittelystä. Tehtävän hoitamista varten nimettyjen henkilöiden on erikseen sitouduttava olemaan luovuttamatta kuljetusrekisterin tietoja muulle yhtiön henkilöstölle tai ulkopuolisille. Sopimuksessa voidaan myös rajata rekisterin käyttöoikeuksia (eli mitä ruudulla näkyy) eri käyttäjien kesken.

Kuten kaikissa muissakin kunnalta sen omistamalle jätelaitokselle siirretyissä tehtävissä jätelaitoksen kyseisiä asioita käsittelevään henkilökuntaan sovelletaan viranomaisten toimintaa säätelevää lainsäädäntöä jätelain 43.2 §:n mukaisesti.

8.4 Kunnan tai kunnan jätelaitoksen kirjanpidon eriyttämisvaatimus

Kunnan tai kunnan jätelaitoksen on eriteltävä kirjanpidossaan kunnan lakisääteisten jätehuollon palvelutehtävien ja mahdollisten muiden kuin lakisääteisten (markkinaehtoisten) palvelutehtävien hoito. Velvollisuus koskee myös osana kunnan organisaatioita toimivaa kunnallista liikelaitosta. Markkinaehtoista jätehuoltopalvelua ei ole hankintalainsäädännön mukainen omistajakunnille sidosyksikkönä annettu muu jätehuoltopalvelu, kuntayhteyksien sisäinen sidosyksikköpalvelu tai jätelaitosten välisenä yhteistyönä annettu jätehuoltopalvelu. Lisäksi on suositeltavaa seurata kunnan toissijaiseen jätehuollon järjestämistä vastuuseen perustuvan TSV-palvelun kustannusvastaavuutta (luku 3.2). Toiminnan läpinäkyvyyden varmistamiseksi nämä tiedot olisi suositeltavaa myös julkaista.

Lakisääteisestä ja markkinaehtoisesta palvelusta on tilikausittain laadittava erilliset laskelmat, jotka kuvaavat toiminnan taloudellista tulosta. Säännös ei estä järjestäjästä muiden toimintojen kirjanpitoa yhdessä pääkirjanpidon kanssa, mutta kirjanpidossa on osoitettava omat tilit tätä varten. Tilintarkastuksessa on voitava tarkastaa erikseen muiden toimintojen kirjanpito osana kunnan tai yhtiön tilintarkastusta, mutta erillistä tilintarkastajan lausuntoa ei jätelaissa edellytetä.

Jotta kunta tai kunnan jätelaitos voi toteuttaa kirjanpidon ja laatia erilliset laskelmat jätelain edellyttämällä tavalla, on tiedot esimerkiksi käsittelylaitokselle vastaanotetun jätteen alkuperästä eriteltävä riittävällä tarkkuudella. Jos jätteen kuljettaja kerää samaan kuormaan yhdyskuntajätettä sekä kunnan lakisääteisen velvollisuuden piiriin kuuluvilta kiinteistöiltä (kuten kotitalouksista) että kunnan vastuun ulkopuolelle rajatuista kiinteistöistä (kuten liikekiinteistöistä), tulee kuljettajan antaa jätteen vastaanottajalle tiedot jätteen alkuperästä eriteltyinä kunnan lakisääteisen velvollisuuden piiriin kuuluviin ja muihin jätteisiin.

9 Jättemaksut ja kuluttajansuoja

9.1 Kunnan jättemaksu

Jätelain 78 ja 80 §:n mukaan kunnan on perittävä jättemaksua kiinteistön haltijalta tai muulta jätteen haltijalta, jonka jätteen jätehuollon kunta järjestää. Kyseessä on aiheuttamisperiaat-

teeseen pohjautuva julkisoikeudellinen maksu, jota peritään kunnan ja kunnan omistaman yhtiön tai muun yksikön tuottamista lakisääteisistä jätehuollon järjestämistehtävistä aiheutuvista kustannuksista. Kunnan jätelaitoksen tarjoamasta markkinaehtoisesta palvelusta peritään yksityisoikeudellinen maksu ja palvelun hinnoittelu tehdään markkinaehtoisesti.

Jättemaksulla katettavat kustannukset

Kunnan jättemaksulla tulee kattaa vähintään seuraavista toiminnoista aiheutuvat kustannukset:

- jätteen kiinteistöittäinen kuljetus (pl. kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen maksut, kts. luku 9.2)
- sekalaisen yhdyskuntajätteen, hyödyntämistä varten erilliskerätyn jätteen ja vaarallisen jätteen alueellinen vastaanotto
- jätteen kierrätys ja hyödyntäminen
- jätteen sijoittaminen kaatopaikalle: maksun tulee kattaa vähintään käsittelypaikkojen perustamisesta, käytöstä, käytöstä poistamisesta, jälkihoidosta ja YSL 59 §:n mukaisesta vakuudesta aiheutuvat kustannukset
- kunnan lakisääteisen jätehuoltovelvollisuuden toteuttamiseksi tarvittavan infrastruktuurin rakentamiseen liittyvät investoinnit ja varautuminen niihin
- kunnan toissijaiseen jätehuollon järjestämisvelvollisuuteen (jätelain 33 §, luku 3.2) perustuva jätehuoltopalvelu

Jättemaksulla voidaan kattaa myös muista kunnan lakisääteiseen velvollisuuteen perustuvasta jätehuollon järjestämisestä kunnan jätehuoltoviranomaiselle tai kunnan jätelaitokselle aiheutuvat kustannukset, esimerkiksi:

- jäteneuvonta (jätelain 93 §, luku 10.3)
- jätteenkuljetusrekisterin ylläpito (jätelain 143 §, luku 8.3)
- jätteen kuljetusten ja käsittelyn kilpailuttaminen
- jättemaksujen laskutus.

Jättemaksulla ei voida kattaa jätelain noudattamista valvovan kunnan viranomaisen työstä aiheutuvia kustannuksia. Myöskään vanhojen jo aiemmin suljettujen, nykyisen jätelaitoksen hoitovastuun ulkopuolisten kaatopaikkojen ylläpidosta aiheutuvia kuluja ei voida kattaa jättemaksuilla.

Kunta saa kerätä jättemaksuilla enintään kohtuullisen tuoton sille pääomalle, jonka se on sitonut lainsäädännöstä johtuvien jätehuoltovelvollisuuksien hoitamiseen. Tällä varmistetaan, että maksu perustuu jätehuollon todellisiin kustannuksiin pitkän aikavälin investoinnit huomioiden. Kohtuullisen tuoton arviointi vaatii aina tapauskohtaista harkintaa.

Kunnan jättemaksun perusteet ja jätetaksa

Kunnan jättemaksu määrätään kunnan jätehuoltoviranomaisen hyväksymässä taksassa. Jättemaksu voi koostua yhdestä tai useammasta maksusta (esim. jätelajeittain eritelty kuljetus- tai käsittelymaksu, perusmaksu). Jätetaksan hyväksymistä ei voi siirtää muulle kuin viranomaiselle. Kunnan on tiedotettava jätetaksasta yleisesti siten kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan sekä varattava kuntalaisille vaikuttamismahdollisuudet taksan valmistelussa hallintolain 41 §:n mukaisesti.

Kunnan jättemaksujen tulee olla palvelutasoon nähden tasapuolisia ja kohtuullisia niin, ettei eri asiakkaita, asiakasryhmiä tai kunnan eri alueita aseteta toisistaan poikkeavaan asemaan. Lisäksi jättemaksun tulee kannustaa jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä jätteen etusijajärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon.

Eri jätelajien jätehuollosta perittäviä maksuja voidaan porrastaa niin, että kierrätettävistä jätteistä peritään suhteessa pienempää maksua kuin energiana hyödynnettävistä tai kaatopaikalle sijoitettavista jätteistä. Hinnoittelussa on huolehdittava siitä, että eri jätelajien käsittelystä jätteen tuottajalta perittävä kokonaishinta kattaa kustannukset täysimääräisesti. Myös kunnan toissijaiseen jätehuollon järjestämisvelvollisuuteen (jätelain 33 §, luku 3.2) perustuvasta jätehuoltopalvelusta sekä maa- ja metsätaloudessa syntyvien vaarallisten jätteiden vastaanotosta kunnan tulee periä jätteen haltijalta jätehuoltokustannukset täysimääräisesti kattava maksu. Näitä kustannuksia ei saa kattaa kunnan asukkailta perittävillä jätemaksuilla.

Jätemaksu määräytyy lähtökohtaisesti sen perusteella, minkä verran asiakas käyttää kunnan jätehuoltopalveluja. Maksun yleisiä perusteita ovat jätelain 79 §:n mukaisesti jätteen laji, laatu, määrä ja noutokerrat. Muina perusteina voidaan lisäksi ottaa huomioon jätteen keräys- ja kuljetusolot kiinteistöllä (esim. keräysvälineen siirtomatka) ja noutoalueella (esim. kuljettaminen veneellä), kunnan keräysvälineiden käyttö sekä kuljetusmatka kuljetettaessa jäte yksittäisenä kuljetuksena (normaalista noutorytmistä poikkeava kuljetus). Kansalaisten tasavertaisen kohtelun toteutumiseksi saman kunnan alueella asuvien jätemaksujen perusteena ei tule olla etäisyys jätteen käsittelypaikkaan.

Kunta voi tarvittaessa periä osan jätemaksusta erillisenä perusmaksuna, jolla katetaan esimerkiksi jätehuollon järjestämiseen liittyvistä kiinteistä kustannuksista, kuten jäteneuvonnasta, lakisääteisen jätehuollon järjestämiseen liittyvästä hallinnollisesta työstä sekä jätteen alueellisten vastaanottoaikkojen perustamisesta ja ylläpidosta aiheutuvat kustannukset. Joissakin tapauksissa - esimerkiksi jos jätteen kuljetus järjestetään kunnassa kiinteistön haltijan järjestämänä kuljetuksena - kunnan asiakkaalta suoraan perimä jätemaksu voi muodostua pelkästään perusmaksusta.

Perusmaksun perusteita ovat kiinteistössä asuvien henkilöiden lukumäärä, kiinteistön käyttötarkoitus tai muu vastaava peruste. Myös muu jätemaksu voidaan määrätä näillä perusteilla, jos jätteen määrää ja laatua on vaikea luotettavasti selvittää ja jos tämä on ympäristönsuojelun tai jätehuollon järjestämisen kannalta tarpeellista. Vakitukselta ja vapaa-ajan asuinkiinteistöltä voidaan esimerkiksi periä erisuuruista perusmaksua. Haja-asutusalueella usealle jätteen haltijalle järjestettyyn yhteiseen vastaanottoaikaan tuodun jätteen jätehuollosta aiheutuvat kustannukset voi myös olla tarpeen kohdistaa eri kiinteistöille henkilömäärän perusteella. Henkilömäärän käyttäminen maksun perusteena on kuitenkin käytännössä usein hankalaa, koska henkilömäärä voi vaihdella vuoden mittaan.

Yleisimmin jätemaksu muodostuu erillisestä kuljetusmaksusta, jos alueella on kunnan järjestämä jätteenkuljetus, ja käsittelymaksusta sekä mahdollisesti perittävistä perusmaksusta.

Jätemaksun läpinäkyvyyden varmistamiseksi kunnan on tiedotettava vuosittain kunnan asukkaille ja muille jätehuoltopalvelujen käyttäjille jätemaksun ja mahdollisen perusmaksun kertymästä sekä siitä, mihin kustannusten kertymä on käytetty. Tietojen tulee olla helposti saatavilla esimerkiksi kunnan omilla verkkosivuilla.

Jätemaksun määrääminen ja maksun kohtuullistaminen

Kunnan jätehuoltoviranomainen määrää jätemaksun kunnan hyväksymän taksan mukaisesti. Jos jätetaksan mukaista jätemaksua on pidettävä kohtuuttoman suurena tai pienenä, voidaan jätemaksu kuitenkin määrätä taksasta poiketen tai jättää se kokonaan perimättä. Jätemaksun kohtuullistamisen tulisi yleensä tapahtua viranomaisen omasta aloitteesta samalla kuin jätemaksut määrätään. Jos näin ei ole toimittu, maksuvelvollinen voi hakea muutosta

jätelaskuunsa tekemällä muistutuksen jätemaksun määränneelle viranomaiselle 14 pv sisällä laskun saamisesta.

Taksasta poikkeavan yksittäisen jätemaksun suuruudesta päättää kunnan jätehuoltoviranomainen. Päätös tulee aina perustella ja maksuperusteiden on oltava tasapuolisia ja kohtuullisia. Harkinnassa tulee ottaa huomioon maksuvelvollisen tuottaman kunnalliseen jätehuoltoon kuuluvan jätteen määrä, tälle tarjotun jätehuoltopalvelun taso sekä tämän jätehuoltomääräysten mukainen omatoiminen jätehuolto, kuten kompostointi.

Maksun kohtuullistaminen voi olla tarpeen esimerkiksi, jos jäteastioiden kokoa tai tyhjennysväliä muuttamalla maksua ei ole mahdollista saada syntyvän jätteen määrään nähden kohtuulliseksi. Tämä voi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun kiinteistö on tyhjiillään kiinteistön haltijan tarvitseman sairaalahoidon tai toiselle paikkakunnalle muuton vuoksi. Sen sijaan vähävaraisuus tai muu vastaava sosiaalinen syy ei ole jätelaissa tarkoitettu peruste maksun kohtuullistamiseen.

Jätemaksun kokonaan perimättä jättäminen ei useinkaan ole mahdollista, koska kiinteistön haltijalla katsotaan olevan vastuu mm. jätehuollon infrastruktuurin rakentamisesta ja ylläpitämisestä aiheutuvista kustannuksista, vaikka kiinteistöllä olevissa rakennuksissa ei juurikaan oleskeltaisi ja tuotettaisi jätettä kysymyksessä olevana laskutuskautena. Jätemaksun suuruus tulisi tällaisissa tapauksissa kuitenkin määrittellä mahdollisimman kohtuulliseksi palvelun todellinen käyttö huomion ottaen. Lähtökohtana tulee olla, että jo taksassa otetaan huomioon erilaiset kiinteistöt (esim. vakituiset asuinkiinteistöt, ympärivuotisesti ja vain kesäajan käytettävät vapaa-ajan asunnot) siten, että tarve jätemaksun kohtuullistamiseen on poikkeuksellista.

Kunnan jätehuoltoviranomainen tekee maksuvelvollisen muistutuksen johdosta päätöksen, johon tulee liittää valitusosoitus. Päätökseen tyytymätön voi hakea muutosta valittamalla alueelliseen hallinto-oikeuteen 30 päivän sisällä päätöksen tiedoksisaamisesta.

Jätemaksu on muutoksenhausta huolimatta maksettava viimeistään jätelaskussa tai muistutuksen johdosta lähetetyssä uudessa laskussa ilmoitettuna eräpäivänä. Jos maksua ei suoriteta määräajassa, erääntyneelle määrälle tulee suorittaa korkolain (633/1982) mukaista viivästyskorkoa. Jos jätemaksu muutoksenhaun johdosta poistetaan tai sitä alennetaan, on kunnan palautettava liikaa maksettu määrä sekä korkolain mukainen korko.

9.2 Kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta perittävä maksu

Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kiinteistön haltija kilpailuttaa ja sopii itse palvelua tarjoavan yrityksen kanssa kiinteistön jäteastioiden tyhjentämisestä. Tyhjennysmaksu perustuu kiinteistön haltijan ja kuljetusyrityksen väliseen yksityisoikeudelliseen sopimukseen. Tyhjennyksistä perittävän maksun on kuitenkin oltava tasapuolinen ja kohtuullinen ja sen perusteet on ilmoitettava selkeästi (JL 85 §). Tasapuolisuus tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sitä, ettei asiakkaita ja eri alueita aseteta hinnoittelussa perusteettomasti eri asemaan. Kohtuullisuus saattaa tulla arvioitavaksi myös kilpailulain soveltamisen yhteydessä, jos määräävän markkina-aseman väärinkäytön edellytykset täyttyvät.

Jätteenkuljetuksesta kiinteistön haltijalle toimitettavasta laskusta tulee ilmetä ainakin maksettava määrä, eräpäivä, maksuosoite, maksun peruste riittävän tarkasti yksilöitynä, tieto viivästysseuraamuksista, ohjeet huomautuksen tekemistä varten sekä laskuttajan yhteystiedot. Jos yksityisoikeudellinen maksu jätetään maksamatta, tarvitaan sen perimiseksi ulosottoimin kärkeäoikeuden päätös.

Jos kunta järjestää jätteen käsittelyn, mutta ei sen kuljetusta, kunta voi periä jätemaksun jätteen käsittelystä jätteen kuljettajalta eikä kiinteistön haltijalta tai muulta jätteen haltijalta (JL 80 §). Tällöin kuljetusyrityksen tulee jätelain 45 §:n mukaisesti pitää kirjaa jätteen käsittelystä asiakkailtaan perityistä maksuista sekä annettava pyydettäessä tiedot kunnan jätehuoltoviranomaisen nähtäväksi. Kuljettajan on myös eriteltävä käsittelyn ja kuljetuksen osuus kiinteistön haltijalle tekemässään tarjouksessa ja laskussa.

9.3 Virhe, hinnanalennus ja vahinkojen korvaaminen

Jätelain 86 §:n mukaan asiakkaalla on oikeus hinnanalennukseen tilanteessa, jossa jätehuollon palvelu ei vastaa siltä säädösten perusteella edellytettyä. Tämä koskee sekä jätehuollon palveluista perittäviä yksityisoikeudellisia maksuja että julkisoikeudellisia kunnan perimiä jätemaksuja. Vaatimuksista ei saa sopimuksin poiketa kiinteistön haltijan vahingoksi, jos kysymys on asumisessa syntyvästä jätteestä. Yritysten välisissä sopimuksissa vaatimuksista voidaan poiketa.

Hinnanalennus edellyttää jätehuoltopalvelussa tapahtunutta virhettä kuten jäteastian tyhjennyksen laiminlyöntiä, jätehuollon järjestämistä sopimuksesta poikkeavalla tavalla tai vastavaa. Arvioitaessa esimerkiksi sitä, onko palvelun keskeytys virhe, tulee ottaa huomioon keskeytyksen syy ja muut olosuhteet, kuten keskeytyksestä tiedottamiseen, sen vaikutuksiin sekä siihen, minkälaisiin toimenpiteisiin kunta tai muu palvelun tuottaja on keskeytyksen vuoksi ryhtynyt.

Jätteen haltijan on huomautettava virheestä laskun lähettäjälle kohtuullisen ajan kuluessa ja hinnanalennusvaatimuksen tulee vastata virheen laajuutta ja kestoja. Virheestä johtuva hinnanalennus voidaan hyvittää esim. seuraavan laskutuksen yhteydessä.

Yksityisoikeudellisissa sopimussuhteissa hinnanalennukseen liittyvät riita-asiat käsitellään käräjäoikeudessa tai kuluttajariitalautakunnassa ja julkisoikeudelliset riidat hallintolainkäyttölain (586/1996) mukaisena hallintoriitana hallinto-oikeudessa.

Vahinkojen korvaamisesta ei jätelaissa ole erityisiä säännöksiä. Jos esimerkiksi keräysväline on huonossa kunnossa ja aiheuttaa vahinkoa tyhjennyksen tekeväälle työntekijälle, korvausasia tulee ratkaistavaksi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla. Joissakin tapauksissa sovellettaviksi voivat sopia myös tuotevastuulaki (694/1990) tai työturvallisuudesta annetut säännökset.

Jos keräyksen yhteydessä syntyy vahinkoa asiakkaan omaisuudelle (esim. kiinteistön seinän tai aitauksen rikkoontuminen), korvausasia tulee ratkaistavaksi vahingonkorvauslain nojalla. Elinkeinotoiminnassa vahingonkorvaustilanteisiin on mahdollista varautua esim. vastuuvakuutuksin.

9.4 Kuluttajaviranomaisten toimivalta jätehuollon palveluissa

Kuluttajaviranomaisten toimivaltaan kuuluvat sellaiset jätehuollon palvelut, joista kuluttaja tekee yksityisoikeudellisen sopimuksen yrityksen kanssa. Tällainen sopimus on esimerkiksi jätteenkuljetusta koskeva sopimus, kun kyseessä on kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus.

Kuluttajana pidetään kiinteistön haltijaa, joka tekee sopimuksen omassa yksityistaloudessaan syntyvän jätteen osalta. Kuluttaja ei siis tee sopimusta elinkeinotoimintaan liittyen. Maaseudulla kuluttaja-käsitteen piiriin kuuluvat kuitenkin myös maatalousyrittäjät silloin, kun jätteenkuljetussopimus koskee kotitalousjätettä. Kuluttajina ei pidetä asunto-osakeyhtiömuodossa toimivia kerros-, pari- ja rivitaloja, sillä sopimuksen jätteenkuljetuksesta tekee ko. taloyhtiö.

Riitatilanteissa kuluttajaoikeusneuvojat (www.kuluttajaneuvonta.fi) antavat kuluttajille opastusta ja tarvittaessa sovitteluapua. Kuluttaja voi myös pyytää kuluttajariitalautakunnalta (www.kuluttajariita.fi) ratkaisusuositusta esimerkiksi tilanteissa, joissa selvitettävänä on:

- kuluttajan oikeus hinnanalennukseen jätehuollon palvelussa olleen virheen johdosta. Yritys on esimerkiksi laiminlyönyt jäteastioiden tyhjentämisen sopimuksen mukaisella tavalla tai se ei ole muutoin noudattanut osapuolten välistä sopimusta tai kunnan jätehuoltomääräyksiä.
- yrityksen laskutuksessa tai laskujen perinnässä olleet virheet tai hyvän perintätavan vastaiset menettelyt. Kuluttajalta veloitettava tyhjennysmaksu on esimerkiksi virheellinen tai kuluttajalta laskutetaan jätehuollon palvelusta sellaisia maksuja, jotka eivät perustu osapuolten väliseen sopimukseen.

Kilpailu- ja kuluttajavirastossa toimivan kuluttaja-asiamiehen (<http://www.kkv.fi/Tietoa-KKVsta/kuluttaja-asiamies/>) tehtävänä on mm. valvoa kuluttajasopimuksissa käytettävien sopimusehtojen sekä kuluttajiin kohdistuvan markkinoinnin lainmukaisuutta. Kuluttajansuojalain 3 luvun 1 §:n sopimusehtosäännöksen mukaan sopimuksissa ei saa käyttää hinta ja muut seikat huomioon ottaen kuluttajien kannalta kohtuuttomia sopimusehtoja. Pakottavan lainsäädännön, kuten jätelain, vastaiset sopimusehdot ovat kohtuuttomia samoin kuin ehdot, jotka poikkeavat kuluttajansuojalain yleisistä palveluja koskevista oikeusperiaatteista¹². Kuluttaja-asiamies voi arvioida sekä jätehuollon palveluja tarjoavan elinkeinonharjoittajan että alan toimialajärjestön toimesta laadittuja sopimusehtoja, myös vakioehtoja kuten yleisiä toimitusehtoja.

Kunnan järjestämä jätteenkuljetus jää kuluttajaviranomaisten toimivallan ulkopuolelle. Kiinteistön haltija ei tällöin itse tee sopimusta jätteenkuljetuksesta suoraan jätteenkuljetusurakoitsijan kanssa. Jos kunnan hankkimassa kuljetuspalvelussa on jätelain 86 §:ssä tarkoitettu virhe, kiinteistön haltijan riita-asia käsitellään hallintoriitana hallinto-oikeudessa.

Kuluttajaviranomaisten toimivaltaan ei kuulu kiinteistön haltijoilta laskutettava taksaan perustuva kunnan jätemaksu, mukaan lukien perusmaksu. Myös jätemaksun kohtuullistaminen tai vaatimus maksun perimättä jättämisestä jäävät kuluttajaviranomaisten toimivallan ulkopuolelle.

Perintälain (513/1999) noudattamisen valvonnan osalta kuluttaja-asiamiehen toimivalta on laajempi. Kuluttaja-asiamies valvoo sekä kunnan jätemaksujen että yksityisoikeudellisten jätemaksujen perintää kuluttajilta.

10 Kunnan jätehuoltomääräykset ja neuvonta

10.1 Kunnan jätehuoltomääräysten sisältö

Kunta voi jätelain 91 §:n mukaan antaa jätelain täytäntöön panemiseksi tarpeellisia paikallista olosuhteista johtuvia, kuntaa tai sen osaa koskevia yleisiä määräyksiä. Jätehuoltomääräykset, kuten muutkin kunnan antamat määräykset, ovat lainsäädäntöä tarkentavia määrä-

¹² Ks. esim. Kilpailu- ja kuluttajaviraston linjaukset Yrittäjä & Sopimusehtojen laatiminen <http://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/linjaukset/aihekohtaiset-linjaukset/sopimusehtojen-laatiminen-2006.pdf> ja Yrittäjä & Sopimusehtojen muuttaminen <http://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/linjaukset/aihekohtaiset-linjaukset/sopimusehtojen-muutokset-2004.pdf>

yksiä eivätkä ne saa olla ristiriidassa jätelainsäädännön kanssa. Mahdollisissa ristiriitatilanteissa lain säännökset menevät jätehuoltomääräyksen edelle.

Kunnan määräysvalta koskee ensisijaisesti kunnan jätehuollon järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvia jätteitä, jotka määritellään jätelain 32 §:ssä. Jätehuoltomääräyksiä voidaan tietyn edellytyksin antaa myös kunnan jätehuollon järjestämisvelvollisuuden piiriin kuulumattomasta jätteestä, kuten tuottajavastuun piiriin kuuluvista jätteistä ja elinkeinotoiminnan jätteestä sekä roskaantumisen ehkäisemisestä.

Kunnan järjestämisvastuulle kuuluvien jätteiden osalta jätehuoltomääräykset voivat koskea jätehuollon operatiivista järjestämistä (keräys, lajittelu, säilytys, kuljetus, hyödyntäminen ja loppukäsittely), toimenpiteitä syntyvän jätemäärän vähentämiseksi, jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvien terveys- ja ympäristöhaittojen estämistä, jätteiden lajittelua sekä jätteiden keräyksen, kuljettamisen ja käsittelyn järjestämistä. Jätehuoltomääräykset voivat koskea myös jätehuoltoon liittyviä teknisiä vaatimuksia, kuten jäteastioiden tai jätteiden kuljettamiseen käytettävän kaluston laatua ja sallittuja kiinteistön jäteastioiden tyhjennysaikoja.

Jätelain mukaan jätteen omatoiminen käsittely ei ole sallittua, jos sitä ei erikseen mahdollisteta kunnan jätehuoltomääräyksissä (tai ympäristönsuojelumääräyksissä). Jätehuoltomääräyksissä voidaan sallia pienimuotoinen jätteiden omatoiminen käsittely kiinteistöllä tai muuttaman toisiaan lähellä sijaitsevan kiinteistön yhteisesti toteuttama omatoiminen pienimuotoinen biojätteen, jätevesilietteen tai siihen rinnastettavan muun jätteen käsittely. Tavallisimpia tällaisia toimintoja ovat kiinteistökohtaisissa jätevesijärjestelmissä syntyvien jätteiden käsittely sekä biojätteen tai puutarhajätteen kompostointi. Määräystä ei voida antaa ympäristölupaa edellyttävästä jätteen käsittelystä. (kts. luku 6.3)

Kunnan jätehuoltomääräyksissä voidaan mahdollistaa myös kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa kuljetettavaksi soveltumattomien kunnallisen yhdyskuntajätehuollon piiriin kuuluvien jätteiden, kuten suurikokoisten jätteiden, kuljettaminen muulla tavoin kunnalliseen jätehuoltojärjestelmään kuuluvaan vastaanottopaikkaan.

Jätehuoltomääräyksissä voidaan antaa jätelakia täsmentäviä määräyksiä kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta koskevista jätteenkuljettajan tiedonantovelvollisuuksista. Määräyksessä voidaan esimerkiksi velvoittaa toimittamaan kyseiset tiedot tietystä muodossa, esimerkiksi sähköisesti muokattavissa olevassa muodossa, ja tietynä ajankohtana. Jätehuoltomääräyksillä ei voida kuitenkaan olennaisesti laajentaa säännönmukaisesti raportoitavien tietojen tietosisältövaatimuksia jätelaissa ja –asetuksessa säädettyyn nähden. Lisäksi jätehuoltomääräyksissä on tarpeen määrätä viranomainen, joka hakemuksesta myöntää poikkeamisluvan kunnallisista jätehuoltomääräyksistä.

Tuottajavastuun piiriin kuuluvista jätteistä, siltä osin kuin ne syntyvät kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvissa toiminnoissa (jätelain 32 §), kunta voi antaa jätehuoltomääräyksiä, jotka koskevat esimerkiksi käytöstä poistetun tuotteen keräystä, lajittelua, säilyttämistä sekä kuljetusta tuottajan järjestämään vastaanottoon. Mahdollisuus jätehuoltomääräysten antamiseen on tarpeellista, koska kunta voi osana järjestämäänsä lakisääteistä jätehuoltoa täydentää käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanottoa siltä osin kuin tuottaja ei sitä itse järjestä. Samoin kunta voi järjestää mainitussa toiminnassa syntyvän erilliskerätyn pakkausjätteen kuljetuksen kiinteistöltä tuottajan järjestämään jätehuoltoon. Kunnan tulee tarpeen mukaan neuvotella jätehuoltomääräyksistä asianomaisen tuottajayhteisön kanssa. Kunnan jätehuoltomääräykset eivät esimerkiksi voi koskea laissa tai sen nojalla säädetyn tuottajan jätehuoltovastuun laajuutta, kuten tuottajan velvollisuudeksi säädettyjen käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanottoa paikkojen määrää.

Kunta voi antaa määräyksiä pakkausjätteen erilliskeräyksestä kiinteistöltä, jos

- tuottaja järjestää tällaisen kuljetuksen ja jätehuoltomääräysten antamisesta on sovittu keräystä järjestävän tuottajan tai tuottajayhteisön kanssa, tai
- kunta huolehtii jätelain 35.1 §:n mukaisesti erilliskerätyn pakkausjätteen kiinteistöittäisen kuljetuksen järjestämisestä (kunnan tai kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus) tuottajan järjestämään vastaanottoon. (kts. luku 5.8)

Jätehuoltomääräyksillä ei voida velvoittaa kiinteistön haltijoita järjestämään pakkausjätteen lajittelua ja kuljetusta jätelain 41.3 §:n mukaisesti tilanteessa, jossa tuottaja tai kunta ei tällaista kuljetusta järjestä. Kiinteistön haltijan mahdollisuuden pakkausjätteen erilliskeräyksen järjestämiseen tällaisessa tapauksessa tulee perustua vapaaehtoisuuteen.

Kunnan jätehuollon järjestämisvelvollisuuden piiriin kuulumattomasta jätteestä, kunnan elinkeinotoiminnan jätteestä, kunnan määräysvalta ulottuu ainoastaan kiinteistöllä tai alueellisilla vastaanottoaikoilla tapahtuvaan jätteen keräystä, vastaanottoa ja kuljetusta koskeviin käytännön järjestelyihin ja teknisiin vaatimuksiin, jotka ovat tarpeen jätteen hallitsemattoman käsittelyn ehkäisemiseksi sekä terveyden ja ympäristön suojelemiseksi. Määräyksiä voidaan antaa esimerkiksi jäteastioiden sijoittamisesta sekä jäteastioiden vähimmäistyhjennysväleistä, jos tähän on erityiset perusteet terveyden ja ympäristön suojelemiseksi. Määräyksiä ei voida antaa esimerkiksi jätteiden lajittelusta eikä siitä, minne elinkeinotoiminnan jätteet tulee toimittaa.

Roskaantumisen ehkäisemiseksi kunta voi antaa jätelakia tarkentavia jätehuoltomääräyksiä esimerkiksi yleisötilaisuuksien järjestämisestä. Jätelain 76 §:n mukaan maantien, yksityisen tien, radan tai sataman pitäjän, virkistykseen yleisesti käytettäväksi tarkoitettun alueen haltijan, ulkoilu- tai moottorikelkkareitin pitäjän taikka yleisötilaisuuden järjestäjän on järjestettävä roskaantumisen ehkäisemiseksi alueella riittävä jätteen keräys ja muut jätehuollon palvelut. Jätelain 8 luvussa säädetään myös roskaamiskiellosta ja roskaantuneen alueen siistimisestä.

10.2 Kunnan jätehuoltomääräysten valmistelu ja hyväksyminen

Kunnan jätehuoltomääräykset valmistelee ja antaa jätelain 23 §:ssä tarkoitettu kunnan jätehuoltoviranomainen.

Jätehuoltomääräyksiä valmisteltaessa on varmistettava niiden loogisuus ja ristiriidattomuus asiaa koskevan lainsäädännön sekä aluetta koskevien muiden kunnallisten sääntöjen (kunnan ympäristönsuojelumääräykset, rakennusjärjestys, terveydensuojelujärjestys) kanssa. Määräysten laatimisessa on noudatettava hallinnon yleisiä periaatteita, kuten tarkoituksellisuuden ja suhteellisuuden periaatetta.

Määräykset on laadittava tiiviissä yhteistyössä alueen muiden asianomaisten viranomaisten (esim. kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, terveydensuojeluviranomainen, rakennusvalvontaviranomainen, ELY-keskus) kanssa. Valmisteluprosessiin on suositeltavaa ottaa mukaan edustajat kaikista jätehuoltomääräysten soveltamisalueen kunnista. Yhteistyö jätehuollon lakisääteisiä palvelutehtäviä hoitavan kunnallisen jätelaitoksen tai muun tahon kanssa on välttämätöntä, jotta kyseisten tahojen asiantuntemus jätehuollon käytännön toteutuksesta tulee otetuksi asianmukaisesti huomioon jätehuoltomääräysten valmistelussa. Vastaavasti on suositeltavaa osallistaa valmisteluprosessiin tarpeen mukaan myös alueen muita keskeisiä toimijoita (esim. kuntalaisia ja yrityksiä edustavat paikallisyhdistykset, jätehuoltoalan yritykset sekä tuottajavastuukysymysten osalta tuottajat)

Jätehuoltomääräysten valmisteluvaiheen jälkeen kunnan tai kunnan jätehuoltoviranomaisen on ennen niiden hyväksymistä ja antamista varattava alueen ELY-keskukselle, alueellisesti järjestetyn jätehuollon yhteistoimintakunnille sekä tarvittaessa muille viranomaisille tilaisuus

lausunnon antamiseen. Lisäksi on noudatettava hallintolain 41 §:n määräyksiä vaikuttamismahdollisuuksien varaamisesta. Sen mukaan henkilöille, joiden elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin asialla voi olla huomattava vaikutus, on varattava mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta. Koska jätehuolto ja siten myös kunnalliset jätehuoltomääräykset koskevat jossain muodossa kaikkia kansalaisia ja yhteisöjä, jätehuoltomääräysten luonnos tulee kuuluttaa kaikkien kommentoitavaksi ja laittaa tätä tarkoitusta varten nähtäväksi sähköisesti ja virallisilla ilmoitustauluilla. Kohdennettu tiedottaminen saattaa olla tarpeen muun muassa asukasyhdistyksille ja jätteenkuljetusyrityksille.

Jätehuoltomääräysten hyväksyminen annetaan tiedoksi laittamalla päätöstä koskeva pöytäkirja nähtäville kuntalain 140 §:n mukaisesti. Päätökseen haetaan muutosta kunnallisvalituksella 30 päivän sisällä tiedoksisaamisesta ilman oikaisuvaatimusta. Valitusoikeus on kunnan jäsenellä (ja asianosaisella) sekä yhteisen jätehuoltoviranomaisen päätökseen myös kaikilla jätehuoltoviranomaisessa mukana olevilla kunnilla ja niiden jäsenillä. Jätehuoltomääräykset voivat tulla voimaan valituksesta huolimatta.

Kunnan on lisäksi tiedotettava hyväksytyistä jätehuoltomääräyksistä yleisesti, kuten kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan. Tämä tiedottaminen ei vaikuta valitusajan alkamiseen.

Suomen Kuntaliitto on julkaissut jätehuoltomääräysten laatimisesta oppaan ”Jätehuoltomääräysten laatiminen – opas kunnallisten jätehuoltomääräysten valmistelijoille ja päättäjille” (http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=2985).

10.3 Jäteneuvonta

Kunnan on jätelain 93 §:n mukaan järjestettävä neuvontaa, tiedotusta ja valistusta kunnan vastuulla olevasta jätteestä. Neuvontaa, tiedotusta ja valistusta on annettava sekä jätehuollon käytännön järjestämiseen liittyvistä kysymyksistä että jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisestä. Kunnan velvollisuus rajautuu asumisessa syntyviin jätteisiin sekä jätelain 32 §:ssä tarkoitettuun toiminnassa syntyviin yhdyskuntajätteisiin. Käytännössä tehtävä tarkoittaa esimerkiksi esitteiden, tiedotteiden ja valistusmateriaalin valmistamista ja jakelua, verkkosivustojen ylläpitämistä tai erilaisten kampanjoiden ja neuvontatilaisuuksien järjestämistä sekä puhelinneuvontaa.

Neuvontaa ja tiedotusta on tarpeen antaa erityisesti jätteen lajitteluvälvoiteista ja -ohjeista, jätteen keräys- ja vastaanottojärjestelyistä sekä muutoin kiinteistön jätehuollon järjestämisestä jätelain ja kunnan jätehuoltomääräysten mukaisesti. Yleistä valistusta tulisi antaa esimerkiksi jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisen sekä uudelleenkäytön, kierrätyksen ja hyödyntämisen merkityksestä ja näin motivoida kuntalaisia etusijajärjestyksen mukaisesti jätehuoltokäytäntöihin. Yksityiskohtainen teknisluonteinen neuvonta esimerkiksi omatoimisen jätteenkäsittelyn toteutuksesta (esim. sako- ja umpikaivolietteiden hygienisointivaatimukset, pienkompostoinnin tekniset ratkaisut tms) ei kuitenkaan kuulu jätelaissa tarkoitettun neuvontavelvollisuuden piiriin. Neuvontaa näistä asioista antavat toimialallaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja rakennusvalvontaviranomainen.

Neuvonta- ja tiedottamisvelvollisuus tuottajavastuun piiriin kuuluvista, jätelain 32 §:ssä mainituissa toiminnoissa syntyvistä käytöstä poistetuista tuotteista kuuluu jätelain mukaan sekä tuottajille että kunnalle. Tuottajan on jätelain 51 §:n mukaan tiedotettava käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanottoaikojen sijainnista ja aukioloajoista, niissä vastaanotettavista jätteistä sekä muista vastaanoton toimivuuden kannalta tarpeellisista asioista. Tiedottamisvelvollisuutta on täsmennetty kutakin tuoteryhmää koskevilla valtioneuvoston asetuksilla. Käytännössä kunnan neuvonta on tarpeen ensisijaisesti asumisessa syntyvien käytöstä poistettujen tuotteiden lajitteluohjeista sekä keräys- ja vastaanottojärjestelyistä. Tältä osin

käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuoltoa koskeva neuvonta, tiedotus ja valistus on järjestettävä tarpeellisessa yhteistyössä tuottajan tai tätä edustavan tuottajayhteisön ja kunnan kesken.

Kunta voi siirtää neuvonnan omistamansa jätelaitoksen tehtäväksi tai hankkia tarvittavat palvelut kilpailutuksen perusteella yksityisiltä yrittäjiltä tai yhteisöiltä. Kunta voi kattaa neuvonnasta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset kunnan jätemaksulla.

Muun kuin kunnan tai tuottajan vastuulla olevaa yhdyskuntajätettä koskevan neuvonnan järjestämiselle ei ole säädetty nimenomaista vastuutahoa. Jätehuoltopalvelua tarjoavien yritysten voidaan kuitenkin olettaa huolehtivan asianmukaisen jäteneuvonnan antamisesta asiakkailleen osana palvelujensa markkinointia. Lisäksi ELY-keskuksilla on jätelain 93 §:n mukaan velvollisuus edistää jätelain 12.1 §:ssä tuotannon harjoittajille sekä tuotteen valmistajalle ja maahantuojalle säädetyn selvilläolo-velvollisuuden toteutumista. Käytännössä tämä velvollisuus toteutunee lähinnä ympäristölupavalvonnan yhteydessä.

LIITE 1

ESIMERKKEJÄ TOISSIJAISTA JÄTEHUOLTOVASTUUTA KOSKEVISTA TIEDOTEKIRJEISTÄ

1. Tiedote-esimerkki tilanteessa, jossa jätehuollon palvelumarkkinoiden katsotaan muuttuneen eikä TSV-palvelua enää välttämättä tarvita

Hyvä asiakkaamme

YRITYKSENNE JÄTTEENKULJETUSSOPIMUS PÄÄTTYY

Yrityksenne jätteenkuljetusta osoitteessa.... hoitaa tällä hetkellä [kunnan jätelaitoksen nimi, jäljempänä ”Jätelaitos Oy”]. Jätelaitos Oy voi jätelain (646/2011) 33 §:n mukaisesti järjestää elinkeinoelämän jätehuoltoa vain, jos jätteen haltija tätä pyytää muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi ja jäte soveltuu kuljetettavaksi ja käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä.

Jätehuolto Oy:n tietojen mukaan [alueella] on tarjolla markkinaehtoisia palveluja sekä jätteen kuljetuksen että useimpien jätteen käsittelypalvelujen osalta. Tämän vuoksi yrityksenne tulee selvittää tarvitsemienne palvelujen saatavuus ja järjestää jätehuolto ensisijaisesti markkinaehtoisia palveluja käyttäen.

Yrityksenne jätteenkuljetussopimus Jätehuolto Oy:n kanssa irtisanotaan päättymään x.x.20xx. Mahdolliset vuokra-astiat noudetaan pois tämän jälkeen. Jos ette saa järjestettyä jätteenkuljetusta markkinaehtoisten palvelujen puutteen vuoksi, voitte edelleen pyytää palveluja Jätehuolto Oy:ltä. Pyyntö tulee tehdä kirjallisesti. Jätehuolto Oy arvioi pyynnön perusteella muun palvelutarjonnan saatavuuden ja yrityksenne jätteiden soveltuvuuden kunnan jätehuoltojärjestelmässä kuljetettavaksi ja käsiteltäväksi. Tarvittaessa arviointi tehdään jätelaji- tai jäte-eräkohtaisesti. Jos Jätehuolto Oy on arvioinnin perusteella velvollinen joiltain osin järjestämään yrityksenne jätehuollon kunnan ns. toissijaisen jätehuoltovastuun perusteella, laaditaan palvelujen järjestämisestä sopimus, jonka kesto voi olla enintään kolme vuotta kerrallaan.

Lisätietoja antavat ...

Yhteistyöterveisin

Jätehuolto Oy

2. Tiedote-esimerkki tilanteessa, jossa määräaikainen TSV-sopimus on päättyneessä

Hyvä asiakkaamme

YRITYKSENNE SOPIMUS JÄTEHUOLTOPALVELUISTA ON VANHENEMASSA

Yrityksenne jätteenhuoltoa hoitaa tällä hetkellä [kunnan jätelaitoksen nimi, jäljempänä ”Jätelaitos Oy”] vuonna 20xx laaditun sopimuksen perusteella. Sopimus perustuu jätelain (646/2011) 33 §:n mukaiseen kunnan toissijaiseen jätehuoltovelvollisuuteen. Jätelain lähtökohtana on, että yritysten tulee järjestää jätehuolto ensisijaisesti yksityisten jätehuoltoyritysten markkinaehtoisia palveluja käyttäen. Kunta voi järjestää elinkeinoelämän jätehuoltoa

vain, jos jätteen haltija tätä pyytää muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi ja jäte soveltuu kuljetettavaksi ja käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä. Jatkovasta ja säännöllisestä palvelusta on tehtävä kunnallisen jätelaitoksen kanssa sopimus, jonka kesto on enintään kolme vuotta kerrallaan.

Sopimuksenne Jätelaitos Oy:n kanssa jätehuoltopalveluista on kolmen vuoden jälkeen vanhenemassa. Jos ette saa järjestettyä jätehuoltopalveluja markkinaehtoisten palvelujen puutteen vuoksi, voitte edelleen pyytää palveluja Jätehuolto Oy:ltä. Pyyntö tulee tehdä kirjallisesti. Asian selvittämiseksi ja sopimiseksi ottakaa ystävällisesti yhteyttä Jätehuolto Oy:n asiakaspalveluun.

Lisätietoja antavat...

Yhteistyöterveisin

Jätehuolto Oy

3. Tiedote -esimerkki tilanteessa, jossa yleisesti tiedotetaan asiakkaita TSV-palvelusta

Arvoisa asiakas

YRITYSTEN JÄTEHUOLTO JÄTELAIN MUKAISESTI - JÄTTEEN SÄÄNNÖLLISESTÄ TOIMITTAMISESTA KUNTAYHTIÖLLE VAADITAAN SO- PIMUS

Jätelaki määrittelee elinkeinoelämän jätehuollon järjestämisvastuita. Kunta tai kunnan jätehuoltoyhtiö voi järjestää yrityksen jätehuoltopalvelut, jos jätteen haltija tätä pyytää muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi ja jäte soveltuu kuljetettavaksi ja käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä. Jätelaissa (646/2011) tämä tunnetaan kunnan toissijaisena velvollisuutena (33 §).

Jätelaki edellyttää kuitenkin sopimuksen laatimista asiakkaana olevan yrityksen ja kunnan omistaman jätehuoltoyhtiön välille, jos kysymyksessä on jatkuvasti ja säännöllisesti tarvittava palvelu. Tästä syystä pyydämme kaikkia elinkeinoelämän jätteitä Jätehuolto Oy:n vastaanottoaikoihin säännöllisesti tai satunnaisesti toimittavia tahoja selvittämään palvelutarpeensa. Mikäli tarvetta on jatkuvaan ja säännölliseen palveluun, palvelusta tulee tehdä kirjallinen sopimus. Asia koskee sekä suoraan yrityksistä toimitettavia että kuljetusyritysten kautta tulevia jätekuormia. Määräaikainen sopimus ei sido yritystä toimittamaan kaikkea jätettä yksinomaan Jätehuolto Oy:n käsittelyyn, mutta se mahdollistaa vastaanoton Jätehuolto Oy:n palvelupisteissä. Yritykset, jotka eivät ole tehneet sopimusta ja käyttävät Jätehuolto Oy:n palvelua satunnaisesti, joutuvat täyttämään ilmoituksen jätteen toimittamisesta jokaisesta elinkeinoelämältä tuotavasta jäte-erästä erikseen vastaanottoaikassa.

Jos tarvitsette lisätietoja, voitte ottaa yhteyttä Jätehuolto Oy:n asiakaspalveluun.

Yhteystiedot: xxx